

ŽELEZAR

JESENICE, DNE 4. OKTOBRA 1984

ŠTEVILKA: 39 • XXXIII

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstdnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito obkrožil z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik: Joža Vanič. Naslov: Uredništvo Železarja, SZ - Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 2618, administracija 2619 in 2621. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščeno prometa davka po pristojnem mnenju štev.: 42/1-72.

PROGRAM UKREPOV IN AKTIVNOSTI ZA NEMOTEN POTEK DRUŽBENE REPRODUKCIJE V OBČINI JESENICE

Na sejah vseh treh zborov Skupščine občine Jesenice 30. in 31. maja so delegati z nekaterimi pripombami sprejeli program ukrepov in aktivnosti za nemoten potek družbene reprodukcije v občini Jesenice. Izvršni svet je z upoštevanjem pripomb in naknadno ugotovljenih dejanskih možnosti za razbremenitev gospodarstva pripravil čistopis, ki ga glede na to, da obvezuje tudi organizacijo združenega dela, v celoti objavlja.

I. UVOD

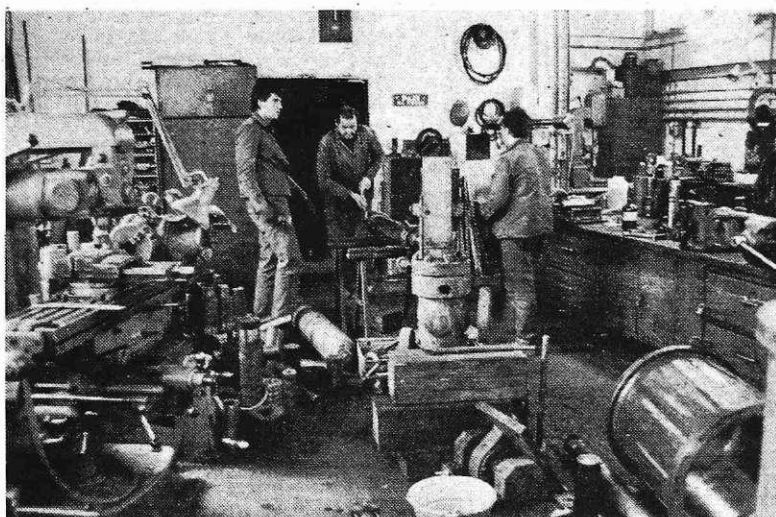
Kot temeljne cilje družbenega in gospodarskega razvoja občine Jesenice v letu 1984 smo med drugim opredelili povečanje proizvodnje na

kvalitetnejših osnovah, povečanje posrednega in neposrednega konvertibilnega izvoza ter ohranitev akumulativne sposobnosti gospodarstva ob nadaljnjem prilagajanju

vseh oblik porabe razpoložljivemu dohodku.

Izkazani rezultati gospodarjenja v prvem tromesečju kažejo, da teh temeljnih ciljev ne dosegamo in da se negativni kazalci gibanja gospodarstva iz leta 1983 nadaljujejo. Pri tem izstopajo zlasti skokovito naraščanje izgub, zmanjšana akumulacijska in reprodukcijska sposobnost organizacij združenega dela, zmanjšana ekonomičnost poslovanja, skromna rast dohodka in zaostrena likvidnostna problematika. Navedena dejstva zahtevajo maksimalno angažiranje na vseh ravneh za odpravo problemov na področju gospodarskih gibanj.

(Nadaljevanje na 8. strani)

V delavnici hidravlike in pnevmatike na Javorniku (foto I. Kučina)

SKLIC VSEH TREH ZBOROV SKUPŠČINE OBČINE

Predsedniki zbora združenega dela, zbora krajevnih skupnosti in družbenopolitičnega zbora Skupščine občine Jesenice v torek, 16. oktobra, sklicujejo ločene seje zborov po skoraj trimesečnem premoru in z relativno kratkim dnevnim redom. Časa za sklic sestankov delegacij in konferenc delegacij ter za določitev delegatov je dovolj, kajti za predzadnjo sejo zbora združenega dela se v Železarni niso sestale tri delegacije, kar sedem delegatov pa je bilo neopravičeno odsotnih; za zadnjo sejo, na kateri so med drugim obravnavali tudi težek gospodarski položaj Železarne, pa se ni sestalo kar šest delegacij, en delegat pa je bil neopravičeno odsoten. Tokrat so delegatom v razpravo in odločanje predložena naslednja vprašanja:

OSNUTEK SPREMENB IN DOPOLNITEV STATUTA OBČINE

Vsi trije zbori Skupščine občine so na junijski seji imenovali posebno

skupščinsko komisijo, da do oktobra pripravi osnutek, po obravnavi na vseh treh zborih pa do decembra predlog sprememb in dopolnitev statuta občine zaradi spremenjene za-

konodaje. Največ dopolnitev in sprememb je zahteval zakon o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, zato so največje spremembe in dopolnitve v šestem poglavju statuta.

Tudi letos sprejeti zakon o urejanju prostora, ki skupaj z drugimi zakoni s področja urejanja in varstva okolja celovito urejajo odnos do prostora, v katerem živimo, so narekovali dopolnitve, ki jih v osnutku opredeljuje novo, peto poglavje.

Prav tako je zakon o družbenem sistemu informiranja postavil nove obveze občine v družbenem sistemu informiranja, ki jih je potrebno opredeliti v statutu.

Komisija predlaga vsem trem zborom, da se spremembe in dopolnitve statuta sprejmejo po dvofaznem postopku, in sicer, da komisija zbere in prouči vse delegatske pripombe, ki jih bo upoštevala pri pripravi predloga, o katerem bodo delegati sklepali na decembrski seji. Ker se spremembe in dopolnitve nanašajo samo na usklajevanje z ustreznimi zakonodajo, komisija meni, da ni potrebna javna razprava.

SKUPNI SREDNJEROČNI PROGRAM RAZVOJA TRIGLAVSKEGA NARODNEGA PARKA

Sklepanje o predlogu so zbori na junijski seji odložili in naročili upravnim organom skupščine, da izvedejo pred sprejemom razpravo z vsemi, ki jih razvoj Triglavskega narodnega parka prizadeva.

Organizacija za varstvo Triglavskega narodnega parka je iz gradiva »strokovne podlage za skupni sred-

(Nadaljevanje na 7. strani)

REKORDNA ODPREMA HLADNE VALJARNE BELA

V torek, 25. septembra, so v temeljni organizaciji Hladna valjarna Bela odpremili rekordno količino izdelkov: 1208 ton, od tega 935 ton za italijanskega kupca. Tako velika odprema je bila rezultat akcije, v kateri naj bi vsak delavec Železarne en dan delal udarniško. Da ta akcija poteka uspešno, dovolj zgovorno kaže dejstvo, da je dnevni plan odpreme 360 ton izdelkov.

(Nadaljevanje na 2. strani)

BENEFICIRANA DELOVNA DOBA — REVIZIJSKI POSTOPEK

Zavarovalna doba, ki se šteje s povečanjem, v praksi bolj znana kot beneficirana delovna doba, je pomemben institut v sistemu pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki pa ima svoje neposredne razloge v združenem delu v primerih težkega in zdravlju škodljivega dela in delovnega okolja.

Skupščina Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja (SPIZ) je 20. oktobra 1983 sprejela sklep, da se izvede postopek revizije del v železarnah, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem z določitvijo roka, kar pomeni, da se bo zavarovalna doba v Železarni Jesenice, uveljavljena po zakonu, upoštevala le še do 30. junija 1986, po navedenem datumu pa bo komisija za beneficirano delovno dobo pri SPIZ ugotavljala njeno nadaljnjo upravičenost na osnovi izdelanih elaboratov (dokumentacije), ki so jih dolžne poropripraviti slovenske železarne (Jesenice, Ravne, Store).

Namen tega postopka je ugotoviti sedanje stanje na področju varstva

delavcev, sprememb tehnoloških postopkov, organizacije dela ter drugih splošnih in posebnih varstvenih ukrepov, kajti dejstvo je, da v naši železarski industriji navedeni institut ni deloval dinamično v smislu stalnega preverjanja in spremljanja načinov in pogojev dela, kar pomeni obveznost sprejetih nalog v okviru revizije, ker bo le na ta način delo uspešno opravljeno v korist delavcev, katerim je ta institut pravzaprav namenjen.

V dosedanjem delu komisije za povečano zavarovalno dobo pri delavskem svetu Železarne Jesenice je bilo ugotovljeno, da je v naši delovni organizaciji veliko odprtih vprašanj

(Nadaljevanje na 2. strani)

BRALCI ŽELEZARJA O ŽELEZARJU

Delavski svet delovne organizacije mora v skladu s 50. členom pravilnika o samopravnem informiranju in komuniciranju v temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih delovne organizacije Železarne Jesenice vsako leto sprejeti ugotovitveni sklep o potrditvi letnega poročila o delu CPSI, o uresničevanju vsebinske zasnove glasila Železar in o uresničevanju celotne dejavnosti samopravnega informiranja in komuniciranja, ki izhaja iz omenjenega pravilnika in letnih programov dela s poročilom delovne skupnosti, v okviru katere deluje. V decembru bo po samopravnih delovnih skupinah potekala javna razprava o informiranju in komuniciranju v Železarni. Delavci CPSI bomo pred tem pripravili gradivo za javno razpravo, ki ga bo pregledal odbor za informiranje.

V naslednjih številkah Železarja bomo objavili rezultate raziskave »Bralci Železarja o Železarni« in njihovo interpretacijo, hkrati pa pričakujemo čimveč (pisnih) mnenj delavcev Železarne. Rezultate te raziskave in mnenja delavcev, ki jih bomo zbrali in analizirali na CPSI ter sproti tudi objavljali v Železarni, bomo vključili v gradivo za javno razpravo.

Kot smo že zapisali, je v septembru in oktobru 1983 v Železarni potekala javna razprava o informiranju in komuniciranju. Po zaključeni javni razpravi smo zbrali pripombe in stališča samopravnih delovnih skupin o posameznih vsebinskih sklopih skupaj s komentarjem sodelavcev CPSI in jih dali v oceno odboru za informiranje. Upoštevajoč dej-

(Nadaljevanje na 6. strani)

ZANEMARJENA SKRIB ZA VEČJE SPLOŠNO IN STROKOVNO ZNANJE IN VIŠJO KULTURNO RAVEN SAMOUPRAVLJALCEV

Že dolgo znana resnica je, da v zaostrenih ekonomskih razmerah v svetu, v vedno večji konkurenci na svetovnih tržiščih, ob neslutnem razvoju znanosti in tehnike uspevajo le tista gospodarska podjetja, ki že leta in leta vlagajo ogromna sredstva za izobraževanje, za uvajanje modernih metod znanstveno raziskovalnega dela, za moderne elektronske naprave oziroma procesne računalnike, brez katerih si danes težko zamišljamo racionalno in konkurenčno proizvodnjo in ki trajno skrbijo za tekoče splošno in strokovno izpopolnjevanje svojih kadrov. V pogojih socialističnega samoupravljanja pa moramo vsemu temu dodati še trajno skrb za doseganje višje kulturne ravni posameznika in družbe kot celote. Ta spoznanja seveda še toliko bolj veljajo v naših sedanjih prizadevanjih za uresničevanje nalog dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, v katerem smo še posebno poudarili, da se moramo čim bolj nasloniti na lastne sile, na lastno znanje in ustvarjalne sposobnosti.

Teh nalog in aktivnosti ne bi smeli pozabiti pri oblikovanju srednjeročnih in dolgoročnih programov razvoja posameznih temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti oziroma delovne organizacije kot celote. Če se ne bomo hoteli zadovoljiti samo z načeli in deklaracijami, bomo morali v pripravah navedenih planskih dokumentov analizirati:

- primanjkljaj splošnega (temeljnega) znanja,
- primanjkljaj strokovnega (poklicnega) znanja,
- stopnjo zastaranja znanja in
- potrebe po novih znanjih, ki jih bo zahteval razvoj posameznih temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti in ki jih odpira svetovni razvoj in znanstvena misel.

Na osnovi teh analiz in ocen bomo morali v srednjeročni in dolgoročni program razvoja Železarne vgraditi konkretne aktivnosti, s časovno opredeljenimi in nosilci odgovornosti za izvedbo posameznih nalog, če se hočemo izogniti dosedanjemu deklariranju in ugotavljanju. Čeprav ima »delavec pravico in dolžnost, da vestno in marljivo opravlja zaupana mu dela in naloge ter da nenehno izpopolnjuje svoje znanje, zmoglosti in delovne spretnosti, da bi čim uspešneje opravljal določena dela in izpolnjeval naloge...«, bomo morali to zakonsko določilo povezovati z ustrežno stimulacijo in motivacijo, ki imata materialno osnovo v zakonu o združenem delu, v delitvi po delu in rezultatih dela. Kajti z večjim splošnim in strokovnim znanjem, zmoglostmi in spretnostmi se bo večal tudi prispevek delavca, ki ga bo dajal s svojim živim delom in z upravljanjem in gospodarjenjem z družbenimi sredstvi. Stimulacija in motivacija za splošno in strokovno izpopolnjevanje pa bi morali biti povezani tudi s sistemom napredovanja in uveljavitvijo spoznanja, da formalna izobrazba samo po sebi ne more in ne sme prinašati boljšega materialnega položaja delavca, če ni upravičena z resničnim znanjem oziroma rezultati dela. S pretiranim fetiširanjem formalne izobrazbe smo v Železarni, tako kot tudi mnogokje drugje, zožili prostor za napredovanje resničnega znanja in sposobnosti, ne glede na formalno izobrazbo, kar delajo v vseh naprednih deželah v svetu in kar je največja stimulacija in motivacija za splošno in strokovno izpopolnjevanje delavcev.

V naslednjem srednjeročnem in dolgoročnem programu razvoja delovne organizacije ne bi smeli pozabiti, da je naša splošna težnja in cilj, da se človek razvije v vsestransko oblikovano in svobodno osebnost, ki bo sposobna kritično presojati dogajanja okrog sebe in ustvarjalno sodelovati v procesih, ki jih sprožajo nadaljnji družbeni razvoj, razvoj samopravnih odnosov in vesplošni napredek, oziroma z drugimi besedami povedano, da koliko višja bo kulturna raven samoupravljalcev, koliko bolj bodo razgledani, koliko več bodo vedeli, toliko svobodnejši bodo v svojem odločanju, toliko svobodnejši bodo kot ljudje. Da bi to dosegli, je potrebna široka akcija, ki mora biti vsebovana tudi v razvojnih načrtih temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti oziroma delovne organizacije.

Tako kot smo si po osvoboditvi na nekaterih območjih Jugoslavije organizirano prizadevali za opismenjevanje ljudi, bi morala biti danes osnovna naloga družbe oziroma konkretnih subjektov družbe, tudi organizacij združenega dela, da postanejo delavci idejnopolitično oboroženi, tehnično izobraženi, kulturno razgledani, sposobni, da bodo razumeli tokove razvoja in da bodo postali aktivni in uspešni gospodarji pogojev in rezultatov svojega dela in kreatorji celotnega družbenega razvoja.

Naj ob tem razmišljanju omenimo samo knjigo, ki vsebuje ogromen duhovno-izobraževalni, kulturni in umetniški potencial, ki je danes neobhodno potreben sodobnemu proizvajalcu in socialističnemu samoupravljalcu. Koliko naših delavcev sega po njej, kako koristimo našo lastno dosti bogato strokovno knjižnico in sploh kaj naredimo za to, da bi delavci in zlasti še strokovnjaki segali po tem neizčrpnem potencialu. Da seveda ne govorimo o kakršnemkoli drugem trajnem in organiziranem prizadevanju za dvig splošnega in strokovnega znanja naših delavcev.

Vzroke za neučinkovitost ali neenotnost v posameznih akcijah, kakor tudi za bolj ali manj uspešno uresničevanje delovnih nalog in nalog, ki smo jih opredelili v programu aktivnosti, nalog in ciljev za odpravo motenj v poslovanju posameznih temeljnih organizacij in delovnih skupnosti oziroma v delovni organizaciji, bi morali poiskati tudi v splošni, strokovni in idejnopolitični usposobljenosti oziroma neusposobljenosti delavcev nasploh in še posebno tistih na najodgovornejših delih in opravilih od delovodij, strokovnih delavcev v službah do poslovočnih organov. V tem bi morali iskati tudi vzroke za bolj ali manj učinkovito oziroma neučinkovito samoupravljanje, za monopolno prilaščanje odločitev in uveljavljanje tehnokratsko-birokratskih pojavov. Če k vsemu temu dodamo še pojave oportunitizma, individualizma, nezainteresiranosti in podobno, potem ne bo težko dobiti odgovora na številne težave in neučinkovitosti, ki nas spremljajo, oziroma vzroke za nje.

O vsem tem malokrat razmišljamo, še manj pa naredimo in včasih se nehoti celo vsiljuje občutek, da tako stanje nekaterim tudi ustreza, da obdržijo svoj monopolni položaj. Lasten razvoj in razvoj v svetu pa nam narekuje, da temeljito spremenimo odnos do splošnega in strokovnega znanja in do kulturne rasti vseh delavcev v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih.

TOZD VALJARNA BLUMING-ŠTEKEL: ODVISNI SMO TUDI OD DELA JEKLARJEV

Slabi proizvodni rezultati v TOZD Valjarna bluming-štekla se vlečejo iz meseca v mesec. Temeljne organizacije, ki so bile ob polletju v izgubi, sedaj izboljšujejo poslovne rezultate, v TOZD Valjarna bluming-štekla pa se izguba povečuje. V preteklem mesecu je znašala 80 mio din. Kje so vzroki za to? V TOZD so bili prepričani, da bodo po generelnem remontu, ki je bil zaključen v sredini junija, lahko bolje delali, kajti ogroženo je bilo dotrajano, zastojeno vedno več itd. Remont je mimo, pričakovanih rezultatov pa ni.

Kampanjski način valjanja naj bi tudi pripomogel k boljšim rezultatom, zlasti k manjši porabi energije in boljši kvaliteti izdelkov. Tudi tukaj ni pričakovanih rezultatov. Kje so torej vzroki za slabo poslovanje? Eden od ukrepov za sanacijo poslovnih rezultatov v Železarni, ki jih je pripravil poslovni odbor, je tudi »zagotovitev pogojev za izvajanje programa kampanjskega valjanja z odvajanjem vseh potrebnih količin gredic za TOZD Žičarna v času kampanje potisne peči.« Za izvedbo te naloge sta bila zadolžena vodja TOZD Jeklarna in vodja TOZD Valjarna bluming-štekla.

V zvezi z izvajanjem programa kampanjskega valjanja smo zastavili nekaj vprašanj vodju TOZD Valjarna bluming-štekla Aleksandru Mandeljcu. »Dosedanji program ni bil primeren«, je povedal, »saj smo na istih valjih valjali gredice in predtrakove za štekla, odvisno od potreb in od tega, kaj so v Jeklarni odšli. Tak mešan program valjanja gredic in slabov je povzročal neenakomerno obrabo valjev, kar je vplivalo na kvaliteto izdelkov. Zato smo skupaj z oddelkom za operativno planiranje začeli razmišljati, kako bi rešili ta problem. To je bila odgovorna naloga, kajti nismo si smeli dovoliti, da bi zaradi tega temeljne organizacije, ki naprej predelujejo naše izdelke, ostale brez vložka.

Izdelali smo predlog novega programa, po katerem bi izmenično valjali gredice in predtrakove za štekla. V tem novem programu je veliko zahtev zlasti glede dela TOZD Jeklarna. Predvsem mora dobro delovati kontiliv. Vlti morajo kar štiriinpol sarže gredic na dan, kar je zelo visoka zahteva. Po drugi strani pa bi ogrožje bluminga moralo delovati z minimalnimi zastoji, še posebej v času, ko deluje potisna peč. Ta naj bi poslej delovala le šest dni v mesecu. V tem času bi morali preko nje izvaljati vsaj 500 ton dnevno. Valjali bi samo slabe za Valjarno debele pločevine in največ šest do osem sarž dnevno za štekla. Gredic v tem času ne bi valjali. Kontiliv pa bi delal intenzivno, da se zagotovi vložek za žično valjarno.

V naslednji kampanji, ta naj bi predvidoma trajala šest dni, bi valjali samo ingote za Valjarno žice in slabe za Valjarno debele pločevine. V tej kampanji štekla ogroženo ne bi delovala in bi na njem lahko opravili vse potrebne remonte.

Ostalih osemnajst dni v mesecu bi valjali predvsem trakove preko štekla in slabe. Tudi v tej kampanji gredic za Valjarno žice ne bi valjali.

Ta program je bil izdelan z namenom, da se loči valjanje gredic od valjanja trakov zaradi boljše izrabe delovnih valjev, s čimer dobimo tudi boljše kvaliteto trakov. Pospešili bi tudi valjanje preko potisne peči in skrajšali čas njenega delovanja.

Po tem sistemu smo začeli delati sredi junija po izvedenem generalnem remontu. Ugotovili smo, da ta sistem najbolje deluje, ko v Valjarni žice delajo po sistemu 5+2, v TOZD Jeklarna pa delujejo štiri SM peči, torej v poletnih mesecih.

V tem času so se pokazale tudi nekatere težave, ki smo se jih že prej bali. Predvsem je to neenakomeren dotok vložka v obe adjustaži.

Ocena takega načina dela v mesecu juliju je pokazala, da je bila v začetku pozitivna tendenca zmanjšanja porabe energije in večji izplen. Ocena iz avgusta je že nekoliko slabša. Zmanjšal se je zlasti izplen, poraba energije pa je še vedno manjša kot v prvem polletju.

Oddelek OPP v svoji oceni uspešnosti izvajanja programa kampanjskega valjanja v preteklem mesecu ugotavlja, da premalo odlitih sarž na kontilivu pomeni tudi več izvaljanih gredic na blumingu, zaradi česar je manj izvaljanih TVT, predvsem dinamo kvalitete, ki bi jih morali tekoče odlivati. Pojavlja se tudi problem svinčevih jekel, ki morajo biti po uvedbi tega programa vlti v točno določenem času, ko se valjajo gredice. To pa jim v TOZD Jeklarna ne uspeva tako, kot je predvideno. Trejti problem pri oskrbi temeljnih organizacij z vložkom je po mnenju delavcev tega oddelka premalo izvaljanega materiala preko potisne peči, ko ta obratuje.

»Opažamo tudi da dolžine posameznih kampanj niso med seboj usklajene, zlasti druga kampanja je

zaradi pomanjkanja gredic predolga. Zadnja je bila podaljšana s šest na devet dni, tako da je začelo zmanjkovati dinamo in ostalih trakov v adjustaži štekla, medtem ko je adjustaža bluminga bila prenatrpana z vložkom.

V času kampanje valjanja na blumingu beležimo tudi porast tehnoloških zastojev. Predvsem so se podaljšale menjave delovnih valjev na šteklu. Skušali smo jih skrajšati, toda brez uspeha. Menjave delovnih valjev so tehnološka zahteva, ki jo je treba izvesti na vsakih 30 izvaljanih trakov. Prej so se te menjave nekoliko skrile za valjanjem gredic ali pa za valjanjem za Valjarno debele pločevine. Tako ti zastoji niso izstopali. Sedaj, ko valjamo 18 dni zapored samo za štekla, so zastoji zaradi menjave valjev zelo veliki. Zaradi teh pomanjkljivosti smo se na posebnem sestanku dogovorili, da zaradi težav z neenakomerno preskrbo dosedanja sistem valjanja spremenimo, oziroma prilagodimo potrebam Železarne. Ko obratuje štekla, naj bi izvaljali tudi nekaj gredic, ker zmogljivosti kontiliva niso dovolj velike, pa tudi kot mašilo za valjanje, medtem ko se menjavajo valji na šteklu. V času obratovanja potisne peči bomo valjali samo za štekla in slabe za Valjarno debele pločevine. Dotok vložka v adjustaži Hladne valjarne

Odpreda v Hladni valjarni Bela (foto I. Kučina)

BENEFICIRANA DELOVNA DOBA — REVIZIJSKI POSTOPEK

(Nadaljevanje s 1. strani)

in dilem, ki kažejo na problem priznane beneficirane delovne dobe, spornih vprašanj o nadaljnji upravičenosti na posameznih delih in nalogah, kakor tudi veliko zahtev in predlogov po uveljavitvi benefikacije pri delih in nalogah, kjer do sedaj še ni bila priznana, čeprav lahko ocenimo, da obstajajo objektivni razlogi za priznanje.

Komisija je preloge TOZD obravnavala in na sejah skupaj z ogledom predlaganih del in nalog za priznanje benefikacije tudi, sicer subjektivno, ocenila kot utemeljene, pri čemer je v vsakem primeru podala tudi zapisniško ugotovitev.

Ker pa je delo komisije potekalo vzporedno s pripravo revizijskega postopka, so vsi upravičeni predlogi za priznanje benefikacije ostali v pripravi dokumentacije in nerealizirani s predpostavko, da se vključijo v revizijski postopek vzporedno z deli in nalogami, pri katerih je beneficirana delovna doba že priznana.

Izjema pri tem so dela in naloge v kovaški industriji, katerim je bila zapisniško priznana benefikacija v skladu z določbo sklepa skupščine SPIZ o določitvi del v kovaški industriji, ki se štejejo s povečanim trajanjem (Uradni list SRS št. 10/83).

Tako je strokovna služba kadrovskega sektorja Železarne Jesenice v obdobju priprav za izvedbo revizijskega postopka vključila v zbirni seznam del in nalog za revizijo tudi vsa tista dela, ki so bila kot predlog obravnavana na sejah naše interne komisije in s sklepom zapisniško potrjena kot upravičena, kar pomeni, da bodo vsa neresena vprašanja v zvezi s priznanim ali zahtevanim benefikacijo v naši delovni organizaciji rešena pozitivno ali pa tudi negativno do 30. junija 1986, to je do zaključka navedenega postopka.

in Žičarne bo tako bolj enakomeren.

Ob vseh teh težavah znotraj TOZD je veliko problemov tudi zaradi slabega vložka, ki ga dobivajo iz Jeklarn. Izplen je bil v prvem polletju za 0,9 % pod planiranim, samo odrez pri glavah pa znaša 2,6 % planiranega izplena. Odrez pri glavah je izključno metalurška napaka.

V osmih mesecih so vrnil v TOZD Jeklarna kar 7.253 ton že izvaljanih slabov, ker so bili kvaliteto nesprejemljivi za nadaljnje valjanje. Ta količina predstavlja njihovo petdnevno proizvodnjo.

Kar 4000 ton materiala več, kot so planirali, so morali odvojiti za indirektno valjanje, predvsem zaradi jeklarskih napak.

Dobava vložka iz Jeklarn je torej neenakomerna, odvisna je od njihove proizvodnje in ne od potreb v TOZD VBS. Vmes so tudi zgrešene sarže, tako da je zelo težko koordinirati delo na globinskih pečeh. Zaradi neenakomernega dotoka blokov iz Jeklarn je teh lahko v globinskih pečeh premalo ali preveč in jih je potrebno ogrevati do pričetka valjanja. Normalno delo jim onemogočajo tudi pogosti zastoji na valjarskem ogrožju. Pri programiranju valjanja so torej vpeti med ta dva problema in prilagajanje trenutni situaciji je zaradi tega velik problem.

Prav pri koordinaciji ogrevanja v globinskih pečeh in valjanja bi si lahko veliko pomagali z računalnikom. Uvedba računalnika se po besedah tovariša Mandeljca sicer pripravlja, vendar zaradi neodgovornega odnosa s strani ERC delo še ni steklo.

BITKA ZA PLANIRANO FINANČNO REALIZACIJO

Odbor za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarne je sprejel predlog za izplačevanje poravnave osebnih dohodkov v zadnjem tromesečju, odvisno od izpolnjevanja naslednjih mesečnih planov finančne realizacije iz programa za odpravo motenj v poslovanju Železarne Jesenice, in sicer:

- 3.600 milij. dinarjev v mesecu oktobru,
- 7.200 milij. dinarjev v oktobru in novembru in
- 10.800 milij. dinarjev v zadnjem tromesečju.

Na tem mestu vas bomo redno obveščali o doseženih rezultatih. O predlogu odbora za gospodarstvo bodo delavski sveti temeljnih organizacij združenega dela odločali v tem mesecu, delavci pa so bili s predlogom seznanjeni v posebni informaciji.

REKORDNA ODPREMA HLADNE VALJARNE BELA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Akcija se je dejansko začela že v petek, 21. septembra, ko so vagoni iz Avstrije preko Jesenic potovali v Goranje Velenje. Na pobudo vodje odpreme TOZD Hladna valjarna Bela so v Velenju v soboto in nedeljo vagoni razložili, tako da so bili v torek dopoldne zopet na Jesenicah.

V torek popoldne so udarniško odpremili 935.746 kilogramov izdelkov. Akcija je bila zelo dobro organizirana, saj so se z železnico dogovorili, da lahko razpolagajo z lokomotivo, dokler ne bo naloženih vseh devet najst vagonov. Akcije so se udeležili tudi vsi režijski delavci odpreme HVB, ki so pomagali pri nakladanju.

Zaradi zelo dobre organizacije in pripravljenosti zaposlenih stojnin skoraj ni bilo. Delavci odpreme so Železarni prihranili veliko sredstev, saj bi znašala stojnina za en vagon,

če bi bil v Železarni več kot en dan, okrog šest tisoč dinarjev.

Marjan Žurman, vodja odpreme TOZD Hladna valjarna Bela, je poudaril, da takšne odpreme do sedaj še niso imele. To je bil res izjemen dosežek, ki ga vsak dan ni mogoče doseči. Veliko zaslug pri dobro izvedeni akciji imajo tudi delavci špedicije, ki so stalno spremljali gibanje vagonov in o tem obveščali delavce odpreme.

V temeljni organizaciji Hladna valjarna Bela odpremi izdelkov posvečajo posebno pozornost. Mesečno načrtujejo, kdo od delavcev bo dežurni, če vagoni pridejo ob času, ko se normalno ne dela. Da bi odpremljanje naših izdelkov potekalo bolje predlagajo, da bi naročila za razne pošiljke s prodaje in nabave pošiljali neposredno na odpremo. Tako bi prihranili veliko časa in tudi denarja.

Lilijana Kos

REZULTATI GLASOVANJA NA REFERENDUMU 27. SEPTEMBRA

Na osnovi sklepov delavskega sveta Železarne in delavskih svetov temeljnih organizacij in delovnih skupnosti o razpisu referenduma smo delavci glasovali o predlogu sprememb in dopolnitev statuta delovne organizacije in o predlogu pravilnika o urejanju stanovanjskih zadev. Glasovanje je potekalo po temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih 27. septembra na 29 glasovalnih mestih in je trajalo od 5. do 17. ure. Od 6602 zaposlenih delavcev se je glasovanja udeležilo 5119 ali 77,5 %. Največjo udeležbo so imeli v temeljni organizaciji Strojne delavnice 87,6 %, najmanjšo pa v TOZD Monter Dravograd 65,2 %.

Za predlog sprememb in dopolnitev statuta delovne organizacije je glasovalo 3905 delavcev ali 59,1 %, največ v temeljni organizaciji Želblarna 75,7 %, najmanj pa v TOZD Hladna valjarna Jesenice in TOZD Vzdrževanje 52,9 %.

Za predlog pravilnika o urejanju stanovanjskih zadev je glasovalo 3807 delavcev ali 57,6 %, največ v TOZD Jeklovlek 83 %, najmanj pa v TOZD Vratni podboji 49 %, kjer navedenega samoupravnega sporazuma niso sprejeli. V tej TOZD bodo za sprejem pravilnika lahko ponovno glasovali po treh mesecih.

V TOZD Transport so hkrati glasovali tudi o spremembi 119. člena njihovega statuta in jo sprejeli z 61 %, v delovni skupnosti E-TKR-NG pa o spremembi 65. člena njihovega statuta in jo sprejeli s 67,8 %.

V TOZD Valjarna debele pločevine so imeli nadomestne volitve v delavski svet in za kandidata Nenada Liča je glasovalo 80,2 %, delavcev. V TOZD Remontne delavnice so imeli nadomestne volitve v delavski svet, delegacijo zbora združenega dela in delegacije SIS. V delavski svet TOZD so izvolili Janeza Šivica (67,2 %) in Antona Dobravca (66,6 %), v delegacijo za zbor združenega dela pa so izvolili Franca Arha (65,2 %), v delegacijo SIS za raziskovalno dejavnost Antona Drobna (67,1 %), v delegacijo SIS za socialno skrbstvo Radmilo Noč (66,9 %), v delegacijo SIS za invalidsko in pokojninsko zavarovanje pa Petra Papiča (67,7 %).

V vseh TOZD in delovnih skupnostih so pripravili prostore za nemoteno glasovanje.

Volilne komisije v TOZD in delovnih skupnostih so delo zaključile in oddale svoje zapisnike o rezultatih glasovanja ob 18. uri.

REZULTATI GLASOVANJA NA REFERENDUMU 27. SEPTEMBRA

Temeljna organizacija Delovna skupnost	Glasovalo za					
	Volil.	Glasov.	%	Statut	%	Pravil.
Plavž	210	174	82,8	115	54,7	121
Jeklarna	669	459	68,3	358	53,5	359
Livarna	81	70	86,4	56	69,1	49
Valj. bluming štekla	355	250	70,5	164	65,6	163
Valj. žice in prof.	160	131	81,9	99	61,9	96
Valj. debele ploč.	176	152	86,0	107	70,0	97
HV Bela	277	223	80,5	176	63,5	171
HV Jesenice	202	155	76,7	107	52,9	110
Žičarna	235	164	69,7	131	55,7	131
Profilarna	65	55	85,0	42	65,0	42
Vratni podboji	55	47	85,5	34	61,8	27
Jeklovlek	144	115	80,0	97	84,0	95
Elektrode	249	215	86,3	188	75,5	186
Želblarna	81	66	81,4	50	75,7	49
Monter	320	218	66,2	176	55,0	169
Energetika	239	194	81,2	141	59,0	128
Transport	371	278	75,0	214	58,0	214
Strojne delavnice	321	282	87,6	203	63,0	196
Remontne delavnice	512	404	78,9	295	57,6	290
Vzdrževanje	563	426	75,6	298	52,9	297
Družbena prehrana	171	142	83,0	121	70,7	121
KO-FI	304	258	84,9	212	69,7	203
KSI	357	236	66,1	198	55,4	197
SEO-TKR-NG	485	411	85,0	329	67,8	302
ŽELEZARNA	6602	5125	78,5	3911	61,0	3813

Volilna komisija Železarne

Železarski globus

AVSTRALIJA

Pred kratkim so ob zahodni obali Avstralije, 1500 km severno od mesta Perth, pričeli uporabljati največjo ploščad za izkoriščanje zemeljskega plina na svetu. Pod morskim dnom, na katerem je zgrajena ploščad, je zemeljski plin. To je za zahodno-sibirskim v Sovjetski zvezi drugo največje nahajališče na svetu. Zalogo na tem področju cenijo na 850 milijard kub. m in dnevna proizvodnja se giblje okoli 34 milijonov kub. m oziroma letna približno 12 milijard kub. m. Celotno načrpano količino zemeljskega plina transportirajo po plinovodu do mesta Perth. Uporabljajo ga tudi avstralske železarnice, ki so na tem področju. Del tega plina bodo tudi izvozili, in sicer 6 milijard kub. m letno na Japonsko v utekočinjenem stanju in v posebnih, za to prirejenih ladjah. V bližnji prihodnosti nameravajo postaviti še nekaj ploščadi in s tem povečati proizvodnjo.

NOV IZDELEK ŽELEZARNE

TOZD ŽEVLJARNA IN S TEM ŽELAZARNA JE BOGATEJŠA ZA DESET NOVIH STROJEV ZA VALJANJE ŽEVLJEV.

Prvi stroj firme Gebrüder Jurczyk iz Zahodne Nemčije so dobili lani junija. Na njem so se od lanskega septembra pričeli delavci in osvajali posamezne dimenzije novih izdelkov. Po pogodbi bi naslednja dva stroja morali dobiti decembra lani, a so ju šele v marcu. Štirje stroji so prispeli v avgustu in zadnji trije v septembru. S prvim oktobrom je bilo sedem strojev pripravljenih za obratovanje, saj so bila vsa monterska dela zaključena. Zadnje tri stroje bodo verjetno priključili prihodnji teden.

Mnogo ljudi v Železarni napačno misli, da se bo z nakupom novih strojev znatno povečala količina izdelanih žebeljev. Vendar to niso žebeljski stroji, ampak valjavski stroji za profiliranje stebra žičnikov. Zato morajo biti najprej izdelani navadni žebelji in to izdelani izredno kvalitetno in z ozkimi tolerancami. Mnogo napaka na žičniku ali krivo steblo povzroči pri profiliranju na valjavskem stroju zastoj.

V Združenih državah Amerike največ takih žičnikov porabi gradbeništvo pri gradnji montažnih hiš. Razvili so jih prav zaradi potreb gradbenic, saj imajo izredne vezne sposobnosti. Tudi pri zelo močnih vetrovih se deske ne razrahljajo, ker jim to preprečujejo obročasti ali spiralasti profili stebra žebelja. Pri nas valjane žičnike uporabljajo predvsem za izdelavo palet, ker gradbenici še niso spoznali prednosti novega tipa žebeljev. Pred prodajnim sektorjem naše Železarne je velika naloga, da to močno skupino uporabnikov žebeljev in s tem naših kupcev prepriča o prednostih novega izdelka. Naloga res ni lahka, saj pri nas precej neradi sprejemamo nove in boljše oblike, raje se oklepamo tradicionalnih, zakoreninjenih navad. Čeprav je bila celotna investicija odobrena na osnovi možnosti prodaje teh žebeljev na tuje tržišče (izvozili bi naj kar 90 % teh žebeljev), bi jih naj nekaj prodali tudi doma. V prejšnji, 38. številki Železarja pa smo prebrali, da TOZD Žebeljarne še vedno ni dobila potrebnega naročila, čeprav je povpraševanje po valjanih žebeljih veliko tako v zahodni Evropi kot v Ameriki in tudi doma. Navojni žebelji imajo na zahodnoevropskem in ameriškem trgu zelo ugodno ceno — kar 40 % je višja od cene klasičnih žebeljev in tudi na domačem trgu cena teh žebeljev omogoča pozitivne prihodke (cena kilograma klasičnih žebeljev je doma za 30 do 40 din nižja od cene žice).

Zmogljivost novih strojev je odvisna od vrste žebeljev, ki jih valjajo. V Žebeljni so prepričani, da bi ob dobrem izkoriščenju delovnega časa in

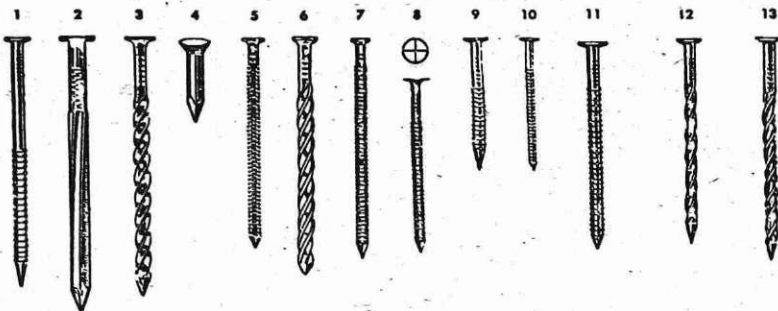
z rednim obratovanjem na dve izmeni lahko izdelali 1500 ton navojnih žičnikov takih dimenzij, kot jih sedaj zahteva tržišče.

Vsaka dimenzija žebelja zahteva za izdelavo posebno orodje. V Žebeljni imajo sedaj orodja za 12 tipov in dimenzij žebeljev. Možnosti za razširitev tipov in dimenzij so še velike. Povsem lahko ustrezajo želji kupca po natančno določenem tipu žebelja, le primerno orodje morajo imeti. Na žalost morajo ta orodja še uvažati, ker jih v Železarni še ne znajo narediti. Tehnološki postopek izdelave orodij je bil pridobljen skupaj s stroji, vendar je tehnologija tako nova, da se pripravljajo na izdelavo orodij dalj časa, kot so pričakovali. Tudi roki dobav uvoženih priprav za izdelavo orodij so izredno dolgi, zato pred koncem leta doma verjetno še ne bodo začeli izdelovati orodja za prvi tip žebelja — to je obročasti žebelj, ki je precej enostavnejše kot orodje za spiralne žebelje. Za izdelavo orodja

za spiralne žebelje je potrebnih več različnih obdelovalnih strojev, ki jih v Železarni še nimamo. Žebeljarji upajo, da bodo to nalogo rešili v prihodnjem letu.

Osnovni tehnični podatki novih strojev za valjanje profiliranih žebeljev, model JW 3—8:

- stroji so zelo stabilne izvedbe z veliko delovno mizo,
- regulacija moči stroja je brezstopenjska,
- orodja za izdelavo različnih žebeljev se menjujejo zelo hitro,
- velika gospodarnost, ker se orodja počasi obrabijo zaradi nizkih temperatur hladilnih sredstev,
- največja dolžina žebelja 150 mm,
- zmogljivost 100—700 kom. na minuto,
- potrebna skupna moč stroja je 8 kW,
- višina orodja je 82 mm,
- teža stroja je 2100 kg.

Nov izdelek TOZD Žebeljarne — valjani žičniki

ZAPOSLENOST ŽENSK V ŽELEZARNI

V naši železarni je zaposleno 6225 delavcev, od tega 1412 žensk, ki opravljajo proizvodna, administrativna in ostala dela. V neposredni proizvodnji dela 844 delavk, pri ostalih delih pa 568 delavk. Med delavkami, ki niso zaposlene v neposredni proizvodnji, je tudi 45 metalurških tehnikov, ki jih zaradi različnih vzrokov nismo mogli zaposliti v skladu z njihovo izobrazbo.

Največ teh delavk je zaposlenih v delovni skupnosti za ekonomiko, tehnično kontrolo in raziskave ter novogradnje, kjer najpogosteje opravljajo delo referenta operativnega planiranja proizvodnje, fizikalnega tehnika, analitika in tehnika za nadzor proizvodnje. Opravljajo tudi dela na področju kontrole in raziskav ter vodijo laboratorij. V delovni skupnosti za komercialne in finančne zadeve pa opravljajo dela referentov prodaje, skladiščnikov in podobno.

Največ jih je starih od 23 do 28 let ter od 35 do 42 let. Če pogledamo, kako so za svoje delo nagrajene, ugotovimo, da jih ima največ od desete do trinajste plačilne kategorije (25 delavk), po devet delavk pa ima plačilne kategorije od šeste do devete in od 14. do 17. Glede na delovno dobo v naši železarni jih je največ z deseti do petnajstimi leti in z enim do štirih let delovne dobe. Delo, ki ga opravljajo, je tesno povezano z delovno dobo, temu ustreza pa je tudi kategorija. Praviloma imajo delavke z daljšo delovno dobo tudi večjo plačilno kategorijo in ustrežnejše delo.

Zaposlovanje žensk v neposredni proizvodnji omejuje poleg slabih delovnih pogojev in težkega fizičnega dela tudi zastarela miselnost o ženskih in moških poklicih.

V naši železarni je v temeljnih organizacijah Valjarna bluming-šte-

kel, Valjarna debele pločevine, Hladna valjarna Bela, Žičarna, Elektrode, Vzdrževanje in Energetika dovoljeno nočno delo za 69 žensk, dejansko pa ga opravlja 46.

Zakon prepoveduje nočno delo žensk v industriji, gradbeništvu, prometu in proizvodni obrti, zato za opravljanje nočnega dela žensk vsako leto pridobimo soglasje republiškega komiteja za delo. V tehnični kontroli in družbeni prehrani pa lahko opravljajo nočno delo brez predhodnega soglasja.

V Železarni se je nočno delo žensk od leta 1973, ko je ponoči delalo 17,9 % vseh zaposlenih žensk, zmanjševalo do leta 1979, ko je število žensk na nočni dnini zopet nekoliko naraslo (6,2 %). Leta 1983 je nočno delo lahko opravljal 63 žensk (4,5 %), letos pa 69 žensk ali 5,4 %.

Drug razlog za težjo zaposlitev delavk z metalurško izobrazbo je težko fizično delo, ki ga ženske zaradi varstva nosečnosti in materinstva in zaradi slabih in zdravju škodljivih delovnih pogojev ne smejo opravljati. To so predvsem dela v talilnicah in pri neposrednem valjanju kovin, dela s pnevmatičnimi ročnimi stroji, ki povzročajo tresenje telesa, stalno nošenje velikih bremen in podobna dela.

Največja ovira za zaposlovanje žensk v proizvodnji pa je zelo zakoreninjena miselnost, da so ženske samo za metlo in štedilnik, eventualno še za pisalni stroj. Ker je delo v metalurgiji po stari miselnosti za ženske neprimerno, se tudi tiste delavke, ki imajo metalurško izobrazbo in delovne izkušnje, zelo težko uveljavijo kot vodstvene delavke v proizvodnji.

Zaposlovanje žensk, predvsem mlajših, postaja vedno večji problem, saj je v vsaki generaciji, ki zaključijo osnovno šolo, več kot polovica deklet. Kaj storiti z že zaposlenimi z metalurško izobrazbo in kaj bo z novimi metalurškimi tehnikami ženskega spola, ki bodo še prišli iz šol?

Za uspešno reševanje tega problema bomo morali razmišljati o spreminjanju strukture proizvodnje, združevanju umskega in fizičnega dela, uvajanju nove tehnologije in združevanju ter razdruževanju sedanjih delovnih nalog. Nekaj možnosti za pravilnejšo zaposlitev delavk — metalurških tehnikov daje nova jeklarne, veliko več pa bi jih bilo, če bi nam uspelo premagati miselnost o tem, kaj je žensko in kaj moško delo.

Lilijana Kos

OBVESTILA KOLEKTIVU — OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 8. DO 14. OKTOBRA

8. oktobra, Janez BIČEK, vodja TOZD Jeklarne, Jesenice, Udarna 9, tel. št. 83-193.
9. oktobra, Zdravko ČRV, vodja invest. razvoja, Jesenice, Cesta 1. maja 32, tel. doma 2660.
10. oktobra, Drago FINŽGAR, vodja TOZD Valjarna žice, Begunje 128/b.
11. oktobra, Tomaž KAVČIČ, vodja TOZD Vratni podboji, Radovljica, Langusova 39.
12. oktobra, Franc GASSER, vodja TOZD Profilarna, Žirovnica, Moste 22/b.
13. oktobra, Avgust KARBA, vodja OPP, Jesenice, Svetinova 10, tel. št. 83-248.
14. oktobra, Anton KELVIŠAR, vodja TOZD Žičarna, Jesenice, Cesta na Golico 16.

Dežurstvo je vsak delovni dan od 14. do 6. ure zjutraj naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času dosegljiv doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.

V času dežurstva mora dežurni opraviti en obhod po Železarni, svoja opažanja vpisati v dežurno knjigo ter o tem poročati ob predaji dežurstva podpredsedniku poslovnega odbora.

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK — 8. 10.	JOŽE ZIDAR	JANEZ ARH
TOREK — 9. 10.	FRANC CERKOVNIK	MARJAN ENDLIHER
SREDA — 10. 10.	AVGUST NOVŠAK	IVAN ŠENVETER
ČETRTEK — 11. 10.	KAREL KOBLAR	MARJAN TRONTELJ
PETEK — 12. 10.	MARJAN ERMAN	MITJA BENEDIČIČ
SOBOTA — 13. 10.	JANEZ FALETIČ	FRANC NEČIMER
NEDELJA — 14. 10.	ALOJZ SLIVNIK	EDO KAVČIČ
Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je:		3551
vezni telefon je:		2317
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni		od 14. do 18. ure
nočni pa		od 18. do 6. ure
Na proste sobote, nedelje in praznike dela:		
dnevni dežurni		od 6. do 18. ure
nočni pa		od 18. do 6. ure
Predaja poslov se izvede na vodstvu TOZD Vzdrževanje, oziroma v sobi dežurnega vzdrževanja.		

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

Od 8. do 13. oktobra bodo delale naslednje obratne ambulante:
DOPOLDNE: II. obratna ambulanta — dr. Janez Zaletel in III. obratna ambulanta — dr. Matej Andoljšek.
POPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.
Dispanzer za borce: dr. Ivica Vreš.
V soboto, 13. oktobra, samo dopoldne: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek in IV. obratna ambulanta — dr. Anica Vreš.

ZOBNE AMBULANTE:
DOPOLDNE: II. zobna ambulanta — dr. Alojz Smolej, za borce od 11. do 12. ure in III. zobna ambulanta — mag. dr. Bela Gazafi, po SS za Vatrostalno od 9,30 do 10,30.
POPOLDNE: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar.
V soboto, 13. oktobra, samo dopoldne: I. zobna ambulanta — v. dent. Viktor Stražišar.

DEŽURSTVO V VATROSTALNI ZENICA TOZD JESENICE

6. in 7. oktobra, Ivan KLOKOČOVNIK, Jesenice, Kurirska 1/a, tel. št. 83-830.
Dežurni Vatrostalne je v soboto od 6. do 12. ure v Vatrostalni, telefon 81-743, oziroma telefon Železarne 34-65.
V preostalem času do ponedeljka do 6. ure zjutraj je dežurni dosegljiv na domu.

Po sklepu odbora za delovna razmerja delovne skupnosti KSI, z dne 30. avgusta 1984 in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

OBJAVLJAMO

prosta dela in naloge na CPSI za nedoločen čas
GLAVNI IN ODGOVORNI UREDNIK ŽELEZARJA šifra 5576, U-5, 19. ktg. — 1 oseba

POGOJI:

- visokošolska izobrazba (FSPN ali njej slična) s potrebno dopolnilno izobrazbo,
- petletna novinarska praksa in petletna zaposlitev v Železarni Jesenice ali Slovenskih železarnah,
- obvezno znanje enega tujega jezika in
- sposobnost komuniciranja.

Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku osmih dni po objavi na kadrovski sektor Železarne Jesenice, z oznako »za delovno skupnost KSI«.

Posebne prijavnice dobite v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja.

Po sklepu odbora za delovna razmerja delovne skupnosti KO-FI in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

OBJAVLJAMO

prosta dela in naloge na komercialnem sektorju za nedoločen čas.
REFERENT METALURŠKE MENJAVE IN KOOPERACIJE šifra 5297, U-3, 12. ktg. — 1 oseba

POGOJI:

ekonomska srednja šola in dve leti delovnih izkušenj.
Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v roku osmih dni po objavi na kadrovski sektor Železarne Jesenice, z oznako »za delovno skupnost KO-FI«.

Posebne prijavnice dobite v sprejemni pisarni kadrovskega sektorja.

Po sklepu odbora za delovna razmerja TOZD Energetika in v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih

PONOVNO OBJAVLJAMO PROSTE DELOVNE NALOGE

- Vodja procesa vodikarne Jesenice 3335 D-4 9. ktg. 1 oseba
 - Vodja procesa vodikarne Bela 3351 D-4 9. ktg. 1 oseba
 - II. ključavničar 3250 D-3 8. ktg. 1 oseba
- POGOJI: Ad. 1. in 2.: poklicna šola kovinske ali elektro stroke, potrebne izpite bodo kandidati opravili po usposabljanju na delovnih nalogah;
Ad. 3. poklicna šola — strojni mehanik.
Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v osmih dneh na kadrovski sektor z oznako za TOZD ENERGETIKA.

TUDI DRUGI SKLIC SEJE SKUPŠČINE KLUBA SAMOUPRAVLJALCEV KOMAJ SKLEPČEN

V sredo, 26. septembra, se je na ponovljeni seji skupščine delegatov Kluba samoupravljalcev Jesenice, ker sklicana seja v juniju ni bila sklepčna, zbralo komaj 26 od 51 delegatov. Za to sejo je bil predložen zelo zanimiv dnevni red, poleg rednega pregleda zapisnika zadnje seje delegatov je bilo na dnevnem redu poročilo izvršnega odbora kluba o delu v letu 1984, pregled prihodkov in odhodkov v letu 1983 in predlog plana prihodkov in odhodkov za leto 1985 ter usmeritve za aktivnost Kluba samoupravljalcev v letu 1984.

Iz poročila izvršnega odbora je bilo razvidno, da so bile v klubu v letu 1983 prisotne naslednje pomembne značilnosti:

- delovanje kluba je bilo usmerjeno v tri najpomembnejše dejavnosti: družbenopolitično izobraževanje in usposabljanje, izmenjava samoupravljalških izkušenj in svetovanje;
- uporabljene so bile že preverjene metode dela: okrogla miza, strokovni posveti, javna tribuna, predavanja, tečaji in seminarji;
- na novo so bile uvedene oblike: delegatska ura in radijska delegatska šola;
- klubska aktivnost je posegala na vsa pomembnejša področja v okviru delovanja občinske organizacije sindikata in z aktualnostjo poskušala prispevati k uresničevanju programskih usmeritev;
- izdaja biltena v okviru dosedanjega koncepta z aktualno in raznovrstno vsebino;
- vključevanje v širše aktivnosti v zvezi s sprejemanjem nove zakonodaje;
- močnejši poudarek na pospeševanju delitve po delu in rezultatih dela.

dela.

V javni razpravi o osnutku zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju so bili organizirani razgovori za okroglo mizo in strokovno posvetovanje oziroma priprava nosilcev razprav v OZD. V teh razpravah so bila oblikovana stališča, pripombe in ocene zakonskih rešitev kot prispevek k dokončnemu oblikovanju predloga zakona.

Na področju samoupravnih normativne dejavnosti so bila kot oblika svetovanja in izmenjava izkušenj organizirana strokovna posvetovanja. Udeleženci teh strokovnih posvetovanj so bili predvsem strokovni delavci iz OZD in le v manjšem številu člani samoupravnih organov, ki delajo na teh področjih, čeprav je usposabljanje namenjeno prav njim kot osnova za bolj uspešno delo. V okviru klubskih pogovorov so bili organizirani tudi razgovori z delegati kluba, na katerih je bila ocenjena programska usmeritev in organiziranost kluba. Velik poudarek je bil na tem, da se mora klubska aktivnost čimbolj neposredno vključevati v samoupravne procese v združenem delu.

Izvedeni so bili tudi seminarji za posamezne organizacije združenega dela z obravnavo aktualnih družbenopolitičnih in gospodarskih razmer v občini Jesenice in nekaterih teoretičnih tem. Na drugih pa so obravnavali varnostne in politične razmere ter usmeritve gospodarskega in družbenega razvoja občine Jesenice.

V okviru družbenopolitičnega usposabljanja delegatov so bili organizirani seminarji za delegate skupščin samoupravnih interesnih skupnosti in zbor združenega dela, ki so sicer zajeli precejšnje število delegatov, vendar bi bilo lahko rezultat še boljši. Na tem področju je bilo, v primerjavi z ostalimi dejavnostmi kluba, sorazmerno največ neuspešnih poskusov, kar lahko ocenimo kot odraz dela delegacij in delegatov, ki se odraža v nesklepnih sejah skupščin ali v neprizadetem sprejemanju dokumentov oziroma poteku sej brez posebnih vsebinskih razprav.

Naštevati bi lahko še vrsto problemov, ki se prepletajo z delovanjem Kluba samoupravljalcev Jesenice, vendar bi zahtevalo to preveč prostora.

Na seji skupščine so obravnavali usmeritve aktivnosti kluba v letu 1984, ki zajemajo: razgovore za okroglo mizo (10), strokovne posvete (4), klubske pogovore (6), javne tribune (4), predavanja (6), tečaje (6), seminarje (25) in samoupravljalško šolo (2).

Vsebinska usmeritev aktivnosti Kluba samoupravljalcev Jesenice v letu 1984 temelji na uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, s čimer se klub vključuje v splošne družbene aktivnosti. Dolgoročni program zajema vsa področja družbenega življenja, zato so za delovni program kluba izbrane le posamezne, za naše okolje in sedanjí trenutek pomembne teme.

Za delovanje v okviru predvidenih oblik je potrebno v ospredje postaviti predvsem naloge s področja usposabljanja in izobraževanja, svetovanja, predstavitev posameznih programov in izmenjavo izkušenj ob uspešnih ali neuspešnih aktivnostih na posameznem območju. Delegatom je bil predložen tudi program, ki podrobneje razčlenjuje posamezne aktivnosti.

Delegati so na seji obravnavali pregled gibanja finančnih sredstev v letu 1983 in plan za leto 1984:

	plan 1983	realizacija	indeks	plan 1984	indeks 83:84
prihodki skup.	819.678,00	825.078,10	101	894.732,00	108
Odhodki					
1. Izobraž. dejavnost	464.949,00	489.982,80	105	617.337,00	126
2. Storitve	6.000,00	—	—	—	—
3. Bilten	30.000,00	28.914,50	96	40.000,00	138
4. Funkcionalni stroški	303.905,00	282.947,85	93	208.495,00	77
Skupaj:	804.854,00	801.845,15	100	865.832,00	108
Poslovni sklad	5.450,00	5.450,00	100	14.390,00	264
Rezerva	8.196,00	8.250,00	101	8.947,00	108
Prenesena sredstva	1.176,00	9.532,15	—	5.168,00	54
Skupaj	819.678,00	825.078,10	101	894.337,00	125

Po podanih poročilih so se delegati v zelo majhnem številu priglasili k razpravi. Opozorili so, da so bili v poročilih o delu v preteklih letih navedeni tudi podatki o številu udeležencev v posameznih dejavnostih kluba. Sredstva za delo kluba niso velika, vendar jih je potrebno čimbolj racionalno porabiti. Poudarjeno je bilo tudi, da ne more biti vse delo kluba orientirano na razne oblike izobraževanja, kar lahko prepustimo delavski univerzi. Klub samoupravljalcev mora biti prostor za izmenjavo izku-

šenj, ki smo si jih pridobili na področju samoupravljanja v delovnih organizacijah, oziroma skupščinskem sistemu. Če bo klubu to uspelo, bo prav gotovo več zanimanja za delo kluba in ne bo več nesklepnih sej, pa tudi razprave bodo bolj živahne. Kajti težko bi trdili, da gre pri vseh samoupravljalcih za neizobraženost oziroma nerazgledanost, temveč bolj za nezainteresiranost, kar bi z različnimi oblikami delovanja kluba morali premoščiati.

Stane Torkar

DS za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje

17. SEJA ODBORA ZA DELOVNA RAZMERJA

Sedemnajsto sejo odbora za delovna razmerja delovne skupnosti za kadrovske in splošne zadeve, ki je bila 26. septembra, je sklical in vodil namestnik predsednika odbora Cveto Rolc. Pri pregledu sklepov so ugotovili, da so bili vsi izvršeni, en sklep pa so razveljavili.

Pri obravnavanju tekoče problematike so:

- potrdili sprejem delavke za določen čas, ki bo najprej nadomeščala odsotno delavko na vojaški evidenci, po vrnitvi s porodniškega dopusta pa bo opravila pripravništvo;
- začasno so razporedili dve delavki na delovne naloge, ki so bile proste zaradi odhoda delavcev;
- delavca, ki je bil začasno razporejen na delovne naloge izmenškega nadzornika, so razporedili za nedoločen čas;
- razporedili so delavca na proste delovne naloge vodnik voda;
- na predlog TOZD Družbena prehrana so odobrili nadomeščanje oskrbnika v počitniškem domu Biograd in upravnika v počitniškem domu Crikvenica, da bosta lahko izkoristila letni dopust, delavki v počitniškem domu Biograd so zaradi dru-

žinskih težav odobrili predčasno prekinitve delovnega razmerja, eni pa so za tri dni podaljšali delovno razmerje;

— soglašali so, da delavka — pripravnica na lastno željo prekine delovno razmerje, ko bo opravila pripravniški izpit in so imenovali tudi izpitno komisijo;

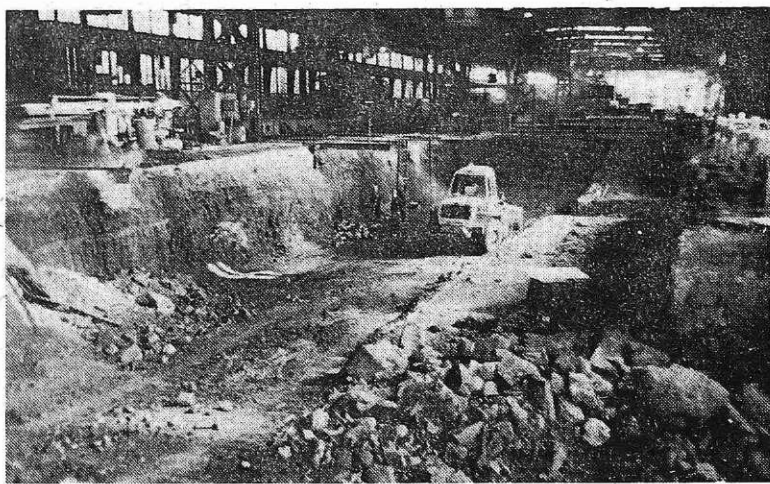
— do konca leta 1984 so podaljšali delovno razmerje delavki v oddelku za zdravstveno in socialno varstvo;

— ugodno so rešili prošnjo kandidata za sprejem v poklicno gasilsko in reševalno četo Železarnice;

— dvema delavcema iz SVS so odobrili po sedem dni izredno plačane odsotnosti za zdravljenje v Sklepih Teplicah v ČSSR;

— potrdili so nadomeščanje delavcev med letnim dopustom v PGRČ in oddelku splošne administracije.

F. P.

Zemeljska dela za novo linijo ravnalnega stroja v Valjarni debele pločevine (foto I. Kučina)

PREGLED SESTANKOV SDS

(nadaljevanje iz prejšnje številke)

Iz TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE smo prejeli zapisnike SDS hladna valjarna 1, 2 in 3, adjustaža HVJ, skladišče vložka, žarilnica 1, 2, 3 in 4, lužilnica ter karisti. SDS hladna valjarna 1 je bila seznanjena s stabilizacijskimi ukrepi, »zanima pa jih, kje se vrše«. Sklep razprave o prostovoljnem delu s sestanka te SDS je zelo kratek: »Ne bo efekta.« Tudi SDS hladna valjarna meni, da je namen dober, učinek pa bo minimalen. Potrebno bo tudi večje spoštovanje tehnološke discipline, saj je bilo zadnje čase več dimenzijskih reklamacij. Čimprej je treba uvesti tudi žigosanje kolobarjev. SDS hladna valjarna 3 ter adjustaža HVJ sta akcijo sicer soglasno podprli, a pod pogojem, da se službe priključijo delavcem ob prostih dneh na proizvodnih strojih. »Prav tako upamo«, pravijo člani teh dveh SDS, »da ne bo izjem pri tej akciji, saj se zavedamo, v kakšnih težavah se nahaja Železarna Jesenice«. SDS pričakuje, da bo letošnje zimo njihov obrat končno le priključen na toplovodno omrežje, saj bo letošnje zimo njihov obrat končno le priključen na toplovodno omrežje, saj je to tudi eden od pogojev za boljše in lažje delo pozimi. SDS skladišče vložka je na sestanku 15. septembra takole ocenila proizvodnjo v avgustu: »Proizvodnja v avgustu je bila kljub določenim težavam še dokaj uspešna. Težave kot pomanjkanje kadrov in zastarelost strojnega in lužilnega dela ostaja še naprej in je možnost boljšega dela samo v dobrem vložku, ki trenutno je na razpolago.« S prostovoljnim delom se SDS strinja, če bo izvedeno tako, da bo dalo kar najboljši izkoristek. Zanima jih tudi, kako je z domnevno širitvijo pisarn v odprtem skladišču ter o rešitvi problema garderob in sanitarij v lužilnici. Vprašanje so naslovili na delavski svet. SDS žarilnica 1 predlaga, naj se prostovoljno delo organizira tako, da bo uspeh čimvečji. SDS žarilnica 2 pa je v zvezi s prostovoljnim delom »po burni debati zavzela stališče, da je potrebno izdelati program, kdaj in kako naj bi delo potekalo. Zdaj je priložnost, da pokažemo pripravljenost in voljo za odpravo oziroma zmanjšanje slabega poslovnega rezultata.« Člani SDS žarilnica 3 in 4 so prav tako soglašali s prostovoljnim delom s pogojem, da bodo vsi delali, ne samo nekateri. SDS lužilnica se prav tako strinja, »če bo to delo doseglo svoj namen«. Na delavski svet HVJ pa naslavlja naslednje vprašanje: »Ali se resnično mislijo kupiti kontejnerji za odpremno skladišče. SDS meni, da v času stabilizacije to ni primerno, saj imamo v naši TOZD veliko drugih stvari, ki so bolj potrebne ureditve (ventilacija lužilnice in ogrevanje, tuši in WC za lužilnico itd.) in direktno vplivajo na zdravje delavcev ali na izboljšanje delovnih pogojev.« SDS karisti meni, da ne bi smelo biti v kolektivni nikogar, ki bi odklonil prostovoljno delo in ki tako ne bi prispeval k zmanjšanju izgub Železarnice. Pod razno predlagajo, da naj se popravni luči na stolpu, saj ponoči zaradi slabe vidljivosti lahko pride do nesreče.

Iz TOZD ŽIČARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, žičarna 1-1, 1-2, 1-3, II-1, II-2 in II-3, patentirnica 1, 2 in 3, pocinkovalnica, votličarna in adjustaža. SDS vodstvo TOZD z 20-odstotnim povečanjem osebnih dohodkov sicer soglašajo, vendar zahteva, da se ob naslednjem povečanju OD iz-

dela diferencirani predlog povečanja postavk v korist proizvodnih TOZD. Podprli so tudi akcijo za prostovoljno delo: »Delali bomo na strojih oziroma adjustirali žico, in sicer v mesecu oktobru. Za vse zaposlene v žičarni bomo organizirali akcijo prve tri sobote v oktobru. Vsak teden (do konca leta) bomo javljali kadrovskemu sektorju dela, ki jih bodo lahko opravljali delavci iz drugih TOZD oz. delovnih skupnosti.« V zvezi s kvaliteto problematiko pa SDS ugotavlja, da ni bila izpolnjena vrsta nalog predvsem v lužilnici in žarilnici (nekateri naloge so sicer dolgoročne značaja). Posledica neizpolnjevanja nalog je še vedno nekatere pripravljene površine žice za vlečenje. Ugotavljajo tudi, da je s strani vodstva HVJ premalo poslušna in interesa za reševanje dogovorjenih nalog. »Zato od njihovega vodstva zahtevamo,« so zapisali v zapisnik, »da dogovorjeno tudi realizira.« SDS žičarna I-3 očitno zelo kritično gleda na odnos do dela, ki ga opaža tako med delavci v žičarni kot v Železarni, saj bi se po njeni oceni »z bolj resnim odnosom do dela vseh delavcev v TOZD Žičarna in v celotni ŽJ stanje v Železarni, kot tudi v TOZD Žičarna, lahko veliko izboljšalo«. S prostovoljnim delom se strinja s pogojem, da se ga bodo udeležili vsi člani našega kolektiva oziroma ŽJ. SDS žičarna II-1 predlaga, da naj se izdela »diferenciran predlog povečanja osnov OD v korist proizvodnih TOZD«, kajti »le tako bo mogoče zaustaviti beg ljudi iz proizvodnje«. SDS žičarna II-1 v zvezi z julijem in avgustom proizvodnjo (sestane je bil dne 14. septembra) ugotavlja, da »pomanjkanje dobrih žičarjev in velika odsotnost še nikoli nista bili tako kritični«. V zvezi z reklamacijo za Elmag žico Ø 1.2 pa SDS meni, da do zamešnjave z neko drugo kvaliteto ni prišlo v oddelku. Pritožuje se tudi nad kvaliteto VAC žice (gre za slabo luženje ali pa žarenje, ki jim močno povečuje porabo votlic in vlečnih maziv). SDS žičarna II-2 se z akcijo za prostovoljno delo strinja, če se ta akcija dosledno izvaja in da velja tudi za vodstveni kader. Glede vzrokov za reklamacijo pa ugotavlja, da so še vedno isti: zamešnjave, odrta žica, slabo luženje itd. K programu izvajanja ukrepov za odpravo motenj v poslovanju Železarnice imajo člani SDS naslednjo pripombo: »Delavci pripominjajo, da bi delali tudi ob sobotah in nedeljah, vendar pa je plačilo za nadure preizkušeno in se zato tudi z udarniškim delom v taki obliki ne strinjajo. Pripravljeni so pomagati, če bi se zaradi tega stanje v Železarni bistveno izboljšalo, še posebej pa zato, če bi se takšno delo bistveno poznalo pri povečanju njihovega OD.« Pod točko »vprašanje in odgovori« so ponovno postavili vprašanje premij v TOZD Žičarna, saj proizvodnja v Žičarni še vedno ne dosega nivoja, ki bi pogojeval doseganje premij v ostalih oddelkih. »Zato se predlaga sprememba, in sicer tako, da premijo dobi vsakdo, ki izpolnjuje pogoje za doseganje premije.« Moti jih tudi to, da se vsi premiji ne spremenijo že od vsega začetka, čeprav so se osnove OD že večkrat spremenile. »Glede predloga, da bi vsak delavec opravil 8 ur udarniškega za izboljšanje situacije v ŽJ so pomisleki«, pravijo člani SDS patentirnice 2. (»Čuti pa se tudi nejevolja do take predlagane odločitve glede sankcije.«) Pri članih SDS patentirnice 3 pa je isti predlog pri delavcih naletel na odobravanje, medtem ko so člani SDS pocinkovalnica spregovorili o njem »dokaj kritično.« »DS pocinkovalnica ni imela odpora do solidarnostne dnine. Zahtevajo pa, da se vsi zaposleni odzovejo tej akciji. In kaj bo s tistimi, ki te dnine ne bodo naredili? Kakšne bodo sankcije?« sprašujejo. Predlagajo tudi, naj bo »pozitivni efekt te solidarnosti objavljen v Železarni«. Vprašujejo tudi, kako bo letošnje zimo z ogrevanjem obrata. Stališča članov SDS votličarna v zvezi s to

akcijo so bila različna: »Eni na to akcijo nimajo pripomb, nekaj pa je takih, ki nočejo delati pod nobenim pogojem. Kljub temu je vodja SDS zapisal v zapisnik: »Osebnostno menim, da jih bo večina delala.« SDS adjustaža predlaga, naj bi v prihodnje pri predlogu za povečanje osnove osebnih dohodkov upoštevali njihovo stališče, da bi se povečale v korist proizvodnega dela.

Iz TOZD PROFILARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, profilarna 1 in 2 ter predelava profilarne. SDS so zelo kritično ocenile prehrano v kantini. Tople malice vselej prehitro zmanjka, za hladno pa imajo samo dravsko salamo ali pa med, maslo in mleko. Sprašujejo, kje je zdaj tista ponudba malic, predvsem hladnih, katere je nudila TOZD Družbena prehrana. Na sestanku SDS profilarna 1, ki se je sestala posebej, so bile pod razno izrečene pripombe na HVT za pakiranje zvezov. Trak, ki ga uporabljajo pri pakiranju, je namreč predebel in onemogoča hitro in varno pakiranje. Zato zahtevajo, naj se čimprej priskrbi trak, ki bo ustrezal temu delu. Precej debata je bilo tudi okrog namestitve priključkov za zrak in električnih priključkov na strojih.

Iz TOZD VRATNI PODBOJI smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, proizvodna linija, vzorčna delavnica in adjustaža. Skupine soglasno podpirajo akcijo za prostovoljno delo. Glede programa ukrepov za odpravo motenj v poslovanju Železarnice pa pripominjajo, da bi se z ukinitvijo vzorčne delavnice onemogočilo delo v sami TOZD, saj se program naročil dopolnjuje. Potrebno bi bilo, po njihovem mnenju, »izboljšati stike s kupci naših izdelkov in uskladiti cene na trgu.«

Iz TOZD JEKLOVLEK smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, hladna predelava 3, adjustaža 2 ter brusilnica 1 in 3. Na gradivo, ki so ga obravnavale na sestankih, SDS niso imele pripomb.

Iz TOZD ELEKTRODE smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, rezalnica 1 in 2, oplaševalnica 1 in 2, izdelava ognjevzdržnega materiala, priprava praškov, talilna peč ter transport in skladiščenje. Člani vseh SDS, ki so se sestale na dveh zborskih delavcih, so imeli pripombe na predlog povečanja osnov osebnega dohodka, namreč, da sedanji način povečevanja osebnega dohodka vodi k povečevanju razlik med nižjimi in višjimi kategorijami, da imajo delavci v TOZD nizke kategorije in da je povečanje osebnih dohodkov glede na rast življenjskih stroškov prenizko.

Iz TOZD ŽEVLJARNA smo prejeli zapisnike SDS vodstvo TOZD, žebljarna 1, 2 in 3, zavijalnica žebljarne ter orodjarna. Članom SDS žebljarna 1 je bilo na sestanku SDS 10. septembra razloženo, zakaj je prišlo do napačnega izračuna akontacije na I. in III. žebljarski grupi. Članom SDS žebljarna 3 se zdi 20-odstotno povečanje osnov osebnih dohodkov »majhnost«, z ozirom na tako velik padec življenjskega standarda. Pod razno so bile izrečene kritične pripombe o nevestnem delu in premajhni delovni disciplini posameznih članov kolektiva. »Menim, da je premalo plačan tisti, ki dobro dela, preveč pa dobi tisti, ki ne dela.« Opozarjajo tudi na pomanjkanje delavcev pri žebljarskih strojih (v žebljarni manjka najmanj 10 delavcev, ki naj bi se priučili za delo na žebljarskih ali navojnih strojih). Problem je treba rešiti v najkrajšem času. SDS zavijalnica žebljarne je na sestanku dne 3. septembra izrazila svojo zaskrbljenost v zvezi z nizko proizvodnjo v žebljarni, saj je s tem pogojeno tudi izplačilo premij. Predlagali so, naj se napravi rebalans plana.

Center za proučevanje samoupravljanja ter informiranje — Božidar Lakota

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

V OKTOBRU ODPRT KLUBSKI PROSTOR JESENIŠKIH ŠTUDENTOV

Ta zapis bi moral nastati pravzaprav že davno prej, pred približno tremi, štirimi meseci, ko je neuradno začelo delo v prostorih, kjer bo v tem študijskem letu deloval klub študentov jeseniške občine (v nadaljevanju KŠJO). Kljub temu o klubskih prostorih jeseniških študentov ni prepozno spregovoriti zdaj, kajti to je čas, ko bodo študentje znova sedli v predavalnice.

Letošnje študijsko leto bo za jeseniške študente bistveno drugačno od preteklih, saj bo njihov klub odprt vsako soboto od 20. ure dalje. V kleti bivše jeseniške knjižarne se bodo lahko shajali, kramljali ipd. O namembnosti samega prostora bo še govora, sedaj si raje osvežimo spomin z nekaterimi dejstvi iz preteklih dveh let, ki so bila za KŠJO »usodna«.

Pred dvema letoma se je jeseniški študentom ponudila priložnost, da znova pridejo do klubskih prostorov, saj KŠJO nekaj sezon ni in ni mogel začeti, kot se spodobi. Državna založba Slovenije se je namreč preselila v nove prodajne prostore, za seboj pa pustila prazno klet, za katero v trenutku, ko smo študentje zaprosili zanj, ni bilo nikakršnega zanimanja. Čez približno pol leta je bila prošnja za dodelitev teh prostorov rešena v našo korist. Tako smo študentje dobili zeleno luč za preureditev vlažne in zatohle kleti v klubske prostore. Brez kakršnihkoli sredstev, le z obilo dobre volje in prostovoljnih ur nam je v dobrem letu in pol uspelo iz nič napraviti tisto, čemur v tem trenutku lahko s ponosom rečemo klubski prostori.

Delo pa se pravzaprav šele začelo. Kajti po prvotnem konceptu naj bi bili klubski prostori večnamenski, to pa študentom prinaša obilico novih nalog in obveznosti. Predvsem naj bi bil klub družabni prostor za vse sedanje, bivše in bodoče študente (torej tudi za višje letnike srednjih šol). Hkrati bo to tudi prireditveni prostor za različne kulturne prireditve za tiste, ki jim je najemnina gledališke dvorane le sen in za vse tiste, ki imajo jeseniški mladini kaj predstaviti. V tem smislu se bomo študentje povezali z OK ZSMS, katere kolektivni člani smo, ter z Glasbeno mladino in Kulturno skupnostjo Jesenice.

Druga oblika dejavnosti bo računalniško opismenjevanje. KŠJO se je zaradi številnih restriktivnih ukrepov jugoslovanske vlade glede uvoza hišnih računalnikov in zaradi visoke cene Spectra pri nas odločil, da ustanovi tudi računalniški krožek, kjer naj bi študentje, ki računalništvo obvladajo, opismenili

Sodelavec vzdrževalec v vozovni delavnici (foto I. Kučina)

vse tiste, ki jih to zanima, pa nimajo sredstev za nabavo lastne hardverske opreme. Nenaadnje velja omeniti, da bodo vrata kluba odprta tudi vsem tistim študentom, ki želijo organizirati obletnice mature, zabave zaprtega tipa in podobno. Enkrat na mesec ali manj bomo predvidoma ob petkih organizirali ples, saj bomo s tako pridobljenimi sredstvi poravnali stroške vzdrževanja (najemnina, elektrika).

Ko govorimo o klubskih prostorih

PROGRAMSKO-VOLILNA KONFERENCA OO ZSMS TOZD LIVARNA

Programsko-volilna konferenca osnovne organizacije ZSMS TOZD Livarna je bila v četrtek, 27. septembra. Na njej so obravnavali poročilo o delu osnovne organizacije v obdobju 1983 do 1984, program dela za naslednje mandatno obdobje, izvolili novo predsedstvo in podelili priznanja najbolj zaslužnim mladincem.

Za predsednika osnovne organizacije so ponovno izvolili Šabana Hodžića, za sekretarja pa Črtomirja Mesariča.

Glavni namen aktivnosti osnovne organizacije je bil, da se ob delu in raznih aktivnostih mladinci temeljne organizacije med seboj bolj spoznajo, da bi skupaj lažje dosegli plan proizvodnje, ki je eden od osnovnih pogojev za reševanje ekonomske stabilizacije. To je tudi pogoj za večji dohodek, s katerim si zagotavljajo življenjski standard.

Mladinci so se vključevali v razprave in sprejemanje dokumentov in aktov koordinacijskega sveta ZSMS, občinske konference ZSMS Jesenice, samoupravnih organov njihove temeljne organizacije in podobno.

Udeležili so se centralne proslave Dneva mladosti v Beogradu, srečanja mladih iz slovenskih in jugoslovanskih železnar ter mnogih kulturnih in športnih prireditev v mesecu mladosti. Redno so skrbeli za informiranje prek oglasnih desk in se vključevali v idejnopolično izobraževanje mladih.

Najuspešnejši so na področju mladinskega prostovoljnega dela. Na zvezni mladinski delovni akciji na

KŠJO, moramo omeniti še nekaj: celotno delo pri ureditvi prostorov je opravila pešica najbolj navdušenih študentov, zato se jim ob tej priložnosti najlepše zahvaljujemo. Zahvala gre predvsem predsedniku KŠJO Romanu Kalanu, Ismetu Pivaču, Klemenu Koširju in Bojanu Resmanu ter še nekaterim, ki bodo ostali anonimni, pa so s svojo požrtvovalnostjo prispevali k temu, da je KŠJO dobil urejen klubski prostor. Zahvala velja tudi Železarni Jesenice in Čedu Cvetkoviču za denarne prispevke, občinski konferenci ZSMS za moralno podporo ter tovarišu Koželju in razstavnemu salonu DOLIK za strpnost in razumevanje.

Otvoritveni večer bo v soboto, 6. oktobra, ob 20. uri. KŠJO vladno vabi vse svoje člane, da jih obiščejo, saj ob dobri glasbi in v prijetni družbi lahko na Titovi 12 pozabijo na še tako zoprne profesorje.

Roman Lavtar

Djerdapu je njihov mladinec že drugič prejel udarniško značko, izvedli pa so tudi štiri lokalne delovne akcije, ko so izdelovali vlagalna korita za TOZD Jeklarna. V tej akciji so bili najbolj prizadevni: Miloš Šolar, Branko Grabnar, Osman Alič, Jova Blagojevič, Silvo Gerdelj in Senad Kateran.

V naslednjem mandatnem obdobju bodo mladinci TOZD Livarna še bolj sodelovali z družbenopolitičnimi organizacijami in samoupravnimi organi v temeljni organizaciji, se vključevali v programe koordinacijskega sveta in občinske konference ZSMS in organizirali razna športna in kulturna srečanja ter mladinske delovne akcije.

Bronasto značko in priznanje za dosedanje delo v osnovni organizaciji ZSMS so prejeli: Osman Alič, Branko Grabnar in Šaban Hodžić.

Lilijana Kos

SEJA PREDSEDSTVA OO ZSMS TOZD VZDRŽEVANJE

Seja predsedstva osnovne organizacije ZSMS TOZD Vzdrževanje je bila v ponedeljek, 24. septembra, na njej pa so obravnavali evidentiranje kandidatov za organe občinske konference ZSMS Jesenice in koordinacijskega sveta ZSMS Železarn, prostovoljno delo v proizvodnji, priprave na referendum in ukrepe za izboljšanje poslovanja naše železarnice.

Seznani so se z namenom akcije in z rezultati, ki jih pričakujemo od prostovoljnega dela. Program del in nalog je narejen, svojo obveznost pa naj bi vsi delavci temeljne organizacije opravili v oktobru. Potek akcije je treba stalno spremljati in na koncu narediti poročilo o njenih rezultatih.

Poleg udeležbe na referendumu so si mladinci zadali nalogo, da bodo sodelavcem pravilno predstavili namen tega referenduma in okrasili volišče.

Seznani so se z rezultati sanacijskih ukrepov, ki so že vidni, saj pričakujejo, da bo ob dobrem delu njihova temeljna organizacija ob koncu septembra že brez izgube.

Predstavniki koordinacijskega sveta ZSMS Železarn jih je obvestil o ustanovitvi mladinske delovne brigade, ki bo pomagala pri izgradnji nove jeklarnice, predvsem pri zemeljskih delih. V oktobru bo volilno-programska konferenca koordinacijskega sveta, zato mora osnovna organizacija pravočasno izvesti svojo konferenco.

Lilijana Kos

PRIPRAVLJENOST JE VEDNO BOLJŠA KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

TITO

OBRAMBNA MOČ DRŽAVE, V VELIKI MERI ODVIŠNA OD GOZDOV

Gozd v največji meri omogoča prehranjevanje prebivalstva in vojaštva. V njem je v izobilju različnih plodov, sadežev, gob, mladega lista, živali in zelenjave. Napadalec to ve in si bo zato vselej prizadeval množično uničevati gozdove.

Vrsta škodljivcev v ekološkem sistemu, zlasti v gozdovih je znana. Ogromno škodo v gozdovih povzročajo žuželke, ki prihajajo z drugih celin. Pri nas nimajo sovražnikov in ugodno uspevajo.

Aktualne so tudi posledice učinkovanja vojnih strupov, sevanja in kemičnih snovi, ki jih imenujemo herbicidi.

Najbolj pereče je radioaktivno sevanje, saj deluje dolgotrajno. Gozdovi se na kontaminacijo z radiološkimi padavinami značilno odzivajo. V prvem koraku se radioaktivni prah seseda na listje, vejice, popke, plodove, na grmičevje, travo in podrast. Ščasoma dež spere prah v zemljo.

Gozdovi čistijo zrak, ki se giblje nad njim. Intenzivnost čiščenja je odvisna od vrste gozda.

Listavci se lažje opomorejo, saj vsako leto obnovijo listje. Toda iglavci imajo večjo moč odvrčanja radioaktivnih padavin. Pozimi namesto listavcev opravljajo iglavci svojo prečiščevalno vlogo. Prečiščevanje je odvisno od gostote gozda, bolj zaraščeni bodo tudi bolj aktivni. Tudi starost gozda vpliva na moč čiščenja zraka. Mlajši gozdovi z razvitimi krošnjami ter debli imajo večjo moč in sposobnost filtriranja. Tudi letni čas je pomemben. Spomladi in jeseni, ko je deževja dovolj, prihaja do hitrejšega spiranja prahu in se v celoti skrajša čas sevanja na listju in steblih. Radioaktivni izotopi vplivajo tudi na vodni sistem gozda, saj jih voda spiraa s krošnji.

Živali imajo v gozdovih različna zatočišča, vendar so navadno slabo zavarovana pred radioaktivnimi padavinami.

Dosedanje raziskave izkazujejo višjo stopnjo kontaminacije gozdnih živali od domačih živali. Gozdne živali uživajo tudi kontaminirano hrano in pijejo okuženo vodo. Za domače živali je mogoče hrano in vodo uspešno zavarovati.

Ugotavljanje okuženih predelov na gozdnih območjih je pomembno. Določiti je potrebno mejo, stopnjo in možnosti uporabe gozdnih poti za morebitni transport.

Meje kontaminiranega območja v gozdovih ugotavljamo z radiološkim detektorjem — merimo intenziteto sevanja.

Glede na stopnjo kontaminacije delimo gozdna območja na tri predele:

Predel A ali območje zmerne kontaminacije. Živali bodo lažje prizadete in za človekovo prehrano neuporabne.

V predelu B in C bodo prizadete rastline in živali. Tudi te niso primerne za prehrano.

Radioaktivni delci, ki padajo na drevesne krošnje, postajajo vir sevanja vitalnih delov stebel. Gozdovi so s svojo funkcijo primarnega zaustavljanja zelo koristni za zmanjšanje nevarnosti radioaktivnega sevanja. Gozdovi delujejo kot zavesa — filtri.

Kemična sredstva za zatiranje škodljivih žuželk, glivic, glodalcev in plevelov so večinoma hudi strupi.

Insekticidi, ki se množično uporabljajo za zatiranje insektov v kmetijstvu in gozdarstvu, so enako strupeni. Vse bolj uporabljajo tudi biopreparate, ki povzročajo različne bolezni insektov.

V vojaške namene bi bilo insekticide mogoče uporabljati predvsem za zastrupljanje rek in jezer. Mnogi insekticidi škodljivo vplivajo na ribe.

Fungicidi so kemične snovi, ki jih uporabljamo v boju proti rastlinskim boleznim.

Herbicidi so kemične snovi, ki jih uporabljamo za zatiranje plevelov v kmetijstvu. Za tem pa naj omenimo posledice uporabe herbicidov v vojaške namene.

V vietnamski vojni so Američani s herbicidi v prahu okužili desetine celotnega ozemlja. Kmetijski pridelki so se zmanjšali, gozdovi so izgubili listje (listavci) in s tem funkcijo maskiranja. Listje je odpadlo po štirih tednih in gozd je ostal gol nadaljnjih 12 mesecev.

BLAGOVNE REZERVE

Pravni viri za normativno ureditev blagovnih rezerv so USTAVA SFRJ v točki 5, člena 281, (Uradni list SFRJ 14/75).

Blagovne rezerve so strateška zaloga gotovega blaga, surovin, reprodukcijskega materiala, zdravil, nafnih derivatov itd., namenjene pa so za oskrbo prebivalstva in gospodarstva v vojnih razmerah in drugih izjemnih primerih. Zakon o blagovnih rezervah je v svojem prvotnem besedilu nominiral dve vrsti blagovnih rezerv:

- stalne in
- tržne blagovne rezerve.

Stalne blagovne rezerve so nedotakljive količine blaga, ki se jih oblikuje samo za pokrivanje potreb prebivalstva in delovanja življenjsko pomembnih gospodarskih objektov v kriznih obdobjih, ki jih povzročajo vojno stanje ali naravne nesreče.

(Nadaljevanje)

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTO

KANADSKI PREDSEDNIK VLADE IN ŽELEZARSKA INDUSTRIJA

Brian Mulroney, vodja kanadske konzervativne stranke, ki je pred kratkim z veliko večino zmagala na parlamentarnih volitvah, je bil tudi predsednik kanadske rudarske družbe Iron Ore Co. of Canada, ki ima v svoji lasti več rudnikov železove rude. Predstavniki kanadske železarske industrije menijo, da je postal predsednik nove vlade človek, ki dobro razume probleme industrijske dejavnosti, ki je v zadnjem času doživljala težke preizkušnje. Poleg tega je znano, da je Mulroney precej izveden tudi v zadevah, povezanih s kanadsko industrijo aluminija. Istočasno pa je področje železarske industrije samo eden izmed mnogih ekonomskih problemov, s katerimi se bo morala spoprijeti nova kanadska vlada in posebno še v konkurenci s hitro rastočo gospodarsko konjunkturo v sosednjih ZDA.

Znano je, da imata gospodarstvu v ZDA in Kanadi kljub določenim nasprotjem veliko skupnega. Pri tem ni mogoče spregledati dejstva, da je sedanja gospodarska rast v Kanadi samo 3 %, v ZDA pa 7 %.

Pretekle dve do tri leta je kanadska železarska industrija preživela precej boljše kot njena sosedja v ZDA. Vendar so imele po letu 1981 tudi kanadske železarnice precejšnje težave in so prav tako morale zapirati nerentabilne ter zastarele obrate in

zmanjševati svojo proizvodnjo. Izkoriščenost njihovih proizvodnih naprav je padla na okoli 55 %, kar je bilo še vedno več kot v ZDA. Položaj se je pričel popravljati v drugi polovici preteklega leta, vendar je narasla poraba železarskih izdelkov predvsem v industriji potrošnih dobrin (avtomobili, bela tehnika in podobno), medtem ko je ostala investicijska izgradnja še vedno v močni depresiji.

Zato so bile kanadske železarnice še posebno občutljive predvsem v povezavi z ZDA, ki so njihovo najpomembnejše zunanje tržišče. Pri tem je bilo treba upoštevati medsebojno menjavo železarskih surovin in izdelkov, saj zavzema uvoz železarskih izdelkov iz ZDA 5 % celotne kanadske porabe. Istočasno pa imajo tri največje kanadske železarske družbe Stelco, Dofasco in Algoma v svojem jeklu 20 % dobav iz ZDA, in sicer v obliki premoga za koksiranje in železove rude.

Ker je imelo kanadsko gospodarstvo v preteklih letih zaradi padca svetovne konjunkturo velike težave, je vrednost kanadskega dolarja v primerjavi z ameriškim močno padla in to je še povečalo negativen pritisk na železarsko industrijo. Na domačem tržišču je uvoženo jeklo iz manj razvitih dežel zelo konkurenčno zaradi nižjih cen, medtem ko so bile kanadske železarnice pri izvozu zaradi večje vrednosti svoje valute v precej slabšem položaju.

Na težave so kanadske železarnice odgovorile z izvajanjem zahtevnega programa zmanjšanja proizvodnih stroškov in modernizacijo ter ukinitvijo obratovanja zastarelih proizvodnih naprav. Na področju kontinuirnega vliivanja jekla so kanadske

železarnice s 37 % odlite količine sicer pred ZDA z 31 %, vendar daleč zaostajajo za železarnami na Japonskem s 86 % in v državah Evropske gospodarske skupnosti s 60 %.

Zanimivo je, da kanadska železarska industrija ni prešla v akcijo združevanja, kot se je to dogajalo pri njeni južni sosedji ZDA. V ZDA je bilo veliko združevanja, vrsto zastarelih obratov so ustavili in tudi tuje družbe, predvsem japonske, so prevzele ali pa so v fazi priprav za prevzem del lastništva ameriških železarskih družb. Struktura kanadske železarske industrije je ostala v svoji osnovi nespremenjena in zaenkrat tudi ni znakov, da bi se na tem področju kmalu kaj spremenilo.

Prejšnja Trudeaujeva vlada ni bila naklonjena temu, da bi tuji partnerji vlagali svoja sredstva v kanadsko železarsko industrijo. Istočasno pa je tudi zakon proti trustom zaviral združevanje večjih družb. Kaže, da bo nova konzervativna vlada imela manjšo intervencijsko vlogo na tem področju kot njena predhodnica.

V svoji predvolilni kampaniji je Mulroney obljubil, da bo omogočil boljše pogoje za vlaganja tujih investitorjev. Poleg tega bo spremenil politiko tudi na pomembnem področju energije, in sicer z možnostjo tujih naložb v energetiko. To bi imelo tudi določen vpliv na dejavnost kanadske železarske industrije.

BRALCI ŽELEZARJA O ŽELEZARJU

(Nadaljevanje s 1. strani)

stvo, da je bil tednik Železar v vseh dosedanjih raziskavah v Železarni, kjer je bilo govora o informiranju in komuniciranju, ocenjen bodisi kot najpogostejši obveščevalec zaposlenih o ekonomski in samoupravni problematiki temeljnih organizacij in delovne organizacije (Franci Treven: Informiranje in referendum), ali kot najnatančnejši vir (isti avtor ista raziskava) ter da je v raziskavi »Samoupravljanje in družbenopolitično organiziranje v Železarni Jesenice« (avtorja: Mile Crnovič in Ivan Puc) po mnenju anketirancev drugi najpomembnejši vir informiranja delavcev za samoupravno odločanje (takoj za sestanki SDS in zbori delavcev), nas preseneča, da razprava o tedniku Železar ni zajela širine, ki smo jo glede na pomen glasila v sistemu informiranja tudi pričakovali. V večini samoupravnih delovnih skupin je bila razprava o glasilu precej formalna, pripombe splošne in subjektivno obarvane.

Sama razprava je pokazala, da posamezniki v večini primerov ne poznajo pravilnika o samoupravnem informiranju in komuniciranju niti vsebinske zasnove Železarja, ki jo je po javni razpravi sprejel delavski svet Železarne (po sprejetju zakona o združenem delu pa dopolnjeno) in katere uresničevanje mora stalno spremljati in odločati o spremembah temeljne vsebinske zasnove Železarja in rednih informativnih edicij in bi zato iz nje povzeli le tisti del, kjer je določeno, o katerih vprašanjih morajo biti delavci temeljnih organizacij in delovnih skupnosti resnično, vsestransko, pravočasno in popolno obveščeni ter jo dajemo v popolno preverjanje:

- o pridobivanju dohodka in njegovi razdelitvi (na vseh nivojih od TOZD, delovnih skupnosti, Železarne do SOZD Slovenske železarne) ter o perspektivah glede dohodka in njegove delitve,

- o pogojih dela in njihovega razvoja v prihodnosti,

- o proizvodnji in realizaciji kot temeljnima pogojema za pridobivanje dohodka ter razvojnih možnosti na tem področju,

- o planih in programih dela in razvoja,

- o delu samoupravnih organov, individualnih poslovnih organov in služb, ki delujejo v okviru delovnih skupnosti,

- o kadrovsko-socialnih vprašanjih, ki so pomembna za delavcevo samoupravno odločanje,

- o dejavnosti družbenopolitičnih organizacij v TOZD, delovnih skupnostih, Železarni in Slovenskih železarnah, njihovih stališčih, ocenah in pobudah,

- o vprašanjih s področja dela samoupravnih interesov in drugih skupnosti, občine, krajevnih skupnosti in drugih družbenopolitičnih skupnosti, ki so pomembne za delavcevo samoupravno odločanje,

- o aktualnih političnih, gospodarskih, kulturnih, telesno-kulturnih in drugih dogajanjih v občini in širši skupnosti,

- o izkušnjah, delu in življenju v sorodnih delovnih organizacijah; predvsem pa delovnih organizacijah v okviru sestavljene organizacije združenega dela Slovenske železarne,

- o pobudah, interesih, stališčih in mnenjih delavcev.

Poleg tega so v vsebinski zasnovi glasila zajete tudi poljudno znanstvene informacije, poljudno ekonomska družbena vprašanja, vprašanja s področja ljudskega odpora, revolucionarnih tradicij NOB, literarni prispevki in zabavno gradivo.

Z našo raziskavo smo želeli odgovoriti oziroma odgovore po zaključeni javni razpravi podpreti tudi z mnenji bralcev Železarja, na vprašanja posameznih samoupravnih delovnih skupin (polemičnost in kritičnost člankov, Železar — občinsko ali železarsko glasilo, preveč prepisov iz revij...), ki pa so se nam takrat zdela preveč subjektivno obarvane. Naslednji cilj je bil ugotoviti bralnost posameznih rubrik ali boljše: zbrati čimveč pobud in predlogov bralcev, kako izboljšati posamezne rubrike, kar je bil glavni vzrok, da je večina vprašanj polodprtega tipa. Da bi dobili čimveč predlogov, smo se odločili, da anketiramo le bralce Železarja in ravno to je imelo tudi negativno posledico: anketirana populacija ni vzorčna in zato na osnovi dobljenih rezultatov ne moremo sklepati oziroma posploševati za celotno Železarno.

Kot osnovo za oblikovanje vprašalnika smo uporabili »Anketo o mnenjih bralcev Železarja o Železarju« (Železar, št. 37, 4. oktobra 1979,

avtor: Ivan Puc). Žal ni bilo zbranih nobenih rezultatov, ker je bilo vrnjenih le nekaj vprašalnikov, vzrok za to je bil v tehnični anketiranju (vprašalnik je bil le objavljen v Železarju).

Izmed enainvajsetih temeljnih organizacij in treh delovnih skupnosti smo zbrali tri TOZD in eno delovno skupnost: Jeklarna (proizvodna temeljna organizacija), Strojne delavnice (storitvena temeljna organizacija), Hladna valjarna Bela (proizvodno-predelovalna temeljna organizacija) in delovna skupnost za ekonomiko, tehnično kontrolo in raziskave ter novogradnje. Tak namerni izbor po kriteriju delovnega procesa smo uporabili že v raziskavi »Samoupravljanje in družbenopolitično organiziranje v Železarni« leta 1981. Ker je med bralci precej upokoencev, ki praviloma Železarja prejema na dom, smo poslali 25 vprašalnikov tistim, za katere menimo, da redno prebirajo glasilo. Vrnjenih je bilo 15 vprašalnikov, ki jih nismo računalniško obdelali in

bomo njihove rezultate po posameznih sklopih posebej predstavili. Vprašalnike smo poslali tudi uredništvu glasil delovnih organizacij SOZD Slovenske železarne.

PREDSTAVITEV ANKETIRANE POPULACIJE

Anketirali smo 172 delavcev Železarne, in sicer:

- TOZD Jeklarna 31
- TOZD Hladna valjarna Bela 58
- TOZD Strojne delavnice 31
- delovna skupnost E-TKR-NG 52

Strukturo anketirane populacije bomo najprej predstavili po demografskih karakteristikah, po njihovem članstvu v družbenopolitičnih organizacijah in delu v samoupravnih organih. Posamezne karakteristike anketirane populacije bomo primerjali s podatki za celotno Železarno, ki smo jih dobili na kadrovskem sektorju in veljajo za december 1983 ter opozarjali na posamezna odstopanja, ki so pogojevala, da anketirana populacija ni vzorčna.

PO SPOLU

	ŽJ	Jeklarna	Hladna valj. Bela	Strojne delavnice	E-TKR-NG
moški	87,9	93,5	94,8	100	69,2
ženske	12,1	6,5	5,2	0	30,8

Od vseh zaposlenih v Železarni je 77,8 % moških, temu razmerju se je še najbolj približalo razmerje v delovni skupnosti.

STAROSTNA STRUKTURA ANKETIRANE POPULACIJE

	ŽJ	Jeklarna	Hladna valj. Bela	Strojne delavnice	E-TKR-NG
do 27 let	25,0	25,8	37,9	25,8	9,6
28 do 35 let	30,8	41,9	36,3	16,1	26,9
36 do 45 let	25,6	6,5	24,1	12,9	46,2
46 in več	18,6	25,8	1,7	45,2	17,3

Najstarejšo starostno strukturo smo dobili v TOZD Strojne delavnice, sledijo E-TKR-NG, kjer je med anketiranimi le 9,6 % mlajših od 28 let. Najmlajša struktura je v TOZD Hladna valjarna Bela, kjer jih je 74,1 % anketiranih mlajših od 36 let

in je le en anketiranec v zadnjem, »najstarejšem razredu«. Primerjava starostne strukture med anketirano populacijo in vsemi zaposlenimi v Železarni ni mogoča, ker na kadrovskem sektorju ne vodijo tovrstne evidence.

STAŽ V ŽELEZARNI JESENICE

	ŽJ	Jeklarna	Hladna valj. Bela	Strojne delavnice	E-TKR-NG
do 5 let	27,3	29,0	27,6	22,6	15,4
6 do 15 let	37,2	35,5	46,6	19,4	38,5
16 do 25 let	23,2	25,8	22,4	16,1	26,9
26 in več	26,3	9,7	3,5	41,9	19,2

Tako kot se je pokazalo že pri starostni strukturi, jih je največ z najdaljšim stažem v TOZD Strojne delavnice, najmanj pa v TOZD Hladna valjarna Bela, kar kaže, da je to ena najmlajših temeljnih organizacij v Železarni. V tej TOZD posebej izsto-

pa drugi razred: »6 do 15 let«, kar pa odločilno vpliva na celotno anketirano populacijo. Primerjava s prejšnjo tabelo (starostna struktura) je mogoča, ker smo tako tudi oblikovali posamezne razrede.

ŠOLSKA IZOBRAZBA ANKETIRANIH

	ŽJ	Jeklarna	Hladna valj. Bela	Strojne delavnice	E-TKR-NG
4 razredi ali manj	5,3	19,4	1,8	6,5	0
nep. osemletka	7,0	16,0	6,9	6,5	1,9
popolna os.	12,8	12,9	25,9	3,2	3,9
poklicna šola	30,2	32,3	36,2	51,6	9,6
srednja šola	29,7	19,4	27,6	25,7	40,4
višja šola	6,0	0	1,6	6,5	17,3
visoka šola	8,1	0	0	0	26,9

ŠOLSKA IZOBRAZBA DELAVCEV ŽELEZARNE

do 4 razrede osnovne šole	17,1
5 do 7 razredov osnovne šole	16,3
dokončana osnovna šola	18,6
dokončana poklicna šola	26,0
delovodska srednja	13,0
višja	2,8
visoka	3,0
magisterij	0,03
doktorat	0,03

Izobrazbena struktura je za celotno Železarno (povprečje zaposlenih

v letu 1983) precej neugodna, saj je v prvih treh kategorijah več kot polovica zaposlenih.

V našem primeru je zaposlenih s takšno izobrazbo več kot polovico manj, kar je tudi eden glavnih vzrokov, da ta populacija ni vzorčna. Najbolj ugodna izobrazbena struktura je v delovni skupnosti, med temeljnimi organizacijami pa v TOZD Strojne delavnice. Največji vpliv na neugodno izobrazbeno strukturo anketirane populacije je imela TOZD Jeklarna, pozitivnega pa E-TKR-NG.

NARODNOST (anketirana populacija)

	ŽJ	JEK	HVB	SD	E-TKR-NG
slovenska	80,2	38,7	74,1	100	100
hrvaška	1,7	6,5	1,7	0	0
srbska	4,7	16,1	5,2	0	0
makedonska	2,3	6,5	3,5	0	0
črnogorska	0,0	0,0	0,0	0	0
muslimanska	10,5	32,2	13,8	0	0
ostale	0,6	0	1,7	0	0

ŽELEZARNA JESENICE V CELOTI

Slovenci	68,1
Hrvati	3,9
Srbi	6,7
Makedonci	2,7
Črnogorci	0,3
ostali	18,2

Tudi pri tej raziskavi smo posebej zbrali rezultate za Muslimane. Narodnostna struktura anketirane populacije se precej razlikuje od strukture vseh zaposlenih v Železarni. Po-

vsem naključno so bili v TOZD Strojne delavnice in delovni skupnosti E-TKR-NG vsi anketiranci slovenske narodnosti, v TOZD Jeklarna pa je bilo skoraj enako število anketiranih Slovencev in Muslimanov, najmanjša odstopanja med anketiranimi in narodnostno strukturo celotne Železarne pa so v TOZD HVB.

Z vprašanjem: **ALI STE ČLAN KATERE OD DRUŽBENOPOLITIČNIH ORGANIZACIJ?** smo želeli ugotoviti formalno vključenost v delo družbenopolitičnih organizacij ali boljše članstvo anketirancev.

	ŽJ	JEK	HVB	SD	E-TKR-NG
sindikat	75,6	58,1	62,1	80,7	98,1
ZK	29,1	9,7	31,0	25,8	40,4
ZSMS	16,9	6,5	27,6	19,4	9,6
ZZB NOV	1,7	0	1,7	3,2	1,9
SZDL	48,3	16,1	27,6	58,1	84,6

Posebej izstopa rezultat članstva v ZSS, saj jih četrtnina meni, da niso člani sindikata, še posebej v TOZD Jeklarna (58,1 %) in HVB (62,1 %), medtem, ko se niti 2 % anketiranih iz E-TKR-NG ni odločilo za to možnost. V posameznih raziskavah na CPSI smo se že večkrat spraševali, kaj naj bi bil vzrok za tolikšno število »nečlanov« sindikata. Ali naj to pripišemo nezadovoljstvu delavcev z delom sindikata, kar lahko podkrepijo s rezultatom iz raziskave »Samoupravljanje in družbenopolitično organiziranje v Železarni Jesenice« iz leta 1982, ko se je 27 % vseh anketiranih izrazilo, da sindikat, tak kot

je, v Železarni ni potreben? Naj kot zanimivost omenimo, da je v tej raziskavi od 50 anketiranih komunistov kar deset »nečlanov« sindikata.

V celotni anketirani populaciji je skoraj tretjina članov ZK, najnižji odstotek je v TOZD Jeklarna, najvišji pa v delovni skupnosti. Ko smo ugotavljali starostno strukturo anketirane populacije, smo ugotovili, da je četrtnina anketiranih starih do 27 let in so tako vsaj formalno člani ZSMS, pri tem vprašanju pa se jih je le 16,9 % izjasnilo za članstvo v ZSMS.

	ŽJ	JEK	HVB	SD	E-TKR-NG
do 27 let	25,0	25,8	37,9	25,8	9,6
ZSMS	16,9	6,5	27,6	19,4	9,6

V zgornji razpredelnici so predstavljeni rezultati na četrto in sedmo vprašanje in vidimo, da je odstotek o članstvu v ZSMS v vseh treh temeljnih organizacijah nižji, v E-TKR-NG pa so se vsi iz tega razreda izjasnili, da so člani ZSMS. Med njimi je skoraj tretjina tudi članov ZK, medtem ko se je 41,4 % anketiranih mladincev izjasnilo, da niso člani sindikata. V naši raziskavi smo anketirali le tri člane ZZB NOV.

Zanimivi so tudi rezultati za članstvo v SZDL, saj se je le 48,3 % anke-

tiranih izjasnilo za članstvo v tej družbenopolitični organizaciji, pa čeprav so vsi (vsaj formalno) člani socialistične zveze, tako kot sindikata. Če primerjamo odstotek anketiranih v temeljnih organizacijah, ki so se opredelili za članstvo v obeh družbenopolitičnih organizacijah, vidimo, da je odstotek v TOZD Strojne delavnice in delovni skupnosti E-TKR-NG precej višji kot za celotno anketirano populacijo. Le dve tretjini (66 %) je tudi članov SZDL.

VKLJUČENOST V DELO SAMOUPRAVNIH ORGANOV

	ŽJ	JEK	HVB	SD	E-TKR-NG
član delegacije za ZZD ali v kateri od SIS	26,2	3,2	20,7	32,3	42,3
član del. sveta in drugih sam. organov v TOZD ali DS	19,8	9,8	19,0	35,5	17,3
član del. sveta in drugih sam. organov v DO ali SOZD	7,0	3,2	13,8	3,2	3,9
nima samoupravnih funkcij	54,7	83,9	53,5	45,2	44,2

Posameznih rezultatov ne bi posebej interpretirali, pozornost velja nameniti le 83,9 % anketirancem brez samoupravnih funkcij iz TOZD Jeklarna.

Vprašanje »V KATERI OBČINI ŽIVITE« smo postavili le zaradi poznejšega križanja vprašanj glede bralnosti posameznih rubrik. Od

vseh anketiranih jih 157 živi v jeseniški občini, 14 v radovljiški občini, en anketiranec pa živi v Tolminu.

V naslednji številki bomo pričeli z interpretacijo rezultatov o bralnosti posameznih rubrik v Železarju, predstavili bomo tudi mnenja in pripombe anketirancev o posameznih rubrikah.

Mile Crnovič

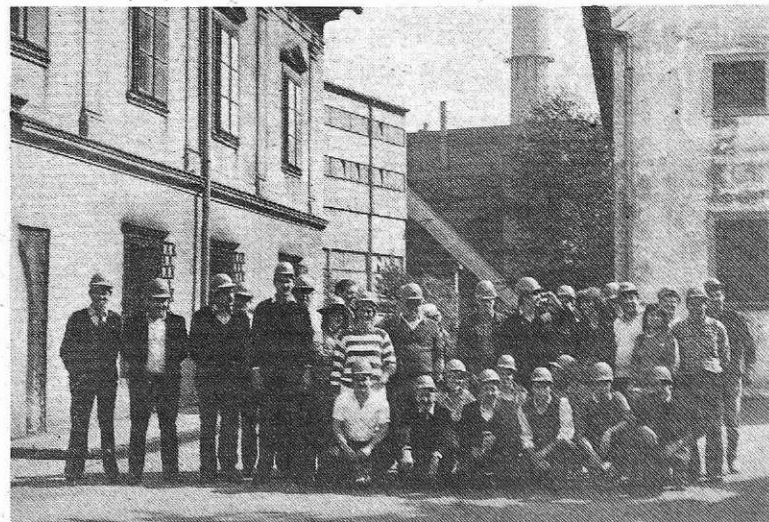
Železarski globus

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Japonske železarske družbe prodirajo v ZDA. Tako je družba Nippon Kokan v letošnjem avgustu podpisala z ameriško železarsko družbo National Steel Co. dokončni sporazum o nakupu 50 % lastninskih pravic te družbe. Za to je japonska železarska družba plačala 273 milijonov dolarjev v gotovini in 19 milijonov dolarjev v vrednostnih papirjih. V nakup so vključene tri železarne, rudnik železove rude in več premogovnikov. Novo družbo bo vodil upravni odbor, v katerem bodo trije predstavniki japonske in trije predstavniki ameriške družbe.

V PONEDELJEK PRIČETEK GRADBENIH DEL ZA JEKLARNO 2

V PONEDELJEK, 8. OKTOBRA BO SGP GRADBINEC PRIČEL Z GRADBENIMI DELI ZA IZGRADNJO JEKLARNE 2. OB TEJ PRILOKI BO ORGANIZIRANA TISKOVNA KONFERENCA V ŽELEZARNI, NA KATERI BODO NOVINARJE IN PREK NJIH SLOVENSKO IN JUGOSLOVANSKO JAVNOST SEZNANILI O TEJ POMEMBNI GRADNJI.

Delavci javne varnosti postaje milice Sežana in obmejnih milic Komen, Divača in Kozina so si ob obisku v naši železarni ogledali tudi tehnični muzej (foto I. Kučina)

SKLIC VSEH TREH ZBOROV SKUPŠČINE OBČINE

(Nadaljevanje s 1. strani)

njeročni in dolgoročni plan razvoja Triglavskega narodnega parka — delovni osnutek — in z upoštevanjem sklepov zborov Skupščine občine Jesenice, ki so se nanašali na omejitve in prepovedi, pripravila predlog nalog za skupni srednjeročni program razvoja Triglavskega narodnega parka v obdobju 1984—1985, ki pa ima v mnogih primerih dolgoročni značaj.

Predloženi srednjeročni program razvoja Triglavskega narodnega parka pomeni osnovo za organiziranje razprave z vsemi organizacijami in skupnostmi, ki jih izvajanje skupnega srednjeročnega programa neposredno zadeva in to v vseh treh občinah: Jesenice, Radovljica, Tolmin, kamor sega Triglavski narodni park. Izvršni svet Skupščine občine Jesenice, ki je po sklepu vseh treh zborov od junija do oktobra organiziral razprave z organizacijami in skupnostmi, ki jih izvajanje programa prizadene, predlaga delegatom vseh treh zborov program v razpravo in sprejem.

Skupni srednjeročni program razvoja Triglavskega narodnega parka opredeljuje režim obnašanja in naloge na naslednjih področjih, ki so natančno in konkretno opredeljena: naravna dediščina, kulturna dediščina, naloge gozdarstva, naloge kmetijstva, operativne naloge varstva, gojitve in lova divjadi, varstvo, gojitve in lov rib, planinstvo, turizem in rekreacija, prebivalstvo in naselja (poselitev), malo industrijo in obrt, promet, komunalno in energetsko infrastrukturo in telekomunikacije, pridobivanje mineralnih surovin in gradbenih materialov, vodno gospodarstvo — hudourništvu, pripravo prostorskih sestavin dolgoročnih planskih dokumentov in prostorskih izvedbenih dokumentov (način urbanističnega urejanja) in upravljanje ter informatiko.

POROČILO O ENOLETNEM SKUPNEM DELOVANJU ŠOL SREDNJEGA USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA NA JESENICAH IN PROBLEMATIKA

Poročilo o enoletnem skupnem delovanju šol srednjega usmerjenega izobraževanja na Jesenicah delegatom posreduje Center srednjega usmerjenega izobraževanja Jesenice, ki je bil ustanovljen 1. aprila 1983 z združitvijo Železarskega izobraževalnega centra, Centra srednjih šol in Zdravstvene šole Jesenice. Center je bil verificiran za izvajanje naslednjih srednjih programov: metalurško, kovinarsko, družboslovno-jezikovno in zdravstveno usmeritev ter skrajšan program usmeritve obdelave kovin in upravljanje strojev (kovinarji) ter program pridobivanja in predelave kovin. Naknadno je bil Center verificiran za izvajanje programa naravoslovno-matematične tehnologije, ki so ga v prejšnjih letih izvajali kot dislocirano enoto srednje pedagogike, računalniške in naravoslovno-matematične šole Kranj. Poleg tega kot dislocirana enota srednje šole Iskra Kranj izvajajo še program elektroenergetike usmeritve smer elektrika-energetik. Poleg teh usmeritev, ki so razdeljene v dve enoti, v okviru Centra deluje še enota za izobraževanje odraslih, enota delavnic in enota doma. Z novim šolskim letom 1984/85 pa je naravoslovno-matematična usmeritev redni oddelki Centra pri kovinarski usmeritvi, ki je bila v preteklem šolskem letu še dislocirana enota.

Center v svojem poročilu izraža nezadovoljstvo z letošnjim vpisom v prvi razred elektrotehniške usmeritve (smer elektrika-energetik), ker se je na 30 razpisanih mest prijavilo le 25 kandidatov. Ker je to dislocirani oddelki krajske šole in ker je normativ za prvi razred 30 učencev, je obstoj takih oddelkov vprašljiv. Jeseniški center pa je edini primer na Slovenskem, ki ima tak dislocirani oddelki in to samo zato, ker šolski center Iskre Kranj ni dograjen. Slab vpis v to usmeritev je tudi posledica premajhnega števila razpisanih kadrovske štipendij. Oddelki bo, tako v prihodnjem šolskem letu skoraj zanesljivo ukinjen, kar je prav gotovo velika škoda.

Naslednji problem je, navaja poročilo, zdravstvena usmeritev, v katero so letos vpisali samo en oddelki prvega letnika, to je 41 kandidatov od 60 razpisanih mest. Če bi bila zdravstvena šola samostojna, bi morali 11 kandidatov preusmeriti, tako pa so naredili en kombinirani oddelki z združitvijo učencev prvega letnika zdravstvenega varstva in metalurške usmeritve, ker se je na 60 razpisanih mest metalurške usmeritve prijavilo samo 21 kandidatov, kar je premalo za samostojen oddelki. Kot je znano, je tudi za zdravstveno varstvo predlagano, da bi vpis v to usmeritev v šolskem letu 1985/1986

ukinili in jo prenesli v Ljubljano. Za slab vpis v zdravstveno usmeritev je prav tako vzrok v dejstvu, da zdravstvene organizacije ne razpisujejo kadrovske štipendij, ker lahko dobi tega kadra dovolj brez štipendiranja.

Tudi v elektro usmeritvi je od 30 razpisanih mest zasedenih samo 25, na obdelavi kovin in upravljanju strojev (skrajšani program) je od 30 mest zasedenih samo 16, na pridobivanju in predelavi kovin (skrajšani program) pa se je na 30 razpisanih mest prijavilo samo 15 kandidatov. Sicer pa je v tem šolskem letu v CSUI v 42 oddelkih 1.112 učencev oziroma dijakov. Štipendije prejema 395 učencev, in sicer 152 v II. letniku, 146 v III. in 97 v IV. letniku. Kadrovske štipendije ne prejema naslednji odstotek učencev (stanje 7. septembra 1984 in brez podatkov za prvi razred):

— metalurška (skr. progr.)	15,39
— metalurška (sr. progr.)	15,51
— kovinarska (skr. progr.)	10,81
— kovinarska (sr. progr. IV)	12,50
— kovinarska (sr. progr. V)	29,81
— elektro (sr. progr. V)	36,84
— naravoslovna (sr. V)	88,76
— zdravstvena (sr. V)	92,22
— družboslovna (sr. V)	94,24

V šolo oziroma Center se od skupnega števila učencev, po podatkih 7. septembra, vozi z vlaki ali avtobusi 65,63 % učencev.

V lanskem šolskem letu se je v CSUI izobraževalo 1.150 učencev. Med letom je izstopilo 10 učencev. V šolskem letu 1983/84 je razrede zaključilo 1.140 učencev, od tega pa ni izpolnilo pogojev za nepredovanje v smeri izobraževanja 112 učencev (9,82 %). Nekaj učencev, ki niso izpolnili pogojev za napredovanje, so preusmerili v manj zahtevne programe in niso izgubili šolskega leta (28 učencev ali 2,46 %). Zaključnega letnika še ni dokončalo 32 učencev ali 2,81 %. Tako ni napredovalo v višji razred 52 učencev ali 4,56 %.

V šolskem letu 1983/84 je zaključilo šolanje 294 ali 90,18 % učencev zaključnih letnikov. V tem šolskem letu so imeli zadnjič maturo, in sicer je maturiralo 184 učencev, in sicer 64 na gimnaziji, 46 na medicinski, 25 na ekonomski, 28 na strojni in 21 na metalurški srednji šoli.

Šolanje je zaključila tudi prva generacija triletnih šol kovinarjev, ki se je izobraževala po zakonu o usmerjenem izobraževanju, in sicer je 42 učencev doseglo IV. zahtevnostno stopnjo za kovinarje in 18 učencev za elektrika-energetike. Skupaj je nekdanjo poklicno šolo dokončalo 60 učencev.

V lanskem šolskem letu je šolanje dokončala že druga generacija, ki se je izobraževala po skrajšanem programu za II. stopnjo zahtevnosti in to 33 kovinarjev in 17 metalurgov.

Poročilo ugotavlja, da so se že v prvem šolskem letu pokazale določene prednosti združitve, in sicer v veliki gibljivosti in socialni varnosti učiteljev. Tudi prostori za delo in učenje, osnovna sredstva, učila in celotni inventar so optimalno izkoriščeni. Intenzivno so tudi dopolnjevali novo opremo in učila tudi s pogledom naprej, če bi prišli do novih prostorov, da jim takrat ne bi bilo potrebno dokupovati opreme.

Zaradi razširitve programov in obveznega učno-vzgojnega dela po kabinetih Center sedaj deluje na štirih lokacijah, kar jim delo zelo otežuje. To bo seveda trajalo, dokler ne bodo dobili novega trakta ob bivšem Železarskem izobraževalnem centru.

V poročilu navajajo, da je zelo dobra in pomembna stran združitve tudi v tem, da se povečan ali zmanjšan vpis za oddelki ali dva praktično ne pozna. Vendar pa bi si morali prizadevati, da bi čim več mladih ostalo v domačem kraju, oziroma se šolalo v domačih šolah in da bi po končanem šolanju tudi ostali na tem območju. Negativno pa bi se odrazilo na delu šole, če bi bila ukinjena katera od

sprejetih usmeritev, ker bi nastal problem z razporeditvijo strokovnih kadrov in s tem tudi kvaliteta pouka na ostalih usmeritvah, poleg seveda zmanjšane možnosti šolanja učencev s tega območja.

Prednosti združitve so, kakor smo že omenili, tudi v možnostih preusmerjanja učencev, da ne izgubijo leta šolanja in v tem, da se lahko usposabljaajo za poklic, ki jim najbolj ustreza.

Glede proizvodnega dela in delovne prakse učencev prvih letnikov vseh usmeritev nimajo težav in večina učencev to opravi na proizvodnem delu v kovinski in metalurški usmeritvi in le neznaten del v drugih panogah. Problemi se pojavljajo v drugem letniku, ko morajo učenci opravljati delovno prakso v svoji stroki, ki je odvisna od smeri, v kateri se šolajo. Za učence strokovnih področij (metalurgija, kovinarstvo, elektro usmeritev in zdravstvo) ni težav, težave pa nastopajo pri družboslovno-jezikovni usmeritvi, za kar organizacije združenega dela niso zainteresirane. Praktični pouk je v večini primerov potekal v učnih delavnicah in posebnih kabinetih Centra.

Poročilo v tem delu navaja, da naj bi bila utrjevanje znanja in specializacija za opravljanje delovnih nalog po zakonu o usmerjenem izobraževanju prepuščena delovni organizaciji v času pripravništva. To pa, navajajo, verjetno ne bo šlo lahko, kljub usposobljenim poučevalcem po delovnih organizacijah. Po mnenju poročevalcev učenci še ne znajo zadosti samostojno opravljati delovnih nalog, ker so imeli manj praktičnega pouka kot generacije, ki so se izobraževale po starem sistemu.

»Problem pripravništva je še vedno odprt v vseh delovnih organizacijah. Nekatere delovne organizacije se dogovarjajo s Centrom, da bi pripravništvo za nekatere usmeritve (obdelava kovin) izvajal Center.

Taka oblika pripravništva je v letošnjem letu že stekla in mladi delavci (pripravniki) se izobražujejo v delu svoje pripravniške dobe v učnih delavnicah Centra pod pedagoškim nadzorom šole in s pomočjo poučevalca (mojstra) iz delovne organizacije, ki lahko pripravnikom razloži vse specifične zahteve tehnoloških postopkov in normativov v delovni organizaciji. Na tak način bodo učencem pomagali premostiti primanjkljaj praktičnega pouka. Tako pripravništvo je sedaj urejeno za dve in triletno programe kovinarskih usmeritev.

Poročilo Centra srednjega usmerjenega izobraževanja Jesenice v nadaljevanju navaja še sedanje prostorske možnosti, materialne pogoje, finančno poslovanje, kadrovske zadatke, stanovanjsko problematiko, delovanje doma učencev, povezovanje centra z okoljem, aktivnosti na področju poklicnega usmerjanja, samoupravno organiziranost in smer razvoja centra.

TRAJNO VARSTVO SPOMENIKOV IN GROBIŠČ BORCEV

Delegatom vseh treh zborov je predložen v razpravo in sprejem predlog družbenega dogovora o trajnem varstvu spomenikov in grobišč v občini ter da se hkrati razveljavi sklep o sprejemu družbenega dogovora o varstvu, urejanju in vzdrževanju spomenikov, spominskih plošč in obeležij iz obdobja socialistične revolucije in o urejanju in vzdrževanju grobišč in grobov borcev na območju občine Jesenice.

Zaradi številnih neresenih vprašanj s tega področja in usklajevanja z zakonom o grobiščih in grobovih borcev ter dokumenti Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine je delegatom predložen nov predlog, ki celovito zajema vse spomenike, spominska obeležja, plošče, grobove, grobišča, kostnice, kenotafe, ki spo-

minjajo na obdobje borbe in ustvarjanje socialistične samoupravne Jugoslavije na območju občine in ki jih je potrebno trajno urejati in vzdrževati.

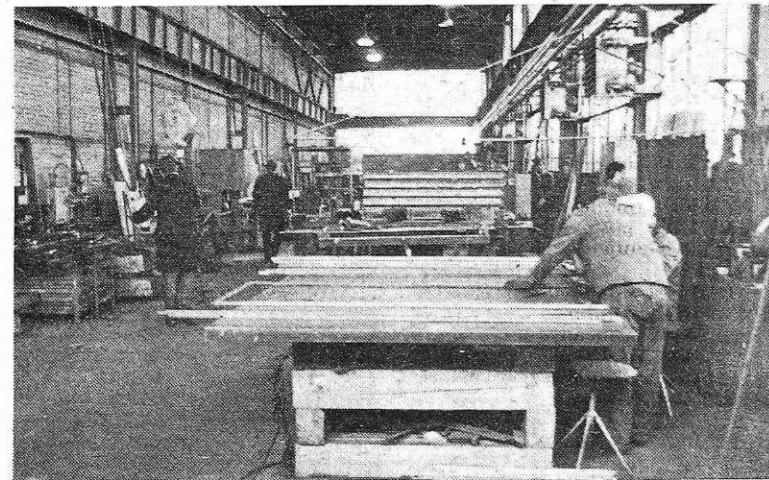
SREDSTVA REZERVE ZA ODPRAVO DELA ŠKODE

Delegatom vseh treh zborov je v obravnavo in sprejem predložen sklep o razporeditvi sredstev rezerve proračuna občine, in sicer 1.500.000 din za odpravo dela škode na osnovni šoli Gorenjskega odreda v Zirovniči, ki je nastala v februarjem neurju in 900.000 din Samoupravni komunalni skupnosti za povrnitev dela stroškov sanacije zemeljskih plazov.

Po zakonu o financiranju splošnih družbenih potreb v družbenopolitičnih skupnostih mora družbenopolitična skupnost izločati 1 % skupnih letnih dohodkov za rezerve. Sredstva rezerve se lahko uporabljajo izključno za odpravo posledic naravnih nesreč, za kritje proračunskega primanjkljaja in za zagotovitev sredstev proračuna, kadar dohodki nenakomerno dotekajo. Na računu sredstev rezerv občine je trenutno 2.495.348,30 dinarjev.

OCENA STANJA V TOZD GOSTINSTVO GOLFTURIST V GOZD MARTULJKU

Delegatom zbora združenega dela in družbenopolitičnega zbora je predloženo obsežno poročilo oziroma ocena stanja v TOZD Gostinstvo Golfurist v Gozd Martuljku v času združenega varstva, ki traja že dve leti. Izvršni svet Skupščine občine ob poročilu navaja svoje ugotovitve in zahteve, ki jih morata izpolniti delovna organizacija Gostinstvo in turizem Golfurist Ljubljana in SOZD Integral Ljubljana, kamor je ta TOZD vključena, da bodo zagotovljeni pogoji za pozitivno poslovanje TOZD, sicer ta TOZD nima minimalnih pogojev za opravljanje gospodarske dejavnosti. Če do seje delovna organizacija in SOZD ne bosta predložili ustrezne garancije, bo Izvršni svet predlagal prenehanje TOZD.

Vzorčna delavnica v TOZD Vratni podboji (foto I. Kučina)

PRISPEVEK SOCIOLOGOV H KVALITETI ŽIVLJENJA

Že dalj časa spoznavamo, da za kvaliteto življenja ne zadošča le gospodarski napredek, ampak so potrebni še drugi faktorji. Kateri so ti faktorji, kakšna je stopnja zadovoljenosti potreb in kako spodbuditi potrebo po kvaliteti življenja, so bila najpomembnejša vprašanja, na katera so poskušali odgovoriti udeleženci letošnjega letnega strokovnega srečanja sociologov.

Absentizem je bila osrednja tema drugega posvetovanja družboslovnega raziskovanja v gospodarskih organizacijah združenega dela. Srečanje in posvetovanje sta zaradi organizacijskih, finančnih in časovnih razlogov potekala skupaj 20. in 21. septembra v Ptuj.

Ceprav ni enotnega pojmovanja kvalitete življenja in faktorjev tega pojma, postaja kvaliteta življenja vse bolj pomembna tako za razvoj posameznih družb kot človeštva v celoti. Naloga družboslovnih raziskovalcev je, da s sodelovanjem z drugimi strokovnjaki z rezultati empiričnih raziskav... mobilizirajo posameznike in družbene skupine za kvaliteto spremembo obstoječih pogojev njihove eksistence. (Zinka Venta-Kolaric: Definiranje in »odprto« v proučevanju kvalitete življenja; zbornik Ptujkega sociološkega srečanja 1984, stran 19). »Že dolgo je namreč ugotovljeno, da spremlja stalni ekonomski napredek, ki se kaže v naraščanju dohodka vseh vrst v visoko razvitih državah, naraščajoče nezadovoljstvo, ki se sprošča v različnih oblikah nasilja, nemirov, izživanja in odtujitev.« (Jože Goričar: Možnosti višje kvalitete življenja; zbornik Ptujkega sociološkega srečanja 1984, stran 51).

Po otvoritvi, uvodnem govoru in predstavitvi ptujke občine (tudi filmsko) so se udeleženci sociološkega srečanja na kratko seznanili z vsebino, ki so jo popoldan in naslednji dan temeljito proučili v naslednjih skupinah:

1) teoretična vprašanja in empirično raziskovanje kvalitete življenja,

STANJE IN PROBLEMATIKA VAROVANJA OKOLJA

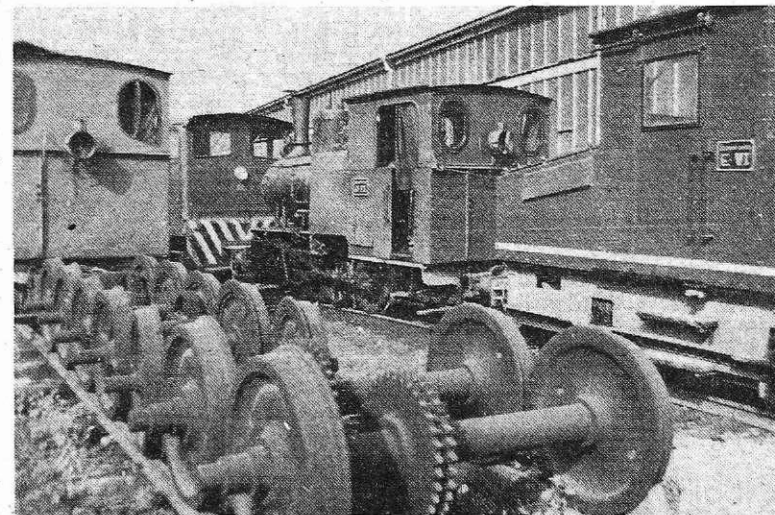
Komite za urejanje prostora in varstvo okolja Skupščine občine Jesenice posreduje delegatom zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti poročilo o stanju in problematiki varovanja okolja v občini. Namen poročila je, da bi se opredelili ustrezni ukrepi za izboljšanje stanja, za kar je Izvršni svet v septembru imenoval tudi posebno delovno skupino.

HAZIDALNI NAČRT »HRUŠICA-CENTER«

Delegati zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti bodo obravnavali in sprejemali še odlok o potrditvi zazidalnega načrta »Hrušica-center«, ki je bil pred tem že javno razgrnjen in v javni razpravi.

Delegati vseh treh zborov bodo obravnavali in sprejemali tudi nekaj kadrovske imenovanja za Temeljno sodišče v Kranju in Temeljno javno tožilstvo v Kranju.

V enajsti številki Delegata je poleg gradiva za seje objavljen tudi delovni načrt zborov za mesec november in december, čitopis Programa ukrepov in aktivnosti za nemoten potek družbene reprodukcije v občini Jesenice, ki je bil sprejet na sejah zborov 30. in 31. maja letos z nekaterimi pripombami. Poleg teh pripomb so v čitopisu upošteevane tudi naknadno ugotovljene dejanske možnosti za razbremenitev gospodarstva. Program ukrepov v posebnem sestavku tudi v celoti objavljamo. Razen tega je v Delegatu objavljen program dela Izvršnega sveta Skupščine občine Jesenice za pripravo dolgoročnega plana občine za obdobje od leta 1986 do 1995 oziroma za določena področja tudi do leta 2000 in seznam samoupravnih organizacij in skupnosti, ki so dolžne pripraviti dolgoročne plane.

Pri delavnici za popravilo ozkotirnih lokomotiv (foto I. Kučina)

(Nadaljevanje s 1. strani)

II. UGOTOVITVE IZVRŠNEGA SVETA SKUPŠČINE OBČINE JESENICE K INFORMACIJI O TROMESEČJU

Doseženi finančni rezultati jesenskega gospodarstva se zaradi še bolj zaostrenih pogojev gospodarjenja kot v letu 1983 (še vedno je prisotna visoka stopnja inflacije — okoli 55 %) vztrajno poslabšujejo — v primerjavi z ustreznimi poprečji za Gorenjsko opazamo višje stopnje rasti pri skoraj vseh kategorijah, ki v negativnem smislu vplivajo na doseženi poslovni uspeh in obratno. Glede ekonomičnosti poslovanja in akumulativne sposobnosti gospodarstva smo tako na zadnjem, glede reproductivne sposobnosti gospodarstva pa na predzadnjem mestu v okviru gorenjskih občin. Take rezultate je v največji meri povzročila neusklajenost gibanja cen surovin, materiala in energije z gibanjem cen gotovih izdelkov.

Le-ta narašča in je še posebno velika v industriji ter v črni metalurgiji. Glede na to ugotavljamo, da so manj uspešni finančni rezultati poslovanja gospodarstva v naši občini posledica slabih finančnih rezultatov poslovanja v Železarni (doseženi finančni rezultati drugih OZD so v glavnem v okviru regijskih poprečij).

Rast porabljenih sredstev za 8 indeksnih točk presega gorenjsko poprečje — tudi tu ima največji vpliv Železarna, saj je večina njenih osnovnih sredstev že precej iztrošenih, pa tudi njihova tehnološka zastarelost je zelo velika, tako da ne omogočajo racionalne proizvodnje kvalitetnejšega asortimenta gotovih izdelkov, povzročajo pa nadpovprečno visoke stroške investicijskega vzdrževanja. Gospodarstvo v naši občini je še posebno obremenjeno z negativnim saldonom, izvirajočim iz pozitivnih in negativnih tečajnih razlik. Močno se je povečal tudi del dohodka za plačilo obresti — deloma zaradi povečanja aktivne obrestne mere za kredite, deloma pa zaradi povečanja zadolženosti gospodarstva. Likvidnost gospodarstva se tako še nadalje poslabšuje. Motnje povzročajo tudi pomanjkanje nekaterih najpomembnejših surovin (problem oskrbljenosti), restriktivno razpolaganje z ustvarjenimi devizami ter pomanjkanje denarnih sredstev. Svoje je prispevala tudi usmerjenost v izvoz — izvoz posameznih izdelkov, predvsem na konvertibilno področje, ne omogoča doseganja pozitivnih finančnih rezultatov in to kljub drsečemu tečaju dinarja in izvoznim premijam (Železarna).

III. UKREPI IN AKTIVNOSTI

Izvršni svet Skupščine občine Jesenice predlaga naslednje kratkoročne aktivnosti in ukrepe (dolgoročni ukrepi bodo opredeljeni v srednjeročnem in dolgoročnem planu):

— V OZD je potrebno ugotavljati in dosledno uveljavljati odgovornost vseh udeležencev v reprodukcijskem procesu, še posebej pa vodstvenih in vodilnih kadrov oz. struktur ter vložiti več naporov v iskanje možnosti za aktiviranje vseh notranjih rezerv v OZD.

Gospodarska situacija v letošnjih prvih mesecih in predlog programa ukrepov in aktivnosti po uveljavitvi ukrepov za odmrznitev cen in finan-

čno konsolidacijo gospodarstva, sprejet na Skupščini SRS, terjata od OZD, da sprejmejo svoje programe aktivnosti, v katerih naj bodo obdelana vsa področja poslovanja, obsegati pa morajo predvsem naslednje naloge.

— izboljšati je potrebno organizacijo dela in izrabo delovnega časa ter produktivnost dela;

— izboljšati je treba izkoriščenost kapacitet ter modernizirati tehnologijo (avtomatizacija proizvodnih procesov);

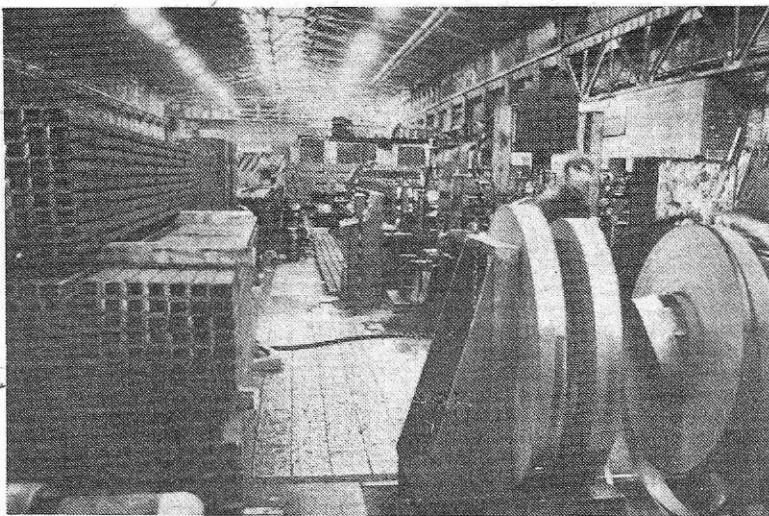
— povečati je potrebno ekonomičnost poslovanja, predvsem z vplivanjem na stroške, le-te je potrebno zmanjšati, kjer je to mogoče (reorganizacija nabavne, prodajne in skladiščne službe oz. dejavnosti v OZD s ciljem optimalizacija tovrstnih stroškov, zmanjšanje transportnih stroškov, povečanje izplena in zmanjšanje krala). Plane zmanjševanja materialnih stroškov pripravijo strokovne službe (nabavna prodajna in razvojna služba), izdelati pa morajo tudi sistem stimuliranja za doseganje prihrankov materialnih stroškov;

— zmanjšati je potrebno zaposlovanje novih delavcev in obenem omejiti neproduktivno zaposlovanje, v okviru že zaposlenih pa bo treba spremeniti strukturo med proizvodnimi in režijskimi delavci v korist prvih. Bolj kot doslej je torej treba poudariti politiko produktivnega zaposlovanja s tendenco zmanjševanja števila nekalificiranih delavcev v korist strokovnjakov;

— v OZD je potrebno izdelati študije rentabilnosti proizvodnje posameznih izdelkov oz. njih skupin in glede na dobljene rezultate prestrukturirati proizvodnjo (nerentabilno proizvodnjo je treba v najkrajšem možnem času (narava proizvodnega oz. poslovnega procesa) ukiniti in jo v okviru možnosti nadomestiti z rentabilno);

— proučiti je treba obseg zaloga surovin in reprodukcijskega materiala, nedokončane proizvodnje in zaloga končnih izdelkov ter sprejeti programe in ukrepe za njihovo optimalizacijo;

— prosta sredstva je treba usmeriti v zagotovitev kapacitet za povečanje obsega in kvalitete proizvodnje, ki jo bo možno uspešno prodati predvsem na tujem trgu. Proizvodni asortiment je treba tekoče prilagajati zahtevam inozemskih kupcev in tako doseči ohranitev in povečanje izvoza;

Proizvodnja hladno oblikovanih profilov (foto I. Kučina)

— treba je dosledno izvajati politiko nagrajevanja po delu ter pospešiti inovativno in raziskovalno dejavnost;

— izboljšati je potrebno oskrbljenost OZD s surovinami, materialom in energijo s pravočasnim sklepanjem predvsem dolgoročnih pogodb o dobavah na podlagi realnih temeljev, tudi na podlagi sovlaganja z dobavitelji in ob upoštevanju devizne participacije, če je to potrebno;

— dosledno je potrebno upoštevati resolucijske okvire in določbe glede gibanja osebnih, skupne in splošne porabe ter dolgoročni program gospodarske stabilizacije;

— predvideti bo treba prenos proizvodnje nekaterih izdelkov in storitev v manjše enote drobnega gospodarstva, ki to opravijo ceneje in rentabilneje;

— proučiti je treba organiziranost in urediti odnose med TOZD, DO in višjimi oblikami povezovanja dela in sredstev predvsem v reprodukcijskih celotah ter na tej osnovi sprejeti ukrepe za boljše poslovanje, predvsem v cilju bolj usklajenega razvoja, prestrukturiranja, povečanja izvoza in združevanja finančnih funkcij;

— pripraviti je treba predloge za samoupravno povezovanje in sporazumevanje na področju urejanja medsebojnih cenovnih razmerij v OZD v reprodukcijski povezavi (dobavitelji in kupci) po vrstah izdelkov;

— ugotoviti je treba nesorazmerja v cenah med posameznimi surovinami, reprodukcijskimi materiali in končnimi izdelki ter z organizirano akcijo predvsem v reprodukcijskih celotah vplivati na njihovo postopno odpravljanje. Prav tako je potrebno ugotoviti in postopno urediti nesorazmerja med cenami končnih izdelkov;

— izdelati je treba programe za odpravljanje primanjkljaja trajnih in dolgoročnih virov obratnih sredstev, finančne službe v OZD naj skupaj z drugimi službami takoj preverijo, če se dejanski obseg obratnih sredstev (zaloga, terjatev, vrednostnih papirjev) giblje na višini potrebne obsega obratnih sredstev, katerega izračunajo iz dogovorjenih koeficientov obračanja v letnih planih;

— izdelati je treba načrte gibanja sredstev (likvidnostne plane), ki morajo biti verificirani s strani organov upravljanja in pripraviti na področju izvajanja vseh poslovnih funkcij za

vzdrževanje tekoče likvidnosti pri poravnavanju obveznosti;

— sprožiti je treba aktivnosti za združevanje finančnih funkcij TOZD na ravni DO ter za uvedbo enega žiro računa (OZD pripravijo program reorganiziranja svoje finančne funkcije v skladu z možnostmi, ki jih nudi dopolnitev 146. člena zakona o združenem delu, če oceni, da bi taka reorganizacija prinesla izboljšanje njihovega likvidnostnega položaja);

— izdelati je treba programe ukrepov za tekoče nadomeščanje ugotovljenih negativnih tečajnih razlik;

— proučiti je potrebno možnosti oz. načine za zmanjšanje obsega nekurantnih zaloga surovin oz. materialov ter možnosti za odprado opreme, ki ni več v rabi.

K izdelavi programov ukrepov morajo še posebno resno pristopiti v tistih OZD, ki so v periodičnih obračunih za prvo tromesečje izkazale izgubo. Te OZD morajo v skladu z zakonom o sanaciji pristopiti k izdelavi programov ukrepov za odstranitev vzrokov za nastalo izgubo. Na tej osnovi je izgube potrebno s kvalitativnim poslovanjem čimprej odpraviti, da ne bo prišlo do večjih motenj v zvezi s financiranjem skupne porabe (izgube je treba pokriti prvenstveno iz sredstev v okviru DO in SOZD ter z združevanjem sredstev v okviru reprodukcijske, dohodkovne in poslovne povezavi OZD ter šele nato v okviru solidarnostne pomoči iz sredstev skladov skupnih rezerv družbene političnih skupnosti). V prehodnem obdobju bomo ta problem reševali z lastnimi ukrepi pa tudi s pomočjo inštituta solidarnosti v okviru regije in tudi republike.

IV. PREDLOGI ZA ZMANJŠANJE OBVEZNOSTI V GOSPODARSTVU NA RAVNI REPUBLIKE IN OBČINE

Izvršni svet SRS je skupščini SRS predlagal program ukrepov in aktivnosti po uveljavitvi ukrepov za odmrznitev cen in finančno konsolidacijo gospodarstva, v katerem je navedena vrsta ukrepov in aktivnosti na področju cen in na področju finančne konsolidacije ter predlogov za zmanjšanje obveznosti iz dohodka in čistega dohodka v gospodarstvu ter za zmanjšanje obremenitev osebnih dohodkov delavcev.

V OZD bodo morali tekoče ugotavljati učinke zmanjševanja obveznosti iz dohodka in ugotovljene zneske usmerjati v trajne vire obratnih sredstev.

Cene izdelkov in storitev iz pristojnosti vseh družbenopolitičnih skupnosti se v letu 1984 oblikujejo na podlagi merila svetovne cene kot osnovnega merila ter merila učinkovitosti gospodarjenja in namenske delitve dohodka. Zgornji limit tako oblikovanih cen predstavlja sprejeta projekcija gibanja cen v letu 1984.

Da bi se skupnosti za cene lahko čimbolj uspešno vključile v vsesplošne napore za zmanjšanje stopnje inflacije kot temeljnega cilja na področju politike cen v letu 1984, je dogovorjen redni način sodelovanja in koordinacije med republiško Skupnostjo za cene in občinskimi skupnostmi za cene. Na ta način bo zagotovljeno enotno obnašanje vseh skupnosti za cene in enoten pristop pri uporabi kriterijev za oblikovanje in družbeno kontrolo cen ter enotno

reševanje problemov, ki se pojavljajo pri obravnavi konkretnih primerov. V okviru občinske skupnosti za cene bo treba voditi tako politiko cen, ki ne bo delovala inflacijsko, zmanjšala pa bo sedanja nesorazmerja med cenami.

V skladu s predvideno dopolnitvijo zakona o sredstvih rezerv (Ur. list SRS, št. 11/79, 32/81 in 6/84) bodo morali organi Sklada skupnih rezerv občine Jesenice delovati v naslednjih smereh:

— zavrtni vse neutemeljene zahtevke za predčasen dvig združenih sredstev,

— pretahtati utemeljenost vsake odobritve začasnega kratkoročnega premostitvenega kredita glede na zakonske ovire za izplačila iz skladov,

— izkoristiti vse možnosti za sodelovanje in odobranje kreditov med skladi, če je posamezni sklad že dosegel dovoljeni tromesečni limit izplačil.

Poleg ukrepov, ki jih bodo morale sprejeti organizacije združenega dela gospodarstva občine Jesenice, bodo morale svoje ukrepe za razbremenitev gospodarstva sprejeti tudi organizacije in delovne skupnosti na področju splošne in skupne porabe. Ti ukrepi bodo pravzaprav samo nadaljevanje že pred nekaj leti začete procesa zmanjševanja deleža teh dveh oblik porabe v naši občini, kar je bilo vgrajeno v letne resolucije o politiki izvajanja družbenega plana razvoja občine Jesenice v obdobju 1981 do 1985. V občinski pristojnosti se oblikuje samo del splošne in skupne porabe. Ta del se je pod vplivom intervencijskih zakonov, ki so bodisi na nivoju republike bodisi na nivoju federacije urejali ta področja, realno zmanjšal celo bolj, kot je bilo opredeljeno v naših letnih resolucijah.

Področje skupne porabe z izvajanjem letnih resolucij in sprotnim preverjanjem in ukrepanjem že nekaj let obvladujemo, kar nam dokazuje dosežena rast sredstev oz. zaostajanje rasti za rastjo dohodka, to pa nam potrjujejo tudi podatki SDK o poslovanju OZD s področja družbenih dejavnosti Gorenjske za leto 1983.

V letu 1984 je dogovorjeno 33 % zaostajanje rasti splošne porabe za planirano rastjo dohodka gospodarstva. Višino prihodkov proračuna ureja dogovor o usklajevanju davčne politike v SRS in tako imajo občine na njegovo oblikovanje samo posreden vpliv. Edini neposredni vir, ki je bil v pristojnosti občin, je bil občinski davek iz OD delavcev, ki pa je bil s 1. marcem 1984 v smislu zahtev po razbremenitvi gospodarstva v celoti ukinjen. Istočasno je bil zaradi realizacije programa občinskih blagovnih rezerv uveden 0,2 % prispevek za oblikovanje teh iz OD delavcev, tako da so OD delavcev s 1. marcem dejansko razbremenjeni za 0,3 % (ocenjeni finančni učinek znaša okoli 12 mio din).

Višina prispevnih stopenj za SIS družbenih dejavnosti je v globalu v letu 1984 lahko največ v višini poprečja v letu 1983, to je 18,88 %. Do 1. maja 1984 so bile prispevne stopnje v globalu manjše od poprečnih prispevnih stopenj v letu 1983 za 4,5 %, ker smo v začetku leta 1984 obdržali najnižje prispevne stopnje, ki so bile v veljavi od 1. 9. 1983 naprej. Od 1. 5. 1984 dalje je višina vseh prispevnih stopenj 18,434 %, kar je še vedno 2,4 % pod poprečjem 1983 (ocenjuje-

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTO

TEHNIČNI FELJTON ZAŠČITA JEKLA PRED KOROZIJO

Turisti občudujejo Pariz z vrha Eiffelovega stolpa ali pa lepoto mostu Golden Gate v San Francisku. Vendar redki opazijo, ali pa vedo za tiste, ki skrbijo za zaščito teh ogromnih jeklenih konstrukcij pred korozijo. Borba proti rji je del zgodovine jeklenih konstrukcij in današnji projektanti imajo za to borbo na voljo vrsto učinkovitih orozij.

Na razpolago je pet osnovnih možnosti za zaščito jekla pred korozijo: zaščitna prevleka, ureditev pogojev okolja, katodna zaščita, ustrezna konstrukcija in sprememba sestave jekla.

Pri zaščitni prevleki gre za kovinske, anorganske in organske materiale. Pocinkanje je tipičen primer kovinske prevleke, medtem ko je barvanje najbolj pogosta zaščita z uporabo organskih materialov. Ureditev pogojev okolja, ki so manj primerni za korozijo, je mogoče doseči s preprečevanjem dostopa vode ali kisika, ali pa z dodajanjem protikorozijskih materialov v okolje.

Ker je korozija elektrokemični proces, jo lahko ustavi tudi nepretrgano dovajanje katodnega električnega toka iz okolja na površino jekla, kar imenujemo tudi katodna zaščita. Ta način je mogoče praktično uporabljati v elektrolitu kot sta voda in zemlja.

Način izvedbe jeklene konstrukcije lahko na različne načine vpliva na potek korozije. Kombinacija stika dveh kovin ima lahko za posledico večjo okvaro zaradi povečane korozije na eni ali drugi kovini. Če je večji del cevovoda, položnega pod zemeljsko površino, prekrit z malto, medtem ko je ostali del v stiku z zemljo, je potek korozije na tem delu pospešen zaradi razlik v okolju. Življenjska doba proti koroziji zaščitene konstrukcije v morskem pristanišču je lahko daljša, če je preprečeno trčenje s plavajočimi delci.

Z dodajanjem določenih legiranih elementov jeklu je mogoče povečati njegovo odpornost proti koroziji. Dober primer za to so nerjavna jekla, legirana s kromom ali kromom in nikljem, čeprav tudi njihova odpornost ni v vseh okoljih enako dobra. Jeklo, izdelano za konstrukcijske namene, mora imeti tudi določene mehanske lastnosti in njegova uporaba mora biti ekonomična. Zato uporabljajo za konstrukcije največkrat nizko legirana jekla, vendar odporna proti koroziji.

ZAŠČITA Z MAJHNIMI VZDRŽEVALNIMI STROŠKI

Osnovni principi te zaščite proti koroziji so enostavni, vendar se v praksi lahko pojavijo določeni zapleti. Sodobni tehnični napredek je omogočil bolj učinkovito in ekonomično uporabo teh načinov. Jekleno konstrukcijo ščiti pred korozijo čim bolj primerna kombinacija zaščitnih ukrepov, najbolj primeren za vsak primer posebej. Dober protikorozijski zaščitni sistem mora omogočiti učinkovitost zaščite, ustrezno tehnično možnost proizvodnje in uporabe zaščitnega sredstva oziroma postopka, možnost vzdrževanja in njegovo splošno ekonomičnost.

Vzdrževanje in njegov vpliv na ekonomičnost sta danes med najvažnejšimi dejavniki pri zaščiti proti koroziji. Ne glede na to, kako je posamezen postopek v začetku dober, lahko nje-

gova učinkovitost s časom splahni zaradi kemičnih, mehanskih ali kombiniranih vplivov.

Razni postopki zaščite pred korozijo nikoli v celoti in v daljšem obdobju ne zagotavljajo popolnega uspeha. Zato sta tako nadzor kakor tudi vzdrževanje potrebna v določenih obdobjih. In oba sta navadno najtežji in najdražji del protikorozijske zaščite.

Kot primer je mogoče navesti jekleno konstrukcijo, ki je v morskem vodi izpostavljena izredno hudi korozijski obremenitvi okolja in potrebuje zelo veliko vzdrževanja. Tudi v mirni morski vodi ni lahko nadzorovati zaščitne prevleke, čistiti poškodovana mesta, pripraviti površino za novo zaščitno prevleko in izvesti samo barvanje. Najboljša zaščita proti koroziji bi bila tista, ki bi zahtevala minimalno ali sploh nobeno vzdrževanje. Razvite takšnega postopka bi bilo izredno zaželeno.

V naslednjih poglavjih je na kratko opisana protikorozijska zaščita raznih izdelkov iz jekla. Prikazane so možnosti za učinkovito, zanesljivo in ekonomično zaščito.

CEVOVODI, POLOŽENI POD ZEMELJSKO POVRŠINO

Protikorozijska zaščita cevovodov, položenih pod zemeljsko površino in morskim dnom, je dober primer organizirane izvedbe zaščitnega sistema. Sestavlja ga izolacija cevovoda pred drugimi kovinskimi deli z izolacijsko prevleko in katodna zaščita. Izolacija prepreči nastajanje makro galvanskih celic med cevovodom in ostalimi deli, kar lahko pospeši korozijo na cevovodu. Poleg tega tudi preprečuje, da bi katodni tok prehal v druge dele, kar bi poslabšalo katodno zaščito samega cevovoda.

Polietilen, ki ga uporabljajo kot izolacijski material za cevovode, prepreči vpliv korozijskega okolja okrog cevovoda. Visoka električna odpornost prevleke prepreči pretok korozij-

POTEK DRUŽBENE REPRODUKCIJE V OBČINI JESENICE

mo, da znaša finančni učinek okoli 25 mio din).

Da bodo izvajalci SIS družbenih dejavnosti z načrtovanimi sredstvi (ob predvideni oz. ocenjeni inflaciji in ocenjeni rasti sredstev za OD gospodarstva) sposobni realizirati načrtane ali vsaj minimalne obvezne programe, bodo morali v svojih okolišjih sprejeti take ukrepe, ki bodo imeli za posledico zmanjšanje stroškov oz. racionalizacijo poslovanja, enako kot v gospodarstvu.

Kljub sprejetim ukrepom na skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti in predvideni valorizaciji po devetih mesecih pa nizka rast dohodka še vedno pomeni hitro realno zmanjševanje sredstev skupne porabe zaradi visoke inflacije ter zaostajanje OD v izvajalskih OZD na področju družbenih dejavnosti.

Tudi SIS materialne proizvodnje na ravni občine in na drugih nivojih bodo morale ponovno preveriti svoje programe in predlagati možnosti za razbremenitev gospodarstva.

V nadaljevanju navajamo prispevke, na katere lahko vplivajo organi in organizacije v občini Jesenice ter možnosti za upoštevanje predlogov Izvršnega sveta SRS v naši občini:

1. Prispevek za kolektivno komunalno rabo

Stopnja se je znižala, tako da velja od 1. 7. 1984 dalje v višini 1,35 % (prej 1,48 %). Finančni učinek do konca leta 1984 znaša iz tega naslova okoli 3,3 mio din.

2. Prispevek za zaklonišča

Stopnje (0,06 %) ni mogoče zmanjšati, ker že veljavna stopnja ne omogoča realizacije sprejetega programa gradnje zaklonišč.

3. Prispevek za varstvo okolja

Zmanjšanje prispevka za varstvo pred požarom in vodnega prispevka je možno realizirati s sklepom o znižanju prispevnih stopenj Območne vodne skupnosti in Skupnosti za varstvo pred požarom občine Jesenice za 10 %. Morali pa bosta proučiti materialni položaj in program ter ugotoviti možnosti za realizacijo te usmeritve.

4. Samoprispevki

Stopnje naj bi se z reprogramiranjem investicijskih programov in z ukinitvijo razpisovanja novih samoprispevkov realno zmanjšale za 30 %. V občini Jesenice je v veljavi en občinski samoprispevek v višini 1,5 %, v krajevni skupnosti Dovje-Mojstrana pa dodatno še eden v višini 1 %. Obseg samoprispevkov je glede na pretekla leta že zmanjšan.

5. Izplačila iz skladov skupne porabe

Skupna poraba naj bi se zmanjšala za 10 % (predvsem sredstva na podlagi sporazumov in dogovorov za investicije lokalnega značaja).

V občini Jesenice je bil v letu 1983 delež skupne porabe v razporejenem dohodku samo 2,5 %, v SRS pa ocenjen na 5,4 %. Podatek kaže, da so OZD to porabo že do sedaj zelo omejevale. Kljub temu ocenjujemo, da bi bilo sklade možno očistiti nekaterih izdatkov po raznih dogovorih in samoupravnih sporazumih za financiranje investicij lokalnega značaja in izdatkov, ki jih sistemsko rešujemo v okviru SIS.

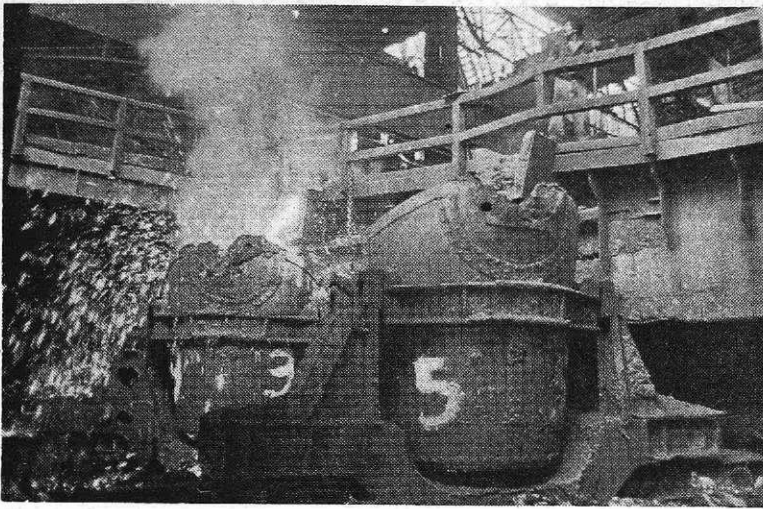
PREGLED PREDLAGANIH UKREPOV S PLANIRANIMI UČINKI V OBČINI JESENICE V LETU 1984

	predlagani odstotek zmanjšanja	ocena finančnega učinka zmanjšanja (v mio din)
A. Zmanjšanje obveznosti iz dohodka		
1. davek iz dohodka TOZD in DS	10 %	3,3
2. prispevka za varstvo okolja	10 %	7,2
3. prispevek solidarnosti iz dohodka TOZD	100 %	23,5
4. prispevek za kolektivno komunal. rabo	10 %	3,3
SKUPAJ		37,3
B. Zmanjšanje obveznosti iz skladov skupne porabe	10 %	13,3
1. skladi skupne porabe		
SKUPAJ		13,3
C. Zmanjšanje ostalih obveznosti		
1. finančni načrti delovnih skupnosti v gospodarstvu, SIS DD in SIS materialne proizvodnje	10 %	108,8
2. zmanjšanje administrativnih opravil v TOZD	8 %	2,2
3. članarine zbormicam in splošnim združenjem	10 %	0,4
4. plačilo bančnih storitev in storitev SDK	10 %	0,3
5. zavarovalne premije	10 %	10,3
SKUPAJ		124,7
SKUPAJ (A + B + C)		175,3

V razpredelnico ni zajeta ocena finančnih prihrankov iz naslova zmanjšanja prispevka za pospeševanje konvertibilnega deviznega priliva, prispevka za delovanje SISEOT (predlagani odstotek zmanjšanja 10 %) ter zmanjšanja dodatnega prispevka solidarnosti iz OD delavcev za 25 % in ukinitve prispevka solidarnosti od pokojnin. Samoupravne

Konkretno programe za realizacijo teh usmeritev in programa ukrepov, ki ga bo sprejela skupščina SRS, bodo morale pripraviti usklajeno vse SIS kot mesta dogovarjanja ter njihove izvajalske organizacije. Ti programi pa bodo poleg ostalih vsebovali tudi že pričete postopke za notranjo racionalizacijo in zmanjšanje režije na tem področju ter povečanje njihove učinkovitosti, kar bo v končni fazi pomenilo realizacijo predlaganih ukrepov za razbremenitev gospodarstva.

V nadaljevanju prikazujemo v tabeli št. 1. finančne učinke posameznih ukrepov.

Grodelj teče iz plavža 2 (foto I. Kučina)

Če bomo lahko zmanjšali v programu ukrepov in aktivnosti po uveljavitvi ukrepov za odmrznitev cen in finančno konsolidacijo gospodarstva (Izvršni svet SR Slovenije, Ljubljana, 7. junij 1984) eksplicitno našete vrste porabljenih sredstev za predvideni odstotek, bo znašal pozitivni finančni učinek le-tega v občini Jesenice v letu 1984 okoli 279,4 mio

din (ob pogoju, da bi pričeli z racionalizacijo s 1. julijem 1984). Dejanski učinek bo odvisen od dosledne realizacije sklepa zbora združenega dela Sob Jesenice z dne 31. 5. 1984, ki obvezuje vse organizacije združenega dela, da v roku enega meseca na svojih samoupravnih organih sprejmejo programe ukrepov in jih nato tudi dosledno izvajajo.

Železarski globus

JAPONSKA

Postopno izboljšanje svetovne konjunktura za železarsko industrijo kaže med drugim tudi poslovni rezultat največje japonske železarske industrije Nippon Steel Co., ki je v gospodarskem letu 1983 (april 1983—marec 1984) dosegla 13 milijonov dolarjev čistega dohodka. V letošnjem letu namerava ta družba investirati v modernizacijo zastarelih in gradnjo novih železarskih naprav skupno 826 milijonov dolarjev. Tudi to kaže na poživitev dejavnosti železarske industrije.

LR KITAJSKA

Predsednik kitajske vlade Zhao Ziyang je pred kratkim izjavil, da je nujno treba železarsko industrijo rekonstruirati in povečati njeno proizvodnjo, če želijo v tej deželi izboljšati proizvodne dosežke tudi na drugih industrijskih področjih. Predvsem je

treba izkoristiti najnovejšo železarsko tehnologijo, doseženo v svetu. Leta 1983 so v LR Kitajski izdelali 40 milijonov ton surovega jekla. Povečanje za deset milijonov ton so dosegli v nekaj letih. Do leta 2000 bo Kitajska morala podvojiti svojo proizvodnjo surovega jekla na 80 milijonov ton. V zvezi z uvozom visoko kakovostne železove rude iz Avstralije, je dejal, da je to nujno, ker ima kitajska železova ruda nizko vsebnost železa, razen tega pa je tudi nekaj velikih nahajališč proč od nekaterih središč železarske industrije. Uvoženo železovo rudo bodo uporabljali predvsem v tistih železarnah, ki so ob morski obali.

SOVJETSKA ZVEZA

V Sovjetski zvezi so razvili nov postopek neprekinjene proizvodnje surovega jekla, imenovanega s kratko SAND, ki so ga že praktično uspešno preizkusili v poskusni napravi s proizvodno zmogljivostjo 6 do 10 ton na uro. Pri tem postopku uporabljajo kot vložek raztaljeni grodelj iz plavža in jekleni odpadki, ki ju v dveh reaktorjih oksidirajo s kisikom in z dodatki rafinirajo. Nato ga preko aktivnega mešalca dezoksidirajo in odlijejo na napravo za kontinuirno vlivanje ali konvencionalno v kokile. V kratkem nameravajo pričeti z gradnjo naprave, ki bo lahko izdelala 100 ton na uro.

ZDRUŽENE DRŽAVE AMERIKE

Transportiranje premoga po ceveh postaja vedno bolj zanimivo in cenjeno. V ZDA gradijo cevovod, ki bo zgrajen do leta 1990 in bo omogočal transport 20 milijonov ton premoga letno iz premogovnika v zvezni državi Wyoming prek Montane do obale Pacifiškega oceana v zvezni državi Washington. Od tam ga bodo prevažali z ladjami, predvsem na Japonsko in v Južno Korejo. Investicijski stroški te gradnje so 3,3 milijarde dolarjev.

OCENA MOŽNEGA ZMANJŠANJA DOLOČENIH VRST STROŠKOV V OZD V OBČINI JESENICE V LETU 1984

	poprečni predvideni odstotek zmanjšanja	finančni učinek
1. porabljene surovine in reprodukcijski material	1,5	119,3
2. porabljena energija	1,5	31,8
3. transportne storitve ¹	4	16,8
4. boljša organiziranost in koriščenje drugih proizvodnih storitev	1,5	33,4
5. drugi materialni stroški in neproizvodne storitve	do 5	2,3
6. izdatki za občasna in časna dela ter avtorski honorarji	do 10	2,0
7. nabavna vrednost trgovskega blaga	1,5	73,8
SKUPAJ		279,4

¹ racionalnejša organizacija transporta, zmanjšanje režijskega tovarnega in potniškega prometa.

Livarja pri čiščenju odlitkov (foto I. Kučina)

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTC

skih tokov vseh virov v ali iz cevovoda. Uporaba katodne zaščite popravi okvaro na izolaciji, ki lahko nastane med polaganjem cevovoda, ker preide zaščitni tok na nezaščitene dele cevovoda in ustavi potek korozije. Zato se zaščitna prevleka in katodna zaščita dobro dopolnjujeta.

Projektiranje zaščitnega sistema za cevovode ni vedno lahko delo, posebno na področju električnih motenj zaradi vplivov z električno vleko. Zato je treba že pri projektiranju določiti za posamezna območja najbolj primerni zaščitni sistem.

Sodobni cevovodi so opremljeni tako, da je omogočen lažji nadzor nad potekom korozije. Čeprav navadno to delajo ročno z občasnimi pregledi na posameznih mestih, vendar je tehnično možen tudi avtomatičen nadzor. S pomočjo sodobne nadzorne tehnike je mogoče ugotoviti tudi majhne korozijske napake in jih nato popraviti.

KONSTRUKCIJE V OZRAČJU

Jeklene konstrukcije, izpostavljene vplivu ozračja, kot so mostovi, stolpi in rezervoarji, navadno zaščitijo pred korozijo s premazi. Sedanja dosežki pri tehnologiji premazov vključujejo podaljšano obdobje med dvema pleskanjema, povečane uspehe na mestih z večjo korozijo in ekonomičnost zaradi daljše življenjske dobe. Vedno več učinkovitih premazov uporabljajo skupaj z izboljšano tehnologijo.

Premaz, bogat na cinku, ali kovinsko brizganje v kombinaciji s tankim filmom sintetične smole je zelo obstojen proti koroziji, ima dolgo življenjsko dobo in minimalne vzdrževalne stroške. Vzdrži 10 do 15 let in šele potem je potreben nov premaz. To vrsto premaza uporabljajo za velike in pomembne mostove na področjih, kjer je korozija zelo močna.

KONSTRUKCIJE NA MORJU

Pogosto so jeklene konstrukcije ob ali v morju izpostavljene štirim različnim vplivom okolja. Ti vplivi so: ozračje, pljuskanje valov, klima in območje pod vodo. Najbolj korozivno je pljuskanje valov, medtem ko je plima lahko enako škodljiva za konstrukcije, prevlečene z izolacijskimi snovmi, kakor tudi s premazom.

Konstrukcije, izpostavljene ozračju, je mogoče zaščititi na enak način kot druge na kopnem, vendar je korozivnost ozračja ob morju izredno velika. Dele, ki so potopljivi pod morsk gladino, je mogoče zaščititi katodno in z ali brez kombinacije z organskim premazom. Čeprav nadzor morske korozije pod morsk gladino ni lahek, je glede na manjšo obsežnost konstrukcije v primerjavi s cevovodi vendar enostavnejši, posebno še, dokler so naprave za katodno zaščito nepoškodovane.

Največjo pozornost v zvezi z zaščito je treba posvetiti tistim delom konstrukcije, ki so izpostavljeni pljuskanju valov in plimi. Materiali, namenjeni za premaz teh delov, morajo zagotoviti dobro zaščito za dolgo časa, saj je vzdrževanje težko. Dodatno morajo biti ti materiali odporni tudi proti mehanskim poškodbam, ki jih povzročajo trdni delci. Z različnim uspehom uporabljamo v te namene bitumen, kavčuk, plastiko in cement.

JEKLO, ODPORNO PROTI KOROZIJI

Z dodajanjem določenih elementov je mogoče izboljšati odpornost jekla proti koroziji. Zaradi določenih zahtev, povezanih z mehanskimi lastnostmi, varljivostjo in ekonomičnostjo, je dodajanje legirnih elementov konstrukcijskim jeklom omejeno in zato spadajo ta jekla v vrsto nizko legiranih jekel.

Eno izmed najbolj uspešnih nizko legiranih jekel, odpornih proti koroziji, je tisto, ki vsebuje nekaj desetink odstotka bakra in kroma in v majhnih količinah še nekatere druge elemente. To vrsto jekel je mogoče uporabiti brez korozijske zaščite za izdelavo konstrukcij, ki so izpostavljene vremenskim nevarnostim. Pri teh jeklih nastane najprej tanek sloj rje, ki pa potem tvori trdno sprieto plast in s tem zadržuje nadaljnjo korozijo. V nekaj letih je zaščitna plast popolna in potem je korozija zelo majhna. Takih jekel ni treba barvati, saj se v nekem smislu zaščitijo sama. Poleg tega imajo tudi prijeten zunanji izgled. V Železarni Jesenice izdelujemo to vrsto jekel pod imenom Jeklor.

Vedno večji stroški za barvanje povečujejo tudi vzdrževalne stroške za mostove. Ob predpostavki, da prebarvajo most desetkrat v njegovi življenjski dobi 50 let, so ti stroški lahko enaki ali celo večji od stroškov gradnje. Zato so postala nizko legirana jekla, odporna proti koroziji, še bolj zanimiva.

Iz tega jekla je zgrajeno danes že precej mostov in raznih drugih konstrukcij, ki so v zvezi z vzdrževanjem pokazale svojo prednost. Zaenkrat so jih uporabili pri gradnji manjših mostov, vendar načrtujejo tudi večje.

Odpornost teh jekel proti koroziji ni tako dobra, če so izpostavljena pljuskanju morske vode. Zato uporabljajo v te namene druge vrste jekel, ki jih imenujejo mornariška jekla. Ta vsebujejo manjše dodatke drugih legirnih elementov in so zato posebej odporna proti koroziji zaradi pljuskanja morske vode. Poleg tega je njihova odpornost proti koroziji ozračja in morske vode tudi boljša kot pri ostalih vrstah jekel.

USTANOVITEV POVELJSTVA »OBERKRÄINER SELBSTSCHUTZ« (GORENJSKE SAMOZAŠČITE) ALI »GORENJSKEGA DOMOBRANSTVA«

Podobno se je godilo tudi brigadam 4. operativne cone in 14. divizije na Štajerskem, ki so se skoraj ves marec skušale prebiti prek Save na Dolenjsko in so se neprestano zapletale v hude boje.

Tako se je številčna in močna Tomšičeva brigada v začetku aprila skrčila na 397 borcev, Slandrova na okoli 280, v Zidankovi brigadi je ostalo samo 216 borcev, podobno pa je bilo tudi z Bračičevo in Serčerjevo.

Ob vsem tem je bilo prav čudno, da so enote Kokrškega odreda ostale skoraj neprizadete, saj so izgubile le nekaj borcev. Zato pa je Gorenjska v zadnjih ofenzivah in hajkah izgubila spet precej političnega kadra. Tako sta 1. aprila 1945 padla organizacijski sekretar OBKOM za Gorenjsko Jaka Stučin-Cvetko in dr. Stane Skulj-Koko. Že prej je bila ujeta članica okrožnega komiteja SKOJ Jesenice Cilka Golc z Bleda, v aprilu sta padli politični delavki — mladinka Vida Šinkovec-Janina in Cilka Odar-Tajana iz Kranja, 4. aprila je padel tudi član okrožnega komiteja KP Kranj Lojze Podobnik-Švejk, pa še drugi.

Gorenjski domobranci so seveda dvigali glave in se veselili številnega sovražnikovega vojaštva na Gorenjskem. Po tej sovražnikovi ofenzivi so zagnali velik propagandni vik in krik, češ da je v »Poljanski in Selski dolini ter na Primorskem okrog 2500 do 3000 ubitih partizanov, kar trdijo partizanski ubežniki... brigade so razbite in se vsak rešuje na svojo pest... partizanski vojni aparat je v popolnem razsulu...«

Domobranci so bili pri uničevanju gorenjskih partizanov vedno bolj agilni. Vztrajno so jih zalezovali in jim postavljali zasede, predvsem na prehodih, ki jih skoraj ni bilo mogoče obiti. Domobranci poročilo z dne 3. aprila 1945 potrjuje, da so v marcu na Gorenjskem ubili 31 partizanov, da so jih ujeli 27, da so poslali na ogled 186 patrol, da so uničili kar 21 bunkerjev ter zaplenili pet brzostrelk in drugega orožja. Samo posadka z Jezerskega da je ujela dva kurirja in ubila 15 partizanov, zaplenila dva telefona, radijski aparat, več pušk in celo enega konja. V istem poročilu pravijo, da so odklopili tudi »14 žrtev partizanskega nasilja«.

Tudi kovorska postojanka se hvali s podobnimi, vendar nekaj manjšimi uspehi, prav tako tudi domobranska posadka iz Tržiča. Poveljstvo domobranske postojanke iz Cerkelj pa celo pravi, da na njihove

vem območju ni bilo čutiti več nobenega delovanja partizanov, kajti »njihov obstoj je na našem področju popolnoma onemogočen«.

Sredi marca 1945 je bilo na Gorenjskem nameščenih tudi okoli 8600 okupatorjevih oboroženih oseb, med njimi največ policistov. Na območju Kokrškega odreda jih je bilo približno 3900.

Nemške policijsko-varnostne enote so bile na območju Kokrškega odreda nameščene takole:

— na Jesenicah 100 mož 4/517. bat. deželnih strelcev;

— v Žirovnici 250 mož 3/517. bat. deželnih strelcev oziroma železniške policije;

— 944. policijski polk »TODT« s sedežem v Kranju in nameščen v njegovi okolici (v Naklem itd.) je imel 1200 mož;

— v Kranju je bilo 400 mož II/SS tankovske enote TODT;

— v Kranju je bilo tudi 130 mož SS varnostne policije D.R.P. (Waffen SS);

— v Tržiču je bilo nameščenih 120 policistov;

— v Radovljici je bilo 44 policistov 517. bat. deželnih strelcev s poveljstvom bataljona;

— v Kamniku je bilo 700 policistov iz divizije Brandenburg;

— tudi v Domžalah je bilo 500 mož policije iz enote Brandenburg;

— na Jezerskem se je zadrževalo 90 policistov, ki so spadali k enotam za utrjevanje;

— poleg tega je bilo v Kranju stalno še 120 mož 4/921. bat. deželnih strelcev, ki so spadali v 184. polk deželnih strelcev; ta je imel svoj štab v Kranju.

(Povzeto po seznamu okupatorjevih oboroženih sil, ki ga je OCKO sestavil 15. 3. 1945; izvirnik je v arhivu IZDG, F-341/III.)

K tem enotam niso prištet domobranci, ki jih je bilo v tem času in na tem območju nekaj čez 1000, ne »flakovci« niti druge enote, ki so se tu občasno zadrževale.

In vendar so bile kljub sovražniški moči tako brigade NOV na Primorskem kot na Štajerskem že čez nekaj tednov spet toliko urejene, da so bile »vsestransko pripravljene za izpolnitev nalog v zadnjih bojih za osvoboditev domovine«.

Vendar pa gorenjskim domobrancem, ki jih je bilo proti koncu vse več, upanje na zmago Hitlerjeve Nemčije nikakor ni splahnelo. Nasprotno: bolj ko se je bližal konec vojne, bolj so se pripravljali na prevzem oblasti.

Poleg vojaških so prirejali redne propagandistične tečaje in se utrjevali na političnem področju. Še po-

sebnost aktivni je bil dr. Stanko Koci-per, urednik »Slovenskega domobranstva«, ki je pogosto prihajal iz Ljubljane.

Nemci so v Kranju 28. februarja 1945 reorganizirali »Center gorenjskega domobranstva«. Center gorenjskega domobranstva so preimenovali v Gorenjsko domobranstvo, hkrati pa je gestapo aretirati tiste domobranske oficirje, ki so jim očitali anglofilstvo.

Nekaj teh so zaprli na Gorenjskem, nekaj pa jih poslali v Ljubljano, kjer je gestapo tudi aretirati nekaj vodilnih domobrancev. Vendar nemški ukrepi proti posameznim anglofilsko usmerjenim domobrancem niso bili ostri. Nobenega niso ustrelili, kar pomeni, da aretirani domobranci kljub anglofilstvu z Angliji niso mogli imeti pravih zvez.

Dne 6. januarja 1945 je začel izhajati list »Gorenjski domobranec«, glasilo gorenjskega domobranstva. »Zlatorog«, ilustrirana revija gorenjskih domobrancev, je izhajala od decembra 1944 do 20. aprila 1945. V začetku 1945 so gorenjski klerikalni voditelji obnovili »Gorenjec«, ki je v stari Jugoslaviji izhajal do aprila 1941. Tokrat je izhajal do 5. maja 1945.

»Karawanken Bote« kot uradni list »Kärntner Volksbunda«, ki so ga v Kranju tiskali vse od 1941. leta, je prenehal izhajati februarja 1945.

Alojz Perne, propagandist gorenjskega domobranstva, je v svoj dnevnik 28. februarja 1945 zapisal:

»... pomemben je le boj proti komunizmu, obramba vere in ljubezen do domovine. Vse ostalo je postranskega in osebnega pomena.«

V Stražišču se je k vodstvu gorenjskih domobrancev in k njegovim »Udarni četni«, ki je bila še vedno pri roki Erichu Dichtlu, preselil tudi Alojz Perne z vsem svojim aparatom in je vse pogostje odhajal po časopise, brošure in knjige na domobranski sedež v Ljubljano.

Na kranjskem učiteljski so začeli pripravljati tudi tečaj za pomožne učitelje, ki naj bi ga obiskovali Gorenčiči in Gorenjci; vendar pa le taki, ki »so odlično protikomunistične miselnosti, mlajši ljudje itd.«

Pri tem so dekleta iz »Arbeitsdienst« imele prednost. Vse stroške za njihovo izobraževanje je prevzemala država. To se je dogajalo z vednostjo in po nalogu šefa civilne uprave dr. F. Rainerja, prijave pa je sprejemal »Kreispersonalamt der Kreisleitung der NSDAP« (okrožni personalni urad okrožnega vodstva nacionalno-socialistične stranke).

Sestanki propagandistov iz gorenjskih domobranskih postojank so bili tudi pogostni, najbolj zanimivo pa je bilo dogajanje okoli preselitve »Centra gorenjskega domobranstva« iz Kranja na Bled, kjer je bil sedež gestapa.

Center Gorenjskega domobranstva, ki je bil razpuščen in reorganiziran 28. februarja 1945, je spet kmalu oživel. V domobranskih poročilih in v dnevniku Alojza Perneta ta naslov zasledimo spet okoli 10. marca 1945.

Domoranski domobranski voditelji so namreč izvedli akcijo, da centra ne bi selili.

Nadaljevanje

Sele, ko ga je začelo v sapniku stiskati in so mu skeleče stegenske mišice odpovedale poslušnost, se je ves zasopel ustavil, da bi se nadihal zraka. Prijetna toplota se mu je razlila po žilah. Čutil je, kako mu izza odpetega ovrtnika puhti vroča sopara in mu greje obraz. Odvezal si je šal in ga stlačil v žep vetrovke. Prav tako tudi zelene volnene palčnike. Te palčnike mu je bila spletla teta, ko je bil še priden fantek in je hodil v šolo. Od takrat pa je minilo že mnogo mrzlih zim, zato so bili zdaj že čisto tanki, kot bi bili iz pajkovih niti in obledeli kot jesenska trava.

Dolina se je polagoma širila in odpirala in zdelo se je, da se hkrati širi in odpira tudi nebo nad njo. V brezoblični, trdo skupaj zbiti gmoti oblakov so začele rasti razpoke kakor v zemlji ob potresu. Skozi te razpoke se je zlivala slepeča bela jutranja svetloba. Prej ravna, enolično siva ploskev neba se je razdelila na pol doceta velikih, spodaj temnosivih, skoraj črnih, zgoraj pa belih in razcefranih oblakov. Vlažen južni veter jih je zdaj trgal vsakebi, zdaj spet grmadil skupaj in kadar je sonce našlo kako luknjo v tej besno prerivajoči se gmoti, se je zdelo, kot da se je spodaj na planjavi vžgala blede zimska trava. Svetel požar je bliskovito švignil čez vso planjavo, preskočil reko in cesto, obliznil od dežja razjedene skale zgoraj na hribu, dokler ni ugasnil v vlažnem borovem gozdu pod Snežnikom.

Okoli poldneva je veter do kraja razgalil oblake in s sinjega neba se je čez vso dolino razlila zlata, topla sončna luč. Serž je zavil s ceste venkaj na polje. Trava je bila že suha, le zemlja spodaj je bila še mokra. Legel je pod neko jelšo, naslonil glavo na deblo in zaprl oči. Sonce se je z vso svojo močjo uprlo v njegov bled in utrujen obraz, na katerem so bili vidni sledovi neprespanih noči in mrzlih, nemirnih dni na cesti. Nad njegovo glavo so, zdaj boreč se z vetrom, zdaj prepuščajoč se mu, krakale vrane.

Dolgo je ležal tako z zaprtimi očmi, pogreznjen v rožnato temo za robovi vek, miren, popolnoma brez misli, brez spomina na včeraj, brez predstave o jutri, do kraja predan temu soncu, ki se mu je kot topel pesek pretakalo po koži. Z zaprtimi očmi je poslušal, kako krakajo vrane nad njegovo glavo, kako veter šelesti gole jelšine veje in poslušal je tudi oni drugi veter, ki je grozeče tulil visoko zgoraj na hribu in upogibal stoletne bore s takšno lahkoto, kot bi upogibal travo, medtem ko spodaj pri tleh, kjer je ležal on, ni pihljala niti sapica. Postal mu je vroče v zapeti vetrovki. Slek si jo je in jo položil pod hrbet, da bi se zavaroval pred mokroto namočene zemlje. Nazadnje si je odpel še srajco in pustil soncu, da se mu je paslo po životu. »Kako sem shujšal,« je pomislil, ko se je ozrl navzdol po štrlečih rebrnih kosteh in kotanjastem trebuhu. Pobral je velik okrogel kamen, ki je ležal v travi ob njegovih nogah, a je bil tako mrzel, da ga je takoj nato spustil nazaj na tla. Spom-

EDO TORKAR

ZIMA SERŽA POLAJNARJA

nil se je nekega davnega poletja na otoku Krku, ko je zvečer hodil po obali z malo Slovakinjo Zojko in mu je dekle prineslo v roki velik zgleden kamen, rekoč: Ali čutiš, kako je ta kamen nežen. Kako mu bije srce. Bil je čisto navaden kamen z obale: okrogel, bel, topel, eden izmed tisočev, ki so ležali tam. Zojki se je zdela vsaka stvar nežna in občutljiva, ker je bila taká tudi ona sama. Verjela je v Boga, čutila ga je v sebi in v vsem zunaj sebe. Vsemu se je zaupljivo predajala: kamnom, drevesom, oblakom, ljudem. Serž je takrat vzel tisti kamen Zojki iz rok in ga vrgel na tla, tako da se je razbil. »Zakaj si tako hudoben?« mu je takrat očitala Zojka. Zdaj, toliko let po tistem dogodku se je Serž sele zavedel — zleknen pod drevesom kot kakšna počivajoča žival — da bi mu Zojka takrat pravzaprav morala reči: »Zakaj mi tako zavidaš?«

6

Ni vedel, koliko časa je spal. Ko se je zbudil, je opazil, da se je medtem sonce ohladilo in se pomaknilo na zahodno stran neba. Vstal je in šel nazaj na cesto. Na čevlje se mu je lepila mokra ilovica, tako da je komaj premikal noge. Sedel je na obcestni kamen in si s kosom lesa postrgal blato s čevljev. Potem se je zastrel navzdol v zvrtničeno reko in toliko časa gledal vanjo, da se mu je zvrtele v glavi. Z obema rokama se je oprijel obcestnega kamna, ker se je bal, da ne bi padel. Na bližnji grm je sedel pisan ptič z modrim kljunom. Serž je debelo gledal, ker ni bil še nikdar prej videl takšnega ptiča. »Ptič z modrim kljunom!« je kar naprej ponavljal sam pri sebi. »Ptič z modrim kljunom!« Na glas se je zasmel. »Spim pod drevesom, sonce sije name in ko se zbudim, vidim ptiča z modrim kljunom.« Pijano veselje ga je preplavilo. »Ahoooj!« je zatulil brez vsakega namena, samo iz preobilja krvi v svojih žilah. Modrokljuni ptič se je prestrašil in odfrfotal čez reko na drugi breg.

»Ampak po želodcu mi še kar naprej kruli,« je ugotovil Serž, ko se je predramil iz sanjavosti. »Nekaj bo treba ukreniti. Od zraka se ne da živeti.« Spomnil se je na kruh in sir in v duhu je še enkrat ozmerjal podgane, ki so mu bile pojedle zajtrk.

Nadaljevanje

PETER PAVLOVEC

35

ČLOVEK IMA TAKOJ KAMEN V ROKI

JAMA ZA SMETI

Blagor tebi, oče, ki kraljuješ pod Malim vrhom. Vem, da garaš od jutra do večera in se bojuješ z naravo, z zemljo. Toda to bojevanje skriva v sebi neko posebno lepoto. Mislim, da je nek čar v tem bojevanju. V mojem bojevanju po službah ni nobene lepote. Je bolj smrad po smeteh, Hlevski gnoj je zame parfum. No, pa kaj bi se smilil sam sebi, saj včasih doživim tudi kaj zanimivega, da ne rečem lepega. Ti redki trenutki me nahanjajo in mi dajejo moč, da zdržim do pasje življenje.

Dva meseca sem že pomožni uslužbenec in reči moram, da sem tako prekleto razočaran nad tem posedanjem v pisarni, da bi se najraje vrnil v proizvodnjo, v bazo. Tam je bolj zanimivo, čeprav je denarja manj. Najbolj pa sovražim nošenje malice mojim kolegom, če jih tako sploh smem imenovati, ker se mi zdi, da me podcenjujejo. Nimamo urejene družbene prehrane, zato hodim vsak dan z velikim cekarjem v bližnjo trgovino. Sram me je, ker sem dva metra velik in močan, pa takole gnijem s cekarjem v roki in z nošenjem pošte ali pa sem pribit na stol za pisalno mizo, kjer nimam kaj početi, kaj šele pisati. V teh dveh mesecih se mi zdi, da sem se pomehkužil. Mišice so mi kar nekam ohlaple. Opažam tudi, da sem se zredil in čutim, da mi raste trebuh. To je najbrž samo od posedanja, saj ne jem nič bolje, kot takrat, ko sem bil še v bazi. Bojim se, trebuha in ohlapelih mišic, zato sem se začel sprehajati in telovaditi. Najraje se sprehajam ob reki in nekega dne sem se ob reki spoznal z upokojencema Ivanom in Tonetom. Kopala sta jama in mi povedala, da bosta vanjo zvelikla smeti, ki jih je ob reki

vse polno. Rekla sta, da imata veliko časa in malo denarja in da so gostilne za njuna žepa predrage. Tako sta se odločila za to očiščevalno akcijo. Bil sem navdušen in sem ju prosil, če se jima lahko pridružim. Z veseljem sta me sprejela. Rekla sta, da tako močnega dedca ne smeta zavrniti. Kaj smo neko soboto doživeli, ti bom sedaj napisal, čeprav to nima nič skupnega z mojimi službami. Sicer pa, kje pa je rečeno, da ti moram pisati samo o mojih službah?

Naslednji dan sem se jima pridružil in takoj sta spremenila načrt glede velikosti jame. Ker smo trije, naj bi bila sedaj jama veliko širša in globlja. Domenili smo se tudi, da bomo potem očiščeni predel splanirali in otrebili grmovje ter pustili rasti drevesa. Tu bi potem postavili barako, saj je to nikogaršnji svet. V baraki bi imeli orodje in plinski kuhalnik, da bi si skuhal čaj, kavo in tudi kakšno čorbo. Lepe dneve bi tako preživljali in še naprej bi skrbeli za čisto okolje.

Bil sem srečen, ker sem spet delal nekaj, kar mi je bilo všeč. Spet sem imel stik z naravo. Že po nekaj dneh krampanja in lopatanja, nisem imel več občutka, da mi raste trebuh in tudi mišice niso bile več ohlapne. Oj sladko delo, kako občutim tvoj napoj. Srečen sem, ko čutim znoj po telesu.

»Kaj pa delate tukaj?« sem nenadoma zaslišal glas od zgoraj. Obstali smo in se zazrli tja, od koder je prihajal glas. Tam na robu jame je stal možič v kopalkah. Bila je sobota in prelepo sončno vreme, je marsikoga zvabilo k reki na sončenje, pa čeprav sončenje med smetmi.

»Kopljemo jama, saj vidite,« je rekel Ivan.

»Zakaj pa jama?« je bil radoveden možič.

»Odpadke bomo zmetali vanjo in jo potem zasuli.«

»Zakaj pa to?«

»Ne bo več odpadkov, ne bo več svinjarije tod okoli, kaj ne razumete!« je nestrpno rekel Ivan. Zjutraj je prinesel steklenico žganja in mu očitno ni bilo za razgovor z neznancem.

»A tako. Ste od komunale?«

»Ne! Zakaj naj bi pa bili od komunale?« je rekel Ivan in se zasmeljal, čeprav ni bilo nič smešnega. No, morda zaradi žganja.

»Potem ste pa gotovo od kakšnega društva za varstvo okolja?« je bil spet radoveden neznanec.

»Ne! Zakaj naj bi pa bili od kakšnega društva za varstvo okolja?«

»Samo mislil sem.«

»Mi sami smo društvo, gospod.« S Tonetom se nisva hotela

vmešavati. Zakaj naj bi se pa tudi, ko je Ivan odgovarjal na neznanceva vprašanja.

»Toda nekdo vas je le poslal kopat tole jama?« ni odnehal neznanec.

»Sami smo se poslali, gospod.«

»Dobro. Potem mi pa vsaj povejte, kdo vas bo plačal za to delo?«

»Nič nas ne bo plačal. Sami se bomo plačali. Plačilo bomo dobili, ko tukaj okoli ne bo več odpadkov. Plačilo bomo dobili v obliki pogleda na čisto okolje! Razmete gospod?« Ivan je zgrabil steklenico in jo ponudil neznancu. Ta je odklonil. Ivan pa je zvrnil vase dolg požirek, ki že kar ni bil več samo požirek.

»Trdite torej, da niste od komunale, niti od kakšnega društva in da ne boste dobili za to delo plačila.«

»Tako je gospod.«

»Če sem prav razumel, kar pa ne razumem, delate torej zastonj?«

»Prav ste razumeli. Verjamem pa, da ne razumete in vam niti ne zamerim,« je rekel Ivan in prijel za kramp. Najbrž je mislil, da bo neznanec odšel, pa se je zmotil.

»Torej resnično delate zastonj?« je zinil. Usta pa so mu še ostale odprta.

»Resnično delamo zastonj!« je rekel Ivan in potem zamahnil s krampom.

»Potem ste pa norci, norci! Kdo pa še dela zastonj, vas vprašam?« je neznanec zakričal, nato pa še nekaj časa bolščal v nas in kar ni mogel oditi. Začeli smo delati in se nismo več zmenili zanj.

Približno uro smo delali neprekinjeno. Potem smo si pa privoščili odmor s požirkom žganja in cigareto. Nenadoma smo zaslišali glasno govorjenje, ki se je vse bolj približevalo in postajalo še glasnejše. Nato smo nad jama zagledali neznanca in skupino ljudi. Bilo jih je najmanj dvajset različnih starosti.

»Sem vam govoril resnico, kaj? Vidite: tu je jama, ki jo kopljemo, vanjo bodo zmetali smeti in jo potem zasuli. Niso od komunale, niti od kakšnega društva. Najvažnejše pa je, da delajo zastonj. Je to res fantje?« je rekel neznanec in nas pogledal poln pričakovanja, kaj bomo odgovorili.

»Res je,« je kratko rekel Ivan.

»Torej tovarišija, dobil sem stavo ali je tako? Prosim za denar.« O ta baraba pohlepa, o ta baraba. Takoj je znal zaradi našega dela, ki je bil za njih senzacija, scoprati denar. In dobil ga je!

Nadaljevanje prihodnjič

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Izvršni svet OS Radovljica je na 95. seji 25. septembra sprejel smernice za izdelavo dolgoročnega družbenega plana občine in poročilo o izvajanju ukrepov družbenega varstva v Gozdarsko kmetijski zadruzi Srednja vas v Bohinju. Obravnaval je osnutek pogodbe za izdelavo naloge »Prvine medobčinskega sodelovanja«, sprejel sklep o 10 % povečanju dotacij porabnikom proračuna občine za leto 1984. Beseda je tekla tudi o skupni pobudi OK ZSMS Jesenice in Radovljica za ustanovitev mladinskega servisa za obe občini ter o mnenju k ponovni kandidaturi direktorja Inženiring Bled.

Pozivu izvršnega sveta in družbenopolitičnih organizacij občine Radovljica za takojšnjo materialno in finančno pomoč od potresa prizadetemu prebivalstvu pobratene občine Brus se je odzvala večina delovnih organizacij. Razen dveh, bivalnih prikolic, ki jih je dal izvršni svet, so se tudi delavci Elana odločili za dve prikolici, prav toliko tudi delavci Verige, akcija pa še teče. Šest prikolic so poslali že prejšnji teden.

Na občinski skupščini Radovljica je bila 19. septembra skromna slovesnost, na kateri je predsednik skupščine Boris Šetina podelil medalje občine Radovljica padalcem in trenerjem ALC Lesce. Kot državna reprezentanca so v Franciji v najmočnejši konkurenci osvojili srebrno medaljo na svetovnem padalskem prvenstvu. Občinske medalje so prejeli padalci: Roman Božič, Dušan Intihar, Branko Mirt, Darko Svetina, Benjamin Šmid, trener Drago Bunčič in selektor Srečo Medven.

Koordinacijski odbor za planiranje in stabilizacijo pri predsedstvu OK SZDL Radovljica je na 8. seji 21. septembra skupaj s skupino delegatov radovljiške občine za oblikovanje stališč za republiško skupščino obravnaval osnutek odloka o temeljnih smernicah družbenoekonomskega razvoja in okvirnih ekonomske politike Jugoslavije za obdobje 1986—1990 ter analizo razvojnih možnosti Slovenije za isto obdobje. Priporočbe s teh razprav bodo delegati posredovali na sejah zborov republiške skupščine in na seji republiške konference SZDL Slovenije.

Po akcijskem programu OK ZK Radovljica se je 24. septembra na Bledu sestal aktiv komunistov zdravstvenih delavcev iz vseh zdravstvenih TOZD občine Radovljica. Udeležili so se ga tudi sekretarji OO ZK, sindikata, direktorji TOZD in delovne organizacije osnovnega zdravstva Gorenjske ter vodja skupnih služb SIS občine Radovljica. Razprava je tekla o problematiki delovanja zdravstva v občini in o dejavnosti aktivna komunistov zdravstvenih delavcev v luči predloga sklepov in stališč 13. seje CK ZKJ.

TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTON — TEHNIČNI FELJTO

STARA METALURGIJA — MATERIAL IN TEHNIKA

Na zanimanje človeka za kovine je vplivalo spoznavanje nekaterih njihovih značilnih lastnosti. Vendar je najprej spoznal uporabnost kamna za razne vrste orodja. V ta namen je uporabljal kamne s primerno obliko in postopno je spoznaval različne možnosti njihove uporabe, kakor tudi pritisk in toploto, s pomočjo katerih jih je predelal v takšne oblike, ki so vedno bolj ustrezale njegovim vedno večjim zahtevam.

Tri lastnosti mineralov in kamnov so bile značilne za prazgodovinskega človeka pri izdelavi orodja. Trdota je bila potrebna za rezanje, praskanje, cepljenje in mletje materialov za pripravo jedi iz živali in rastlin. Najbolj pogosto so uporabljali kremenjak, ki ima po Mohsovi lestvici trdoto 7 (Mohsova lestvica razvršča razne minerale glede na njihovo trdoto od 1 do 10, in sicer je najmehkejši lojčev in najtrši diamant) in je bil trši kot baker, bron, železo in celo kot nekatera jekla. Druga pomembna lastnost je bila odpornost proti zlomu, kajti pri tridih kamnih je bilo treba za posamezna orodja natančno določiti smeri obdelave. Za takšne namene je bil potreben fino zrnati material.

Z metalurško tehniko se je predzgodovinski človek pričel ukvarjati tako, da je pričel uporabljati tehniko obdelave kamna na kovinah kot je elementarni baker, ki je bil zanimiv zaradi svojega sijaja in nenavadne oblike, ali pa lesketajoče obarvane bakrove rude kot sta azurit in malahit. To ne pomeni, da so bili ti kovinski materiali prvi, ki jih je uporabljal človek, vendar so bili zanesljivo med prvimi. Natančnega datuma, kraja in okoliščin v zvezi s pričetkom proizvodnje in uporabe prve kovine ni mogoče ugotoviti. Isto velja tudi za vrsto kovine, ali je bila elementarna ali taljena.

Glede na lastnosti je lažje ugotoviti, zakaj so kovine postale pomembne. Opazne lastnosti kot so neprozornost, blesk, visoka specifična teža, visoka toplotna prevodnost, mehanska trdnost in kovnost so kmalu povzročile, da je prazgodovinski človek pričel razločevati kovine in druge materiale. Noben drug material ni imel vseh teh lastnosti skupaj. Dejansko je imela večina drugih materialov, kot so kamen, les, glina in drugi, samo nasprotno lastnosti (brez sijaja, majhna specifična teža, slaba toplotna prevodnost in majhna mehanska trdnost). Verjetno je človek pričel uporabljati kovine, ker je s tem lažje zadovoljil svoje določene potrebe, vendar z njim ni takoj v celoti nadomestil orodje, izdelano iz kamna. Kajti kljub temu, da je bila s kovanjem povečana trdnost kovine, brez legiranja ni dosegla takšne trdnosti, ki jo je takratni človek rabil in tudi dosegel ob uporabi kamnitega orodja. Elementarni baker in več ali manj čisti taljeni baker lahko po Mohsu dosežeta trdnost 4, medtem ko jo ima kremenjak 7 in celo bron je običajno ne doseže več kot 5. Zato je bila začetna vrednost in uporabnost kovin predvsem v njihovi prilagodljivosti. To je omogočilo lažjo izdelavo nekaterih predmetov iz kovin kot iz kamna.

Baker so najprej uporabljali za majhna orodja in razne vrste okraskov, za katere kremenjak ni bil primeren. Težko je, na primer, vrtati s krhkim materialom, zato so pred nastopom železne dobe uporabljali kovine kot dopolnilo pri uporabi kamnitega orodja in izdelkov. Šele železo z višjo vsebnostjo ogljika je postalo primerno za široko uporabo. Zato so tisočletja poskusov z drugimi kovinami omogočila tehnološke osnove, da je lahko prišlo do pravega metalurškega prodora z razvojem proizvodnje in uporabe ogljičene železa.

BAKER

Danes ne vemo, kako je potekal kronološki razvoj prve uporabe kovine, vendar kaže, da je bil pričetek uporabe elementarnega in taljenega bakra istočasen. Znani okrasni obsek iz Shanidarja v Iraku je lahko prej iz malahita kot iz elementarnega bakra. Orodja, najdena v Cayönü v jugozahodni Turčiji, so izdelana iz bakra z 0,8 % arzena, kar kaže na izdela-

Koordinacijski odbor za SLO in družbeno samozaščito pri predsedstvu OK SZDL Radovljica je pod predsedstvom Jaka Pora na drugi letošnji seji 27. septembra oblikoval smernice in izhodišča za akcijo Nič nas ne sme presenetiti. Pretresal je tudi tekoča vprašanja s področja podružbljanja obrambnih priprav v OZD in krajevnih skupnostih v občini Radovljica.

V vili Bled, ki je že vključena v visoko turistično ponudbo Bleda, sta Center za proučevanje sodelovanja z deželami v razvoju iz Ljubljane in Raziskovalni inštitut iz Pekinga priredila od 18. do 20. septembra jugoslovansko-kitajsko okroglo mizo o sodelovanju z deželami v razvoju v obdobju naraščajočega gospodarskega protekcionizma.

Komisija za zadeve borcev in invalidov NOB pri občinski skupščini Radovljica je pod predsedstvom Slavka Staroverskega na 18. seji 21. septembra obravnavala in potrdila predlog odloka o priznavalninah, ki ga bo sprejela občinska skupščina na prihodnjem zasedanju. Obravnavala je tudi tri predloge za enkratno priznavalnino gmotno prizadetim upravičencem za nakup ozimnice ter vloge za dodelitev stalnih priznavalnin, pri čemer je presojala tudi, če so v skladu z občinskim odlokom o priznavalninah udeležencem NOB.

Komisija za finance pri izvršnem svetu OS Radovljica je na 23. seji 21. septembra ugotovila, da je povečan pritok sredstev v občinski proračun, s čimer je omogočena tudi povečana dogovorjena poraba od dosedanjih 16,2 na 29,8 odstotkov. Zato bodo povečali tudi dotacije vsem proračunskim porabnikom v občini Radovljica za deset odstotkov, računajoč od januarja 1984 naprej.

Konec prejšnjega tedna je bil v sindikalnem izobraževalnem centru v Radovljici dvodnevni seminar za člane republiškega odbora sindikata gozdarstva in lesarstva ter papirne, informativne in založniške dejavnosti. Predstavnik tovarne celuloze Obir na Koroškem in Zveze slovenskih organizacij iz Celovca sta udeležencem seminarja predstavila razmere na Koroškem po nedavnem referendumu o dvojezičnem solstvu in izglede za nadaljnjo gospodarsko sodelovanje Slovenije s koroškimi Slovenci oz. njihovimi podjetji.

V septembru so predsedstva skupščin in koordinacijski odbori za svobodno menjavo dela pri vseh SIS družbenih dejavnosti v občini Radovljica sprejeli osnutke analize razvojnih možnosti posameznih družbenih dejavnosti za srednjeročno obdobje 1986—1990 in za obdobje do leta 2000. Na vseh organih skupščin SIS so imenovali delovna telesa za pripravo planskih dokumentov, v katerih so enakopravno zastopani člani iz zbora uporabnikov in zbora izvajalcev. Strokovna služba je že pripravila smernice za načrt razvoja do leta 2000, ki jih je poslala v razpravo vsem delegacijam, družbenopolitičnim organizacijam, upravnim organom, objavila pa jih bo tudi v informativnem glasilu SIS »Obzornik«.

vo iz taljene kovine, saj je toliko arzena, če ga sploh je kaj, v elementarnem bakru le redko. V mestu Catal Hüyükü v srednji Turčiji so našli predmete, izdelane iz bakra in svinca, za katere sklepajo, da so iz 7. tisočletja pred našim štetjem. Dejansko kažejo najdbine iz svinca na taljenje, ker ga v elementarnem stanju ni in ga je treba taliti iz rud.

Kos bakrene žilnice iz turškega Catal Hüyükü je lahko nadaljni dokaz o taljenju v poznem 7. ali zgodnjem 6. tisočletju. Taljenje v tako zgodnjem obdobju je bilo možno, ker so lahko talili okside in karbonate bakrove rude pri nižji temperaturi. Izplen je seveda slabši kot če poteka taljenje pri višji temperaturi. Kajti baker se pojavlja v kepah skupaj z na pol taljeno rudo in ga je treba odstranjevati ročno. Te kepe je mogoče bolje aglomerirati s kovanjem kot s taljenjem, kar kaže na to, da za proizvodnjo bakra niso bile potrebne temperature preko 1000 stop. C. To je tudi dokaz za možnost taljenja v zgodnjih zgodovinskih dobah. Čeprav je postopek s temi kepmi in njihovo aglomeracijo utrudljiv, so ga uporabljali na Cipru. To je bil tudi glavni vir bakra v bronzasti dobi v vzhodnem Sredozemlju.

Rekonstrukcije najzgodnejših metalurških tehnologij kažejo običajno na uporabo elementarnega bakra, ki so ga lahko predelali brez taljenja v posamezne predmete. V svoji najenostavnejši obliki so uporabljali tehnologijo upogibanja; pri tem so pomagale posebne kovinske lastnosti elementarnega bakra kot so sijaj, specifična teža in sposobnost za preoblikovanje.

Elementarni baker je mogoče predelati v razne predmete na tri načine. Prvi je predelava s kovanjem na zaželeno obliko in dimenzijo. Na ta način so najrajši izdelovali majhna orodja in okrasne predmete. Z večjim prizadevanjem in skrbnostjo je mogoče izdelati s kovanjem v hladnem stanju zahtevnejše predmete iz elementarnega bakra brez nekovinskih vključkov.

Elementarni baker je mogoče lažje predelovati z občasnim ogrevanjem, kar je najenostavnejši način za izdelavo bolj zapletenih predmetov. Vendar je ugotavljanje, ali je bil elementarni baker ogrevan, težko, ker je njegova metalografska struktura podobna kovanemu taljenemu bakru. Zato je tudi težko ugotoviti zgodovino uporabe elementarnega bakra.

Tretji način proizvodnje predstavlja taljenje elementarnega bakra, njegovo vplivanje in nato preoblikovanje v zaželeno obliko. Taljenje spremeni tipično metalografsko strukturo tega bakra in ga zato v večini primerov ni mogoče razlikovati od taljenega.

Ker je mogoče baker koristno uporabiti brez toplotne obdelave pri visoki temperaturi, je teoretično možno, da je bil elementarni baker tudi prvi, ki ga je uporabljal človek. Zato je možno, da je bila prav proizvodnja kovin na področjih z več vrstami rud bolj zapletena. Verjetno so s poskusi ugotovili vrsto rude, ki je omogočila doseganje zaželenih rezultatov ob najmanjšem naporu.

Geološko so bila nahajališča elementarnega bakra večkrat povezana z nahajališči bakrove rude. Arheološko je taljenje staro in tudi nedokazano, vendar je bila pri tem možna uporaba elementarnega bakra.

Ker so raziskave dokazale, da ni enotnih kriterijev za razločevanje preoblikovanega elementarnega bakra in hladno preoblikovanega taljenega bakra, je zelo verjetno, da je prva proizvodnja pretvorila kovine v razne oblike.

Negotova je ugotovitev, ali so tudi druge kovine, kot sta bila baker in svinec, uporabljali v 7. ali 6. tisočletju pred našim štetjem. Zlato in srebro je bilo mogoče dobiti v elementarnem stanju, vendar je malo znanega, da bi ju v jugovzhodni Aziji in vzhodni Evropi uporabljali pred 4. tisočletjem.

SREBRO

Srebro se je v večjih količinah najprej pojavilo na Bližnjem vzhodu v drugi polovici 4. tisočletja v turški Anatoliji, Palestini, Egiptu in Mezopotamiji. Izgleda neverjetno, da je bilo samo elementarno srebro, vendar imata elementarno in taljeno srebro podobne metalografske lastnosti in ju je zato skoraj nemogoče ločiti. Zaradi njihove velike vrednosti so do danes

V LIP Bled — TOZD Podnart so izdelali investicijski program za izgradnjo sušilnice in kotlovnice za kurjenje lesnih ostankov. Z novo kotlovnico bodo rešili problem ogrevanja sušilnice in drugih proizvodnih obratov in prostorov, za katere morajo sedaj uporabljati dragoceno kurilno olje. Vrednost naložbe cenijo nad 69,5 milijona dinarjev. TOZD Podnart bo sama prispevala 19,5 milijona din, ostalo pa bodo kreditirali v TOZD Rečica in Tomaž Godec v Bohinju. Investicija bo omogočila povečano proizvodnjo za dobro petino, prav za toliko pa tudi prodajo njihovih izdelkov.

Iz poročil za leto 1983 je razvidno, da je v okviru slovenskega lesarstva in gozdarstva DO Elan Begunje na četrtem mestu po številu inovacijskih predlogov. Lani so jih Elanovi inovatorji prijavili trideset in prihranili nad 5,2 milijona dinarjev, kar jih uvršča na sedmo mesto v Sloveniji.

Četudi je po nekaterih (nepotrjenih) podatkih v občini Radovljica precej nad dva tisoč zaposlenih delavcev brez osemletne osnovnošolske izobrazbe, so se v letošnjem jesenskem razpisnem roku za 5. in 6. razred osnovne šole na oddelkih za odrasle pri Delavski univerzi Radovljica prijavili trije, za 7. in 8. razred pa le 19 kandidatov? Očitno odgovorni v delovnih organizacijah ne kažejo nobenega posebnega navdušenja, da bi izpolnjevali družbeni dogovor o kadrovski politiki in radovljiški občini.

Od januarja do julija 1984 je bilo v vseh petih temeljnih organizacijah in delovni skupnosti skupnih služb LIP Bled zaradi boleznih odsotnih 6,18 % zaposlenih delavcev, lani v istem obdobju pa 8,25 %. Opazen je zlasti manjši bolezenski izostanek do 30 dni, ki je bil lani 5,38, letos pa le 3,89 % zaposlenih v LIP.

V delovni organizaciji ELAN Begunje so sklenili, da bo vsakoletni »dan Elana«, ko bodo odprli tovarniške obrate za javni ogled in ko pride na obisk več sto ljudi od blizu in daleč, predvidoma v soboto, 3. novembra. Prejšnja leta je bil »dan Elana« vselej v mesecu oktobru, letos pa to ni mogoče, ker po koledarju v oktobru ni delovnih sobot v vseh obratih.

Na tradicionalnem 15. srečanju turističnih delavcev Gorenjske, ki je bilo letos v Škofji Loki, so za najboljši turistični kraj razglasili Bled. Priznanja Turistične zveze Gorenjske so prejeli člani turističnega podmladka iz osnovnih šol na Bledu in v Lescah. Za prizadevno delo na področju turizma v Bohinju pa je prejel posebno priznanje znani turistični delavec in tajnik TD Bohinj-jezero Cena Resman.

Ob dvajsetletnici Kmetijskega živilskega kombinata Gorenjske so na osrednji proslavi v Kranju podelili številna priznanja najboljšim zadružnikom, kmetijskim delavcem in obratom. Prejeli so jih tudi prizadevni delavci Kmetijskega posestva Bled.

opravili zelo malo metalografskih raziskav na predmetih iz srebra.

ZLATO

Predmeti iz zlata so se pojavili v sorazmerno velikem številu na Bližnjem vzhodu in v vzhodni Evropi v poznem 4. in 3. tisočletju. Ugotovili so, da je bila uporaba zlata v istem obdobju in na istem področju večja kot uporaba kositra. Ker je obe kovini mogoče dobiti v naplavinah, so ju iskali v rekah. Pri tem je prišlo do legiranja bakra s kositom in nastal je bron, istočasno pa so pričeli ceniti zlato kot okrasno in dragoceno kovino.

Stari metalurgi so hitro spoznali, da postane zlato s kovanjem sicer nekoliko bolj trdo, vendar je bilo kljub temu preveč mehko za uporabo v takšne namene kot baker. Zato se njegova uporaba v toku časa ni spremenila. Ostala je plemenita in draga kovina, ki je bila zaradi lahke obdelavnosti še posebej primerna za izdelavo nakita, okrasnih predmetov in podobno.

KOSITER, BRON IN ŽELEZO

Drugo kovino, kositer, najdeno v naplavinah, so uporabljali v različne namene. V toku stoletij, ko so se učili taljenja, so stari kovači opazili razlike med posameznimi rudami in končnimi proizvodi iz kovin. Še več, ugotovili so, da iz rud različnega izgleda izdelujejo kovine, ki imajo podoben izgled, vendar različne lastnosti. Kot primer je mogoče navesti bakrovo rudo z arzenom, iz katere je bilo mogoče dobiti kovino, podobno čistemu bakru, vendar je bila trša in jo je bilo precej lažje odliti. Zadnja lastnost je verjetno pripomogla k vplivanju predmetov iz bakra, legiranega z arzenom, ki so jih našli v Izraelu in je pri nekaterih stena debela komaj milimeter. Spoznanje, da rude iz raznih nahajališč omogočajo izdelavo kovine z izboljšanimi lastnostmi, je vplivalo na ugotavljanje možnosti za uporabo takšnih kovin. Ker pa sta bili količina in nahajališče takšnih rud omejena, so iskali kovine, kot sta kositer in arzen, potem, ko so spoznali njun vpliv na lastnosti pri legiranju bakra. Vendar so doslej na področju vzhodnega Sredozemlja našli malo predmetov iz čistega kositra in to kaže, da so ga bili cenili kot legirni element.

Proizvodnja zlitine bakra in kositra, to je brona, je omogočila uporabo tega materiala za izdelavo orodja in drugih predmetov, okoli 2000 let so uporabljali tako kremen kakor tudi bron. V 12. stoletju pred našim štetjem, morda tudi nekoliko prej, se je proizvodnja železa hitro povečala in v 10. stoletju je bil že uporabljen za izdelavo orodja. Železo je bilo poznano in v manjši meri tudi uporabljeno že od 3. tisočletja naprej; razlogi za hitro rast njegove popularnosti po letu 1200 niso znani. Delni odgovor je tehnološki napredek pri izdelavi železa, kar je vplivalo, da je bilo železo mogoče pretvoriti v jeklo z ogljičenjem v trdem stanju. V sredini 1. tisočletja so ogljičili železo z ogrevanjem, skupaj z ogljem v kovaški peči in potem so s kaljenjem dobili material, ki je bil trši kot bron in enako trd kot kremen, vendar ga je bilo lažje predelovati v razno orodje.

Človek je pričel uporabljati tehniko kovin takrat, ko je spoznal, da je iz rud mogoče dobiti kovino, ki je bila uporabna v razne namene. Prvo pomembno spoznanje, povezano s kovino, je bilo, da je mogoče spreminjati njihove lastnosti s predelavo in toplotno obdelavo. S poskusi so stari metalurgi ugotovili, da je mogoče razne kovine medsebojno mešati in tako dobiti material z izboljšanimi lastnostmi. Odkritje legiranih kovin, posebno še brona, je pomenilo dobiti v določenih meri, čeprav ne v popolnosti, nadomestilo za kremen. Pri tem so seveda ugotovili možnosti in mnogostransko uporabnost kovin.

Legiranje je bilo pomembno pri metalurški tehniki in bronzasta doba je pomenila v tem pogledu znaten napredek. Ogljičenje železa je bilo najpomembnejše metalurško odkritje v tem obdobju, kajti takšno jeklo je lahko nadomestilo tako bron kakor tudi kremen, ki sta bila takrat najprimernejša materiala za izdelavo orodja. Vsak napredek pri proizvodnji in predelavi kovin je pomenil tudi, da so te postale za človeka vedno bolj nepogrešljive.

TISKOVNI SVET PRI RK SZDL SLOVENIJE O OSNUTKU ZAKONA O JAVNEM OBVEŠČANJU

Na septembrski seji tiskovnega sveta pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije so strnili pripombe na predlog k osnutku zakona o javnem obveščanju, ki so jih posredovali številni republiški in občinski organi za informiranje in družbenopolitične organizacije ter 45 občinskih konferenc SZDL, med njimi tudi vse iz gorenjskih občin.

Razprave o osnutku so trajale tri mesece, bile pa so, kot redko kateri osnutek zakona, deležne splošnega zanimanja javnosti in vseh dejavnikov javnega obveščanja. Javna razprava bo sklenjena na seji predsedstva RK SZDL Slovenije do konca tega meseca, dokončno pa v zborih Skupščine SRS do 20. oktobra 1984.

Zaradi izredno številnih pripomb, ki se tudi ponavljajo, ali pa so si podobne, ne bi kazalo o njih posebej pisati. Večinoma jih bodo upoštevali pri dokončnem oblikovanju predloga zakona.

Na seji so spregovorili tudi o informativno propagandni dejavnosti na področju usmerjanja mladih v vojaške in obrambne poklice. Zavzeli so se za nekatere dopolnitve in spremembe v načinu in vsebini dela informativnih sredstev, da bi bila na tem področju, ki je čisto zapostavljeno, bolj učinkovita.

Od septembra 1984 do marca 1985 bo težišče na usmerjanju mladih Slovenije v mornarico in v splošno srednjo vojaško šolo Franc Rozman-Stane v Ljubljani.

Poudarili so tudi potrebo po kontinuirani dejavnosti vseh sredstev javnega obveščanja — od radia, televizije, časopisov, revij do lokalnih glasil na tem področju in ne zgolj kampanjsko. V ta namen naj upoštevajo datume pomembnejših jubilejev in dogodkov iz NOB in naših enot. Razpravljali so vedeli povedati, da TV in radijske hiše, nekateri osrednji časopisi, dnevniki in tedniki redno objavljajo informacije o usmerjanju mladih v vojaške poklice, kar pa se

ne more trditi za večino glasil delovnih organizacij, krajevnih in občinskih skupnosti, razen častnih izjem (Železar).

Tiskovni svet je izrekel soglasje k pobudi centra za razvijanje obveščanja v združenem delu pri Delavski enotnosti k ponovnemu izdajanju revije »Obveščanje in odločanje«. V letu 1985 naj bi po načrtu uredniškega odbora izšlo šest števil revije v dva tisoč izvodih in v obsegu 80 strani. Cena izvoda bo 700 din, s čimer bodo pokriti tudi vsi stroški naklade.

KURIRSKÉ POTI PO KARAVANKAH IN MEŽAKLI

V krajevni skupnosti Dovje-Mojstrana so v soboto, 29. septembra, organizirali prvi pohod po poteh partizanskih kurirjev NOB. Pobudo so dali kurirji pri krajevni organizaciji ZB NOV, ki so v lanskem in letošnjem letu uredili in označili spominsko kurirsko pot prek Karavank in Mežakle v dolžini 40 kilometrov.

Že lani so po delu poti organizirali manjši pohod, letos pa so se odločili, da pohod razširijo predvsem z namenom, da bi kurirske poti obiskalo čim več delovnih ljudi in občanov, predvsem mladih. Namen pohoda pa je ohranjati spomine na junaštvo in pogum kurirjev med NOB in skrbeti za zdravo športno rekreacijo in gibanje v naravi.

V soboto jutraj je bilo na zbornem mestu na Trati nad vasjo Dovje kar živahno. Predvsem so se zbirali mladi, med njimi največ učencev osnovne šole 16. decembra Mojstrana in članov mladinskih odsekov planinskih društev iz Jesenic in Javornika-Koroške Bele. Vsi so se podali na krajšo traso, ki je vodila mimo domačije Sedučnik do nekdanje kurirske postojanke GT-19 in naprej mimo Konjskega sedla v Mlinco in nazaj prek vasi Dovje v Mojstrano. Med ostalimi udeleženci sobotnega pohoda so bili še planinci, pripadniki

JLA, milice in predstavniki LIP z Bleda in temeljne organizacije Mojstrana, ki je tudi prevzela pokroviteljstvo nad prvim pohodom.

Učenci so prehodili prvo traso do Mlince, nekateri ostali udeleženci pa so se odločili za drugo do Belega polja, najbolj pogumni pa tudi za nadaljšo prek Mežakle in Radovne nazaj v Mojstrano.

Prva sta na cilj po naporni poti v dolžini 40 kilometrov prispela Mirko Rakuš in Sašo Bole iz LIP Bled, in sicer v sedmih urah. Za najdaljšo pot se je odločil tudi nekdanji kurir Stanko Luks iz Mojstrane. Med sobotnimi udeleženci pohoda moramo omeniti še najmlajši udeleženki Mino Kotnik in Špelo Stojan, ki sta imeli le pet let, brez težav pa sta premagali prvo traso. Najstarejši udeleženec je bil Stane Zugwitz z Jesenic, vsekakor pa moramo omeniti tudi Hinka Lebingerja iz Litije, sicer člana Planinskega društva Ljubljana-Matica. Ko je zvedel za ta pohod, je z veseljem prišel. Je velik ljubitelj pohodov, to je bil v dvajsetih letih njegov že 114. pohod.

Prvi pohod z okoli 300 udeleženci je lepo uspel, žal je bila preskromna udeležba domačinov krajevnih skupnosti Dovje-Mojstrana. Za varno hojo vseh so skrbeli člani GRS Mojstrana, na štirih kontrolnih točkah pa so pohodne knjižice žigosali člani Športnega društva Mojstrana. Tudi organizacijski odbor zasluži priznanje za uspešno izvedbo, člani bodo morebitne pomanjkljivosti analizirali, upoštevali pa jih bodo pri izvedbi drugega pohoda prihodnje leto.

Ciril Rozman

J. R.

OGLED JESENIŠKEGA GIGANTA

V petek, 28. septembra, smo se odpravili učenci osnovne šole Prežihov Voranc na ogled Železarn. Zbrali smo se ob pol devetih pri glavnem vratarju nasproti kina Radio.

Pri vratarju smo dobili čelade zaradi varnosti. Vsak razred posebej je dobil svojega vodiča. Najprej smo si ogledali kaverpe. Vodič nam je povedal, da v njih s pomočjo plavžnega plina segrevajo zrak in ga vpihajo v plavž. Ogledali smo si prehod plavža. Skozi stransko odprtino je najprej iztekla žlindra, čez nekaj časa pa skozi glavno grodelj. Zaradi vročine grodelja je okoli nas postalo topleje. Grodelj je tekel v posebej za to pripravljene ponve. Ko so plavž zaprli, so grodelj odpeljali v nadaljnjo predelavo.

Pot smo nadaljevali do elektro peči, kjer smo si ogledali proces izdelave jekla in čistilne naprave. Nato smo šli mimo kovačnice skozi željarjo. Ogledali smo si izdelavo žebeljev.

Po ogledu jeseniških obratov smo se z avtobusom odpeljali na Koroško belo v valjarno blumingštel. Tam smo si ogledali nekaj strojev za valjanje pločevine, kajti večina jih je bila v popravilu.

Vrnili smo se na Jesenice. Ogledali smo si še del Centra srednjega usmerjenega izobraževanja in nato še film o železarskih poklicih. Poslušali smo tudi predavanje o možnostih vpisa na to šolo.

Namen te poučne ekskurzije je bil, da se seznanimo z delom v Železarni in možnostmi izobraževanja za železarske poklice.

Matija Ferjan
in Samir Sulo, 8. b
OŠ Prežihov Voranc
Jesenice

ZA ULTRAZVOČNO RENTGENSKO APARATURO SO DAROVALI:

V mesecu septembru so za plačilo ULTRAZVOČNE RENTGEN-SKE APARATURE v jeseniški bolnici darovali:

- VESNA in JOŽE KRAŠOVEC, Titova 1/a, Jesenice — namesto cvetja na grob pokojnega očeta Franca ARHA — 1.500 din;
- ELIZABETA ARH, Svetinova 10, Jesenice — namesto cvetja na grob pokojnega moža Franca ARHA — 4.000 din;
- BOLNICA Jesenice — namesto venca na grob pokojni Ljudmili KOŠNIK — 2.500 din;
- SZ — Železarna Jesenice, odstopljeni avtorski honorar ALOJZA SLIVNIKA — RTA-VER za prispevek v 31. šte. Železarja — 470 din;
- sostanovanci Titove 82, Jesenice — namesto venca na grob pokojnemu Antonu MOŽETU — 7.100 din;
- RUDOLF ARH, Kočna 23, Blejska Dobrava — prispevek 2.000 din;
- TOZD OŠ Gorenjskega odreda Žirovnica — namesto venca na grob očetu sodelavke Mimi Petrič — 2.000 din.

Delavci Splošne bolnice Jesenice in uredništvo Železarja se zahvaljujemo za prispevke!

Pridružite se tudi vi in prispevke namesto vencev in cvetja na grob pokojnim ali namesto drugih volil, čestitk in podobno nakažite na žiro račun: SPLOŠNA BOLNICA JESENICE, šte. 51530-603-31205 z navedbo: »namesto venca za tega in tega ... darila in podobno.«

Udeleženci tekmovanja »v lovu na lisico« z nekaterimi člani radiokluba »Železar« in aktivna vezistov NOV (foto B. Blenkuš)

ZA DAN VEZISTOV SO PRIPRAVILI USPEŠNO TEKMOVANJE V »LOVU NA LISICO«

V počastitev dneva vezistov so imeli na Jesenicah tekmovanje v »lovu na lisico«, to je iskanje sovražne tajne radioodajne postaje. Tekmovanja, ki so ga na pobudo aktivna vezistov NOV pri občinskem odboru ZZB NOV Jesenice organizirali prizadevni člani radiokluba »Železar« Jesenice, se je udeležilo 12 učencev treh osnovnih šol jeseniške občine.

Člana radiokluba Janez Vehar in Cveto Erman sta ob potoku Ukova zelo dobro skrila radioodajnik, Avgust Ravhekar, Miro Kristan in Ibro Vaizovič pa so bili na štartu oziroma cilju, kjer so ugotavljali, koliko časa je vsak posameznik s posebno gonometrijsko napravo iskal radioodajnik.

Udeleženci tekmovanja so se uvrstili takole:

1. Tomaž Razinger 04,15 min.
2. Primož Podlipnik 04,16 (oba OŠ Žirovnica).
3. Uroš Rot 06,29.
4. Edvard Adamek 06,30.
5. Roman Bracar 06,37 (vsi OŠ Mojstrana).
6. Herbert Muschet 06,50.
7. Peter Jamnik 25,24.
8. Boštjan Vičar 27,37.
9. Boštjan Robič 27,40.
10. Klemen Urh 30,10.
11. Tilen Kofol 34,40.
12. Edi Crnkčič 39,40 (vsi OŠ Tone Čufar Jesenice).

Ekipno so bili s časom 08,31 min. najboljši učenci osnovne šole iz Žirovnice, drugi so bili učenci iz Mojstrane, ki so dosegli čas 12,59 min in tretji učenci osnovne šole Tone Čufar, ki so nalogo opravili v 32,15 min.

Od borcev vezistov NOV so bili

navzoči predsednik in tajnik aktivna France Gracer in Gabriel Divjak ter Branko Blenkuš, predsednik sekcije vezistov NOV za Gorenjsko. Ugotovili so, da je tekmovanje potekalo zelo uspešno in da je predvsem imelo velik vzgojni pomen. Udeležba je bila razmeroma kar dobra, saj bi večje število udeležencev zaradi pomanjkanja naprav za iskanje tekmovanje preveč zavleklo. Kljub temu so menili, da bi bilo zelo koristno, če bi si tekmovanje vsaj ogledali predstavniki tistih osnovnih šol, ki se tekmovanja niso udeležili, saj so bili nanj pravočasno povabljeni. Spoznali bi kako tako tekmovanje poteka in bi nova spoznanja lahko koristno prenesli na radioamaterske krožke v svojih šolah.

Rezultate tekmovanja so razglasili v kolodvorski restavraciji na Jesenicah, kjer so tekmovalcem pripravili malico. Sklenili so, da bodo s takšnimi tekmovanji še nadaljevali in to priporočili vsem radioklubom in šolam na Gorenjskem.

B. B.

ŠOLSKI ZADRUŽNIKI SO RAZSTAVLJALI V LJUBLJANI

Več kot 150 slovenskih osnovnih šol ima organizirane pionirske zadruge. Da bi prikazali slovenski javnosti, kaj te zadruge delajo, so v Cankarjevem domu v Ljubljani odprli razstavo. Udeležilo se je 30 pionirskih zadrug. Izdelki so bili razstavljeni na panojih, kjer je bilo ponazorjeno delo, praktično pa so ga demonstrirali učenci.

Pionirji zadrugniki izdelujejo različne predmete: pripomočke za gospodinjstvo, okrasne predmete, spominke in najrazličnejše izdelke v sodelovanju z delovnimi organizacijami.

Posebno zanimivo si je bilo ogledati pridelke z zadrugniških njiv. Zadrugniki so pridelali mnogo dobrega krompirja, sadja, zelenjave ...

Namen razstave pa je bil predvsem spodbuditi šole za zadrugništvo, saj pravimo: »Kar se Janezek

načui, to Janez zna.«

Razstavljali smo tudi mladi zadrugniki iz osnovne šole Gorenjskega odreda Žirovnica, saj delamo v kooperaciji z Iskro (vezi za merilne instrumente) in s plastičarjem Kokaljem (kače, Rubikove kocke in sestavljanke).

Veseli smo bili, da smo na tej razstavi lahko prikazali naše delo.

Simon Gomilšek, 8. b
OŠ Gorenjskega odreda
Žirovnica

PIONIRJI SMO PRAZNOVALI

Po telovadnici so zadoneli zvoki vsem znane pionirske himne. To koračnico poslušam in pojem že osmo leto, vedno spoštljivo s pionirsko kapico na glavi in rutico za vratom. Prvo leto je, ko pojem »Mi vsi smo slovenski pionirji« kot mladinka, pa vendar se rada spominjam prejšnjih let, ko sem bila ponosna na svoje dolžnosti pionirke.

Telovadnica je bila za praznik pionirjev slovesno okrašena. Posebno svečanost sta ji dajali svileni zastavi in pogled na množico pionirskih rutk in kopic. Pa cicibančki brez pionirskih simbolov — niso še pionirji, vendar že imajo dolžnosti in obveznosti.

Po pionirski himni smo sedli. Nestrpo smo čakali na poročilo o rezultatih lanskega dela pionirske organizacije. Pričakovali smo tudi nove naloge. Bili smo zadovoljni, saj smo delo dobro opravili. Iz poročila predsednika pionirske organizacije sem razbrala, da smo imeli mnogo koristnih delovnih akcij. Zbirali smo papir, želod in kostanj za divjad, pobirali smo kamenje na Golfo in obdelovali njivo in vrt ob šoli. Skrbeli smo tudi za okolico naše šole. Za osmi marec smo obdarovali starejše žene ... Tovariš ravnatelj je izrazil željo, da bi bili v tem šolskem letu še boljši.

Sodelovali smo tudi na raznih tekmovanjih in delovnih srečanjih pionirjev zadrugnikov. Na konferenci

smo slišali tudi poročilo pionirske zadrug. S pomočjo denarja, ki smo ga pridobili z delom v njej, smo lahko kupili računalnike, pa tudi igrala za prosti čas.

Konferenca je bila zanimiva. Potrdila je naše uspehe v lanskem šolskem letu. Kljub temu vsi upamo, da bomo v 84/85 še bolj prizadevni. Čakajo nas nove naloge, ki jih bomo lahko uspešno opravili le, če bomo še naprej pridni in vztrajni.

Pionirsko zasedanje se je končalo s pravimi volitvami. Odvijale so se v dveh učilnicah, za višjo in nižjo stopnjo šole. Volili niso samo učenci prvih razredov in mladinci. Izmed treh kandidatov za predsednika pionirske organizacije smo izvolili Branka Kranjca, odločnega in vztrajnega pionirja. Z upanjem, da bo dobro vodil pionirsko organizacijo, smo se razšli po igriščih, kjer so se odvijala športna srečanja.

Mateja Dežman, 8. a
OŠ Gorenjskega odreda
Žirovnica

PRAZNOVANJE DNEVA PIONIRJEV

Letošnji dan pionirjev smo v osnovni šoli Tone Čufar praznovali v petek, 28. septembra. Zjutraj je bila najprej pionirska konferenca, ki so se je udeležili predstavniki vseh oddelčnih skupnosti od 1. do 8. razreda. Pregledali smo poročilo o delu v preteklem šolskem letu in sprejeli načrt za tekoče šolsko leto. Izvolili smo tudi novo predsedstvo.

Po končani konferenci so se zbrali še ostali učenci. Odšli smo na pohod do spominskih obeležij, kjer smo izvedli kratek kulturni program. Spomnili smo se naših vrstnikov, ki so v težkih časih preživaljali svoje otroštvo. Njim in našemu prazniku pa je bila posvečena tudi redna odaja šolskega radia.

Dopisniški krožek
OŠ Tone Čufar

Dopisujte

ZA BOLJ ORGANIZIRANO IN PRODORNO DELOVANJE VSEH SUBJEKTOV NA PODROČJU KULTURE

Občinska vodstva SZDL, zveze sindikatov, zveze socialistične mladine in Zveze kulturnih organizacij Jesenice sklicujejo jutri, v petek, 5. oktobra, ob 14.30 v sejni dvorani Skupščine občine Jesenice zelo širok krog udeležencev na »razgovor in dogovor o bolj organiziranem in prodornem delovanju vseh subjektov na področju kulture«. Sklicatelji v vabilu poudarjajo:

Danes se ne bi smeli več sprenevedati, da je poleg znanih vzrokov za sedanje težave pomemben vzrok tudi v zaostajanju družbene zavesti in še posebej razredne zavesti, pri čemer ima kultura, poleg vzgoje, izobraževanja in znanosti, bistven pomen za nadaljnji razvoj družbe, večjo produktivnost dela, razvoj ustvarjalnih sil ljudi in vsestranski razvoj osebnosti, humaniziranje socialističnih samoupravnih odnosov in splošni napredek družbe, kakor opredeljuje naša ustava. Zato tudi dolgoročni program gospodarske stabilizacije kulturo, poleg nekaterih družbenih dejavnosti, opredeljuje kot faktor gospodarske stabilizacije (dokument Politika razvoja družbenih dejavnosti kot gospodarske stabilizacije, priloga Dela, 6. januar 1983).

Zato se morajo v občini vsi, ki jih obvezuje ustava in programska izhodišča družbenopolitičnih organizacij, dogovoriti za skupno akcijo, kako bi hitreje prebujali kulturne potrebe in interese delovnih ljudi in občanov, in sicer tako z odgovornejšo družbenopolitično aktivnostjo, kakor tudi z bolj organizirano in trajno kulturno ponudbo. Pri tem gre tudi za premostitev miselnosti, da so za to odgovorna samo kulturna društva in organizacije, kajti ustava obvezuje tudi občine in krajevne skupnosti, sprejeti programi pa tudi vse družbenopolitične organizacije.

Sklicatelji predlagajo, da bi po dogovorjenem urniku (štirinajsturno ali mesečno) v vseh dvoranah v občini (Jesenice, Javornik, Zabreznica, Hrušica, Dovje, Kranjska gora in morda še kje) redno potekale prireditve za delavce organizacij združenega dela in občane ob organizacijski in finančni pomoči sindikalnih organizacij, krajevnih skupnosti in kulturnih društev in organizacij, in sicer:

— koncerti vokalnih in instrumentalnih skupin, po želji s komentatorjem,

— gledališke predstave in recitali,

— predavanja (potopisna, poljudno-znanstvena, vzgojna in podobno, po programu, ki ga bo predložila Delavska univerza),

— literarni večeri, srečanja z literati, razgovori o knjigi, predstavljanje novosti na knjižnem trgu ipd., dopolnjeno z glasbenimi vložki,

— spoznavanje kulturne dediščine v občini in širšem prostoru (organiziran obisk »poti kulturne dediščine«: Vrba — Doslovce — Žirovnica z recitalom ali predstavitevjo poti, organiziran obisk tehničnega muzeja Železarne in drugih muzejev in galerij),

— likovna dejavnost (organiziran obisk razstave v razstavnem salonu DOLIK in drugih razstav v občini in drugje s komentatorjem).

Na sestanku bodo verjetno izraženi tudi dodatni predlogi in pobude.

Za izvedbo takega programa bodo potrebna dodatna sredstva za prevoze nastopajočih, najemnine dvoran in stimulacijo nastopajočih, za kar sklicatelji predlagajo, da bi vse osnovne organizacije zveze sindikatov prispevale dogovorjen znesek oziroma odstotek sredstev, namenjenih za kulturo, glede na število članov, s čimer bi člani dobili permanentne vstopnice za vse prireditve na območju, kjer živijo.

Pri izvedbi tako obsežno zastavljene programa bodo poleg amater-

skega gledališča Tone Čufar, Občinske knjižnice, Delavske univerze, Glasbene šole Jesenice sodelovale najkvalitetnejše skupine iz občine, vključno šolskih, iz sosednjih občin in cenejšje poklicne skupine, pri čemer bodo poskušali vključevati tudi

program Glasbene mladine Jesenice.

Naj omenimo, da je pobuda za tako široko zasnovano akcijo prišla iz Zveze kulturnih organizacij Jesenice, ki so jo z vso odgovornostjo podprle tudi vse družbenopolitične organizacije, sklicateljice razgovora. Nekaj podobnega v sosednji radovljiški občini poteka že več let in prepričani smo, da mora uspeti tudi v naši občini.

Okrnjeni žirovniški oktet je pod vodstvom Marjana Jemca zapel na otvoritvi zadnje razstave v salonu Dolik (foto B. Blenkuš)

MOTIV — PREDMET UMETNIŠKEGA OBLIKOVANJA

Naslednje razmišljanje je predvsem namenjeno slikarjem začetnikom. Zakaj? Nešteto krat sem slišal mlade, da ni nobenega motiva, da bi ga naslikali. Seveda ga ni, če si ga ne znam najti sam in ga prilagoditi svojim zamislim. Motiv te sam ne izziva, če ga ne občutiš v opazovanju okolice. Čutenje motiva leži v tvoji notranji zavesti!

Pri hoji v naravi človek navadno opazuje okolico zelo površno. Vidi različne predmete, hiše, plotove, sadno drevje, polje, travnike, gozd in še in še; vendar vse to vidi le površno, ker se ne posveti, navadno tudi nima časa, bolj natančnemu opazovanju vidnih predmetov — zato tudi ne vidi motivov.

Slikar pa, ki gre v naravo z namenom, da bo nekaj naslikal, ima popolnoma drugačen odnos do opazovanja narave. Na svoji poti opazuje vse, kar ga obdaja. Opazuje lego posameznih predmetov v naravi glede na lego v okolici, opazuje vsak predmet, njegovo obliko, barvo, podrobnosti, usklajenost predmeta z njegovo najbližjo in daljno okolico, kako predmet zanimanja učinkuje v celotni sestavi. Našel bo pod čisto določenimi pogoji najugodnejšo lego in s tem tudi najprimernejšo točko opazovanja. Našel je motiv, ki ga je vredno naslikati.

Včasih se težko odloči, kam naj na sliki postavi glavni predmet, ki naj bo tudi osnova slike. V takem primeru si, posebno začetnik, lahko pomaga z majhnim okvirčkom (npr. 50 x 50 mm) iz trde lepenke, ki ga podrži približno 25 do 30 cm pred očmi in skozenj opazuje naravo ali predmet. Pri tem se iskalec obrača v desno in levo in preudarja, kdaj je slika v okvirčku najbolj primerna za slikanje. Izbrani položaj si zapomni na predmetih v naravi; obenem pa na gledani sliki skozi okvirček ugotovi še ustrezno velikost osnovnega predmeta glede na velikost slike, ki jo namerava naslikati. Vse ostale predmete, ki obkrožajo osnovni predmet, prilagaja velikosti osnovnega predmeta.

Opazuje, kje se začne in končuje linija dela, ki leži poleg, pred ali za glavnim predmetom — usklajuje ostale predmete z osnovnim. Tako nastaja na listu papirja ali na platnu slika v glavnih potezah — obrisi. Pri vsem tem seveda upošteva še oblike v naravi, ki vsaj v osnovni ustrezajo geometrijskim likom; krogu, kvadratu, pravokotniku, mnogokotniku, trikotniku, rombu, romboиду, elipsi idr. S takimi primerjavami si lahko zelo olajša prenos naravne oblike v risbo. Šele, ko je slika narisana v obrisih, začne vrsovali posameznosti, ki so pomembne za sliko in ji dajo njeno popolnost, istočasno pa izpušča vse posameznosti, ki nimajo za sliko neke vrednosti in ne prispevajo k njeni popolnosti ali izraznosti. S tankimi črtami naslikano sliko začne senčiti (šatirati) ali barvati. Včasih si je potrebno lege senc tudi zapomniti, ker se Zemlja suče sorazmerno hitro in sence bežijo. Zemlja se zavrti v eni uri za 15 ločnih stopinj — prav tako ji sledi

sence. Velikokrat pa sedi slikar pri slikanju po več ur.

Če je senčenje zelo pomembno, se mora delo večkrat prekiniti in ga nadaljevati naslednji dan pri enakih pogojih svetlobe. Zelo pomembno je paziti na čas in osvetlitev; ni vseeno, ali se slika dopoldne ali popoldne. Vse je odvisno od tega, kaj se hoče naslikati in kakšna naj bo osvetlitev motiva. Pri barvstih slikah je potrebno upoštevati še spremembo barvnih odtenkov v odvisnosti od osvetlitve. Navadno sije sonce z desne ali z leve strani, manj ugodno je, če sije v hrbet, ker sence zginajo, še slabše pa je, če sije sonce v obraz, slikanje proti svetlobi.

Vrnimo se zopet k motivu. Motivov je povsod, kolikor jih hočemo; seveda si motiv navadno zamislimo že naprej in potem poiščemo v naravi takega, ki se najbolj prilagaja naši zamisli. Včasih pa motiv opazimo na poti, si ga zapomnimo in ga ob drugi priložnosti posnamemo.

Pri izbiri motiva lahko uporabimo namesto že omenjenega okvirčka žensko zrcalce, pravokotne oblike; prav posebno priporočljivo je, da uporabimo zrcalce pri slikanju barvnih slik, ker vidimo v zrcalcu barvno sliko. Ogledalce vzamemo v roko, sami se obrnemo s hrbtom proti motivu, tako da motiv vidimo v ogledalu. S premikanjem ogledalca določimo lego motiva, ki najbolj ustreza naši zamisli. V naravi pa si zapomnimo, kot pri okvirčku, obseg izbranega motiva.

Upam, da bo vsak začetnik našel v teh nekaj besedah delček opore za svoje delo. Opozoriti hočem še na perspektivo, vidik, ki nam predločuje predmete v naravi v odvisnosti od daljave opazovanja. Vsi predmeti v bližini opazovalca izgledajo večji od enako velikih, ki so bolj oddaljeni. Pri stavbah opazimo, da so slemena streh večinoma nagnjena v eno ali drugo smer (nagibi se v ogledalcu dobro vidijo).

V tem sestavku se ne nameravam dotakniti pravil perspektive, ker je to poglavje zase. Za sedaj naj velja samo dobro opazovanje, ki prav tako vodi k perspektivi. Lahko pa si vsak sam pomaga s tem, da vzame fotografijo ali sliko, najbolj neke ulice, in na njej zariše tanke linije po slemenih in žlebovih, robih oken in temeljev, pa bo opazil, da tečejo vsi žarki v dve sečišči, levo in desno, ki ležita v očesni ravnini.

Rudolf Arh

Slovar tujes — France Verbinc — 1982. — str. 467: »MOTIV«, ital. motiv, nlat motivum iz latinščine move-re gibati; predmet ali element umetniškega oblikovanja (kiparski motiv).

PREGOVORI, DOMISLICE IN REKI V ŠALJIV! PREOBLEKI

Ne pozabimo, da so bili na nižji razvojni stopnji tudi grehi manj razviti!

Obsojen je bil na življenje v oklepaju.

Nič nimam zoper močne in velike, dokler ne postanejo tako majhni, da začno ugonabljeni velike.

Mislím, da smo na najboljši poti, da ostanemo brez poti.

Med vsemi čudeži je eden zagotovo resničen: otrok.

Morje modrosti, nebo dobrote, veselje potrepežljivosti, gora ljubezni in potok žuborenja niso dovolj za otroka.

Tretji sin je prišel na svet v cezarskem stilu: zmagal, prišel, vided...

Koliko novorojenčkov bi ob prvem stiku s svetom moralo zapeti: ku-ku!

Zdaj sem druga mama oziroma mož prve mame: po tem se razlikujem od klasičnega očeta, ki je bil prvi oče ob prvi mami; včasih tudi drugi ob prvem očetu — pod sifro: strogo zaupno.

Od vesoljnega? do prve. Skozi: do! Nato od, do, z nekaj; do prvih — in končne. Vse v () pod »

Cankarjev dom v Ljubljani ni Cankarjev: brez spomenika slovenski materi.

Izkoriščanje svobode je vsebina izvirnega greha v nešteih oblikah.

V vsem velikem je majhen človek: kot mozaično bitje.

Mislím, torej sem: nevaren...

Prav lahko tudi nizko letate in globoko padete.

Brez človečnosti nas ni na krilih večnosti.

Revolucija — revolver + evolucija?

V vsaki spočitni misli je svetloba.

Če dolgo hodiš po isti poti, ne moreš verjeti, da se po njej ne pride daleč.

Socialno nerazvit občan je občan z napako: živi od 40—60 % popustov.

Komunikacijska revolucija dokazuje, da je molk zlato.

Pod jeklenim oklepom mora biti srce; gorje, če ura...

Pedagoški eros vam omogoča preživetje, če ga obudite od mrtvih!

Kdor zakoraka pamet, mu ne zastane korak...

Zavladati drugim kraljestvom, ne da bi obvladal svojega, je samomor obujenih.

Zdaj vem, da je v pasjem lajanju v luno višek poetične modrosti.

Satirik je kriv, da so zaprli ljudstvo, ker je zapisal, kar so ljudje čutili in mislili!

Pesem je zaredek strašne resnice v maternici vsakega ljudstva.

Dokler se neki Benjamin Gracer lahko norčuje iz Benjamina Gracerja na vseh ravneh, toliko časa res ni mogoče govoriti o kakšnem pomanjkanju osebne svobode...

Po imenitno ocvrtih in s slastjo pojedenih pesmih sem začel gojiti stabilizacijsko drobcene, hudo kostljive živalce: aforizme.

Benjamin Gracer

TIHOŽITJA FRANCA DOLINŠKA V RAZSTAVNEM SALONU DOLIK

Jutri, v petek, 5. oktobra, bodo v razstavnem salonu DOLIK na Jesenicah odprli samostojno razstavo slik — tihožitij FRANCA DOLINŠKA, člana likovnega kluba DOLIK pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, ki se je klubu priključil že v ustanovnem letu 1946 in v njem aktivno deluje vseh 38 let. Kot je že običaj, bodo razstavo odprli s krajšim kulturnim programom.

Slikar Dolinšek se tokrat predstavlja izključno s tihožitji, s katerimi sodi med najbolj dognane slikarje tihožitij med slovenskimi samorastniki. Sicer pa se je na svoji dolgoletni slikarski poti uveljavil tudi s svojimi oljnimi slikami in grafikami, s katerimi se tudi kot edini Dolikovec ukvarja. Naslikal je tudi večje število panoramskih slik — panojev za turistične in druge namene.

Likovni kritik Cene Avguštin pravi, da je malo slikarjev, ki bi se s tolikšno prizadevnostjo in doslednostjo oklepali tihožitja kot Franc Dolinšek. Še manj pa je med slikarji samorastniki takih, ki se ne bi želeli s poudarjenim živim koloritom prikupiti gledalcu. Slikar Dolinšek pa je nasprotno v barvah zadržan kot komaj kateri pri nas. Akvarelne barve, ki jih uporablja pri delu, so prej temne kot svetle, še celo svetli predmeti v sliki imajo svojevrsten zamolkel ton. V njegovih tihožitjih se poigravata svetloba in senca, kar daje slikanim predmetom plastični izgled, občutek oprijemljivosti, tvarnosti, resničnega bivanja.

Prav gotovo je posebnost slikarjev tihožitij, da poskuša v istem barvnem tonu, z niansiranjem svetlih in temnih tonov pred gledalcem oživeti delček naše vsakdanjosti, neolepšane, takšne kot v resnici je. To mu prav gotovo uspeva, saj njegove pretehtane kompozicije ne le vizualno zaposlijo gledalca, temveč

mu puščajo tudi pristo razpoloženjsko pot.

Razstava tihožitij slikarja Franca Dolinška bo odprta do vključno 17. oktobra, in sicer vsak dan, razen nedelj in praznikov ter sobot popoldan od 9. do 11. ure in od 16. ure do 18,30.

CVETO VELIKAJNE RAZSTAVLJA V ELANU

Ob koncu septembra so v avli poslovnih prostorov ELANA v Begunjah odprli prvo samostojno razstavo slik člana likovnega kluba DOLIK CVETA VELIKAJNE. Slikar razstavlja 15 svojih del, izdelanih v oljni tehniki in akvarelu. Razstava bo na ogled do 10. oktobra.

Čeprav je to prva slikarjeva samostojna razstava, moramo omeniti, da slikar redno sodeluje s svojimi deli na skupinskih razstavah likovnih del članov DOLIKA, pa tudi sicer je zelo aktivno prisoten pri delu likovnega kluba. Stalno izpopolnjuje tudi svoj slikarski izraz, zato tudi zelo rad sodeluje v slikarskih kolonijah.

NA RAZSTAVO V ZAGREB

V Zagrebu v muzejskem prostoru na Jezuitskem trgu je odprta izredno pomembna razstava

STARODAVNA KITAJSKA KULTURA

katere osnova so eksponati z razstave »7000 let Kitajske«, ki je bila pred letom dni v Benetkah v Doževi palači in je predstavljala osrednji kulturni dogodek sezone.

Razstava v Zagrebu pa je razširjena še za 20 del in tako obsega obdobje od neolitika do dinastije TANG.

Vabimo delavce TOZD in delovnih skupnosti Železarne Jesenice, da si to razstavo ogledajo, in sicer 20. oktobra. Odhod avtobusa bo ob 6. uri izpred Čufarja na Plavžu.

Cena izleta je 1.900,00 din (najmanj 40 prijav), vendar vsak udeleženec prispeva 570,00 din, enako vsoto prispeva komisija za kulturo in izobraževanje pri sindikatu Železarne, 760,00 din pa osnovna organizacija sindikata v posameznih TOZD oziroma delovnih skupnostih.

V ceno je vključeno: ogled mesta in razstave, kosilo, prevoz in vodič.

Prijave sprejema Sonja Jekovec, tel. 3211 — oddelek za družbeni standard, do 16. oktobra.

GLEDALIŠČE TONE ČUFAR PRIČENJA Z MATINEJAMI

Amatersko gledališče Tone Čufar, ki ga v novi sezoni vodi Vesna Arhar, v nedeljo, 7. oktobra, pričanja s svojimi matinejami, namenjenimi otrokom. Matineje se bodo vrstile vsakih štirinajst dni, in sicer v dvorani gledališča na Jesenicah in v Kazini hotela Park na Bledu.

Za nedeljo, 7. oktobra, so pripravili matinejo pod naslovom ČAROVNIK MIRAN ČANAK, ki jo bodo ob 10. uri izvajali v dvorani gledališča na Jesenicah, ob 17. uri pa v Kazini hotela Park na Bledu. Na jeseniški matineji bo vsako nedeljo z otroki igrala amaterskega gledališča Tone Čufar Stanka Geršakova.

Ko na samotni poti opazuje človek naravo, nehoti začne premišljevali o tem in onem. Tako, na primer, o tem, kaj je sila in kaj je velikost? Dva pojma, ki nas povsod spremljata. Pomudimo se pri njiju in si ju ogledimo, kolikor je to mogoče.

V naravi je še veliko pojavov, ki jih človek še ni uspel razvozlati; veliko je še stvari, ki nam še niso jasne, ne vemo, kako nastajajo, kako se v osnovi uveljavljajo v svojem delovanju na okolico. Poznamo jih le po dejstvu, znamo jih uporabljati, določati njihov učinek; pri tem pa ne poznamo njihovega notranjega sestava.

Razmišljal sem o pojavu sile. Fizika in mehanika jo razlagata kot dejstvo, ki ga opažamo pri vzpostavitvi določenih pogojev. Tako nas učita, da se samo od sebe ne more spremeniti gibalno stanje materialne točke, če nanjo ne vplivajo neki zunanji vzroki, le-te pa imenujemo silo.

Sila je torej tisti vzrok, ki spremeni hitrost ali smer gibanja materialni točki. Od vrste in velikosti te spremembe sta odvisna tudi vrsta in jakost sile. Sile, same kot take, ne moremo opazovati, pač pa jo zaznamo po njenem učinku. Tako imenujemo točko, v kateri je izvor sile, prijemališče; smer, v katero sila deluje, pa smer sile. S tem podatkom je določena lega sile. Za določevanje jakosti sile smo si izbrali enoto kilogram, to je silo, s katero privlačila zemlja kubičen decimeter kemično čiste vode pri štirih stopinjah Celzija. Danes kot merska enota za silo velja newton (N) s pojmovanjem, da je to sila, ki da telesu z maso enega kilograma pospešek enega metra na sekundo na kvadrat, z drugimi besedami: ki da pospešek en meter na sekundo v eni sekundi, torej je

1 N (newton) = 1 kg krat 1 m/s²

V zadnjih desetletjih smo uporabljali enoto pond (p) ali kilopond (kp), tako je

1 kp = 1000 p = 9,80665 N ali
1 N = 0,10197162 kp.

Rekli smo, da je 1 N sila, ki jo povzroči privlačnost zemlje na kubični decimeter čiste vode pri štirih stopinjah Celzija in pospešku 1 m/s²; zemeljski pospešek pa znaša 9,80665 m/s², zato je sila mase enega kilograma enaka pri zemeljskem pospešku

1 kg krat 9,80665 m/s² = 9,80665 N
odg. 1 kp

Zakaj je to sila mase 1 dm³ čiste vode bi opazili takoj, če bi vzeli za enoto dolžine en meter, ki je določen s štiridesetmilijonskim delom zemeljskega meridiana, katerega mera je shranjena v mednarodnem uradu za uteži in mere v Sevresu pri Parizu. Natančneje so meter določili na konferenci za uteži in mere v Parizu leta 1960 in znaša 1650763,73 valovne dolžine sevanja v vakuumu, ki ustreza prehodu med nivojema 2 p₁₀ in 5 d atoma kriptona 86, kakršnega dobimo pri nizkem tlaku in temperaturi 483 K (210 °C). Meter ima 10 dm in s tem je dana tudi volumenska enota 1 dm³, ki ustreza enemu litru; s tem smo dobili enoto za maso 1 dm³ kemično čiste vode pri 4 °C (277 K).

Sile ločimo po njihovem delovanju v:

- privlačne sile, ki delujejo med posameznimi telesi;
- tlačne sile, ki delujejo s pritiskom na podlago ali tudi v notranjosti telesa, če ga stiskamo;
- vlečne ali natezne sile, ki delujejo na telo z vlekom ali v notranjosti telesa, če ga raztegujemo;
- strižne sile, ki povzročajo ločevanje materialnih delcev;
- sredobezne ali centrifugalne sile, ki nastopajo pri gibanju telesa v zavojih, to so notranje sile, delujoče radialno navzven in hočejo iztrgati telo iz točke, okoli katere se telo vrti;
- sredobezne ali centripetalne sile delujejo v nasprotni smeri od sredobeznih z enako močjo;
- vezne sile delujejo med molekulami — madmolekulske sile in atomi — medatomske sile.

Omenili smo nekaj vrst delujočih sil in vemo, kdaj in kje nastajajo. Lahko jih izračunamo, tako tudi njihov vpliv na okolico, jih uporabljamo za delo ali pa jih tudi onemogočamo, nevtraliziramo. Ne znamo pa povedati, kaj je njihova bit, ki se izraža v raznih oblikah delovanja, čeprav rečemo: v notranjosti delujejo privlačne oziroma vezne sile, lahko tudi odbojne sile med molekulami snovi, v kateri nastopajo vlečne ali tlačne sile.

Za primer vzemimo magnet. Tega si predstavljamo tako, da so vsi molekularni magneti v notranjosti magnetne snovi usmerjeni v isto smer in s tem dobimo tudi dvoplastnost samega magneta, imenovana severni in južni pol. Med obema poloma pa se pojavi neko stanje, ki ga imenujemo magnetno polje. Dokaže-

mo ga lahko z jeklenimi opilki, ki nam kažejo tudi smeri delovanja tako imenovanih magnetnih silnic v samem polju. Vemo, da se istoimenska pola odbijata, raznoimenska pa privlačita. Vse to je v redu: kaj ali kdo pa je povzročil v molekulah telesnega magneta zasuk vseh teh magnetkov v čisto določeno smer?

Če nam pobegne otrok v nepravo smer, mi pa ga hočemo usmeriti v drugo, ga primemo za roko in ga potegnemo v namenjeno smer. Roka je bila neposredni dejavnik v magnetovi masi, ki zasučje molekularni magnetek v pravo lego. Na vsak način mora obstojati »nekaj«, kar deluje neposredno kot izvrševalec in ga imenujemo sila.

Nekdaj so si predstavljali, da je vesolje »prazno«, nato so govorili o etru, neki neznani snovi; danes vemo, da je vesolje polno elementarnih delčkov. Torej obstoja možnost, da bomo vendarle jutri zvedeli za dejavne sile, kot neposrednega udeleženca pri premikih. Človek, na primer, lahko sam povzroči v sebi določeno silo, če hoče, vzemimo, dvigniti neko breme. Potrebno silo vzbudi človek z mislijo in hotenjem dvigniti breme oziroma povzroči silo, ki naj premaga silo bremena. Mogoče lahko rečemo, da je ta sila nastala s posredovanjem električnih tokov, nastalih v telesu, nismo pa s tem ničesar pojasnili, kaj se je res zgodilo v našem telesu, da je ta sila prišla do izraza in učinka.

Mi vemo, da ni danes človek iznašel še prav ničesar, kljub temu, da pravimo raznim odkritjem iznajdbe. V vesolju obstajajo že vsi zakoni, mi jih le odkrivamo in spoznavamo. Na

podlagi naših spoznanj nam omogočajo ustvarjati nove naprave na kateremkoli področju tehnike in znanosti. Tako bomo verjetno v prihodnosti tudi odkrili dejavnika sile in z njim njegovo delovanje.

Drugo zanimivo področje razmišljanja je velikost. Omenili smo že, da je enota za merjenje razsežnosti prisvojeni meter. To enoto smo sprejeli sporazumno in z njo primerjamo medsebojne veličinske odnose in razsežnosti. Seveda uporabljamo tudi še večje mere kot kilometer in svetlobno leto, primerno razdaljam, ki jih hočemo meriti. Kilometer ima 1000 metrov in sončno leto je pot, ki jo opravi svetloba v brezzračnem prostoru v enem letu. Hitrost svetlobe znaša približno 300.000 km/s; v letu dni pa je njena pot dolga približno devet bilijonov in 467 milijard km, to je pot enega svetlobnega leta. Te mere so prilagojene našim razmeram glede na našo velikost.

Ali sploh vemo, kako smo veliki? Ne, ne vemo! Vse sodimo in odmerjamo lahko le s primerjavo naše velikosti z našimi čutili. Glede na neizmerno vesolje, ki nas obdaja, pa smo popolnoma brez moči, da bi določili stvarno velikost sebe in vsega okoli nas. Kaj nam pomenijo razmere vesolja, če, na primer, rečemo, da je ta in ta zvezda od nas oddaljena 10 svetlobnih let, saj si v naravi le s težavo predstavljamo, ali pa sploh ne, razdaljo enega kilometra! Naša čutila so prilagojena naši okolici, zato merimo le z našimi čutili; iščemo in odkrivamo nova spoznanja, ker le-ta omogočajo pravičen razvoj znanosti in tehnike!

Nešteto je še stvari, o katerih lahko razmišljamo; naključja pa velikokrat odkrijejo še neznane pojave in zakonitosti.

Rudolf Arh

PRAZNIK PIONIRJEV

Navada je, da ob obletnicah, jubilejih in praznikih kritično ocenimo dosežene rezultate v določenem obdobju in sprejmemo smernice za naprej. Tako delamo tudi pionirji vsako leto ob svojem prazniku.

Pionirji osnovne šole Karavanških kurirjev NOB Koroška Bela smo imeli ta dan pionirsko konferenco oziroma skupščino šolske skupnosti. Predstavniki — delegati organizacij in interesnih dejavnosti so poročali o svojem delu in o izvrševanju lanskoletnih sklepov. Ugotovili smo, da smo bili zelo uspešni, hkrati pa smo sklenili, da se bomo v prihodnje še bolj potrudili, saj imamo v novi šoli boljše pogoje za učenje in vsestransko delo.

Po končani konferenci so učenci iz nižjih razredov odšli na pohod v različne smeri, starejši pa smo se

pomerili v športnih igrah: v odbojki, rokometu in v igri med dvema ognjema.

Pionirski dan je torej minil delavno, pestro. Zveza pionirjev je najbolj množična družbenopolitična organizacija, v katero so vključeni najmlajši člani naše družbe. Čeprav smo najmlajši, se zavedamo svojih dolžnosti, jih redno izpolnjujemo, v okviru naše organizacije pa se pripravljamo na to, da bomo nekoč dobri samoupravljalci.

Karmen Vidmar, literarni krožek OŠ Karavanških kurirjev NOB Koroška Bela

PRVA LETOŠNJA KONFERENCA PIONIRSKKE ORGANIZACIJE

Vsako leto 29. septembra osnovnošolci praznujemo dan pionirjev. Na ta dan se spominjamo vseh pionirjev, ki so med vojno na različne načine pomagali partizanom. V osnovni šoli Prežihov Voranc smo 28. septembra organizirali konferenco pionirske organizacije, na kateri so se zbrali predstavniki pionirske organizacije iz posameznih razredov.

Na konferenci je bil tudi namestnik ravnateljice, tovariš Rakovec. Zaželel nam je veliko sreče v novem šolskem letu in veliko uspehov pri učenju in pri delu v pionirski organizaciji.

Za tem nas je Aleš Dobravec seznanil z dnevnim redom:

- pregled navzočnosti učencev,
- poročilo predsednice pionirskega odbora o delu v preteklem letu,
- poročilo tajnice o sestankih in udeležbi,
- izvolitev novega odbora pionirskega odbora.

Predsednica letošnjega odbora pionirske organizacije v naši osnovni šoli je postala Katja Mikola.

Tudi na program dela za letošnje šolsko leto nismo pozabili. Letos je svet Zveze pionirjev Jugoslavije v mesecu maju sprejel sklep, da bo geslo Jugoslovanskih pionirskih iger Rastemo pod Titovo zastavo še naprej: »Pionirji, veselo na delo!»

Med šolskim letom bomo opravljali:

- varstvo narave in hortikulture,
- proizvodno-tehnična dela pionirjev,
- raziskovalne, inovatorske aktivnosti,
- varčevalne aktivnosti,
- ohranjanje tradicij NOB,
- prostovoljne solidarnostne aktivnosti.

Za nagrado in vestno delo nam je Društvo prijateljev mladine krajevnih skupnosti Sava omogočilo ob dnevu pionirjev ogled filma.

Pionirji se jim iskreno zahvaljujejo in si želimo še naprej sodelovanja, obenem pa jim obljublamo, da

bomo pomagali pri vsaki akciji, ki jo zmoremo.

Janina Keserovič,
dopisnica PO
OŠ Prežihov Voranc

RAZPORED REKREACIJSKIH UR ZA DELAVCE ŽELEZARNE JESENICE V KEGLJANJU NA ASFALTU OD 1. OKTOBRA 1984 DO 31. MAJA 1985

Ponedeljek	9.—12. ure	16.—17. ure	17.—18. ure	18.—19. ure	19.—20. ure	20.—21. ure	21.—22. ure
1. steza	Rem. del.	Valj. žice	Plavž	Vzdržev.	Vzdržev.	Rem. del.	Rem. del.
2. steza	Rem. del.	Valj. žice	Plavž	Vzdržev.	Vzdržev.	Rem. del.	Rem. del.
3. steza	Jeklarna	HV Bela	Jeklarna	Vzdržev.	Vzdržev.	Rem. del.	Rem. del.
4. steza	Jeklarna	HV Bela	Jeklarna	Vzdržev.	Vzdržev.	Rem. del.	Rem. del.
Torek							
1. steza	Upok. ŽJ						
2. steza	Upok. ŽJ						
3. steza	Upok. ŽJ						
4. steza	Upok. ŽJ						
Sreda							
1. steza	Plavž		Žičarna		Žičarna	Del. sk.	Del. sk.
2. steza	Žičarna		Elektrode		Elektrode	Del. sk.	Del. sk.
3. steza	VBŠ		Vrat. pod.		Vrat. pod.	Del. sk.	Del. sk.
4. steza	Jeklovlek		Jeklovlek		Jeklovlek	Del. sk.	Del. sk.
Četrtek							
1. steza	Upok. ŽJ						
2. steza	Upok. ŽJ						
3. steza	Upok. ŽJ						
4. steza	Upok. ŽJ						
Petek							
1. steza	Vzdržev.	Livarna	Transport	VBŠ	Profilarna	Str. del.	Str. del.
2. steza	Energetika	Livarna	Transport	VBŠ	Željalna	Str. del.	Str. del.
3. steza	Transport	Valj. d. p.	HV Jesenice	VBŠ	Družb. preh.	Energetika	Str. del.
4. steza	Str. del.	Valj. d. p.	HV Jesenice	VBŠ	Željalna	Energetika	Str. del.
Sobota							
1. steza	Mladina ŽJ						
2. steza	Mladina ŽJ						
3. steza	Upokojeanci ŽJ						
4. steza	Upokojeanci ŽJ						

GOBARSKA RAZSTAVA

Najprej kratko pojasnilo: V predzadnji številki Železarja se je v moj komentar vtihotapil nesporazum. Pisal sem namreč, da so ob jubileju jeseniške gobarske družine našeti člani društva dobili zlate in srebrne značke, v resnici pa so jih dobili že prej, v letih delovanja društva. V svoji sredini imajo vrsto prizadevnih članov, od katerih poimensko navedemo Antona Korenca, Slavka Koselja in Jureta Kelvišarja. Odbor Gobarske družine se še posebej zahvaljuje Ančki Debevc za denarni prispevek in ostalim za pomoč. Če hočejo namreč speljati kakšno prireditev, vse sloni samo na pridnih rokah, saj so sampa ljubitelji in denarja vedno manjka.

Vse občane Gobarska družina Jesenice obvešča, da bodo v soboto, 6. in v nedeljo, 7. oktobra, v logu Ivana Krivca (pri balinišču) pripravili gobarsko razstavo, ki bo odprta neprekinjeno od 9. do 19. ure. Potrudili se bodo, da bodo pripravili čim več vrst gob, obenem pa bodo obiskovalcem odgovarjali na vprašanja in jim svetovali. Obiskovalcem vodstvo družine toplo priporoča in jih prosi, da pridejo na ogled prek nadvoza, mimo klavnice, ne pa prek železniških tirov, kjer se lahko zgodi nesreča.

J. Jekler

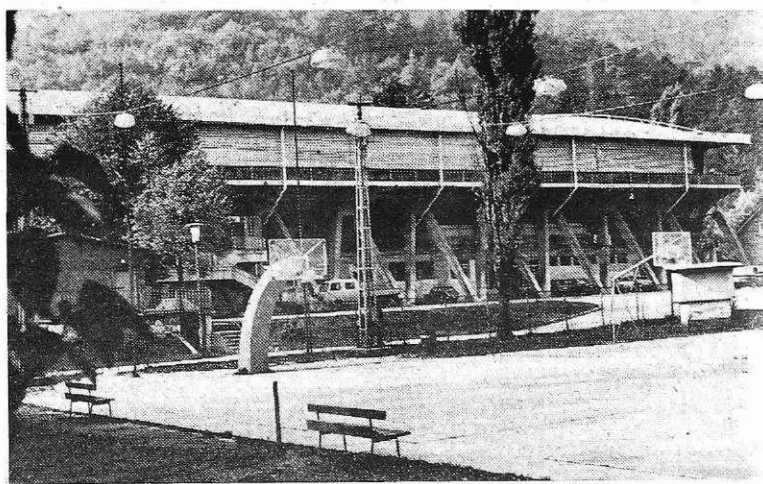
POHVALE ZA PRIZADEVANJE NA PODROČJU OLEPSANJA JESENIC

Komisija za izvajanje akcije »lepe rože in varstvo okolja« pri Turističnem društvu Jesenice je tudi letos pregledala širše območje Jesenic in zapisala imena prebivalcev, ki so si najbolj prizadevali, da bi bile Jesenice čim lepše.

Značke in pisna priznanja bodo podeljena na letni skupščini marca prihodnje leto, takrat bodo javno objavljena tudi imena nagrajencev. Do takrat pa bomo, kot prejšnja leta, objavljali imena tistih, ki so si zaslužili javno pohvalo.

Na območju krajevnih skupnosti Podmežakla so to: Polonca ANETIČ, Fadja ALAGIČ, Marija AŽMAN, Anica BARUT, Ivanka CAPUDER, Branka ČIGOJ, Lojzka DERGANČ, Tončka DIVJAK, Greta FAGANEL, Jožefa GALE, Ivica GORENJC, Marija GROZDE, Francka KALAN, Boža KUNSTELJ, Nežka LONČNAR, Marjana OBLAK, Rozka OBLAK, Angela OMAN, Ivanka TARMAN in Boris TUHČEV.

B. B.

Sportna hala v Podmežakli (foto I. Kučina)

KAM NA REKREACIJO?

PONEDELJEK: splošna rekreacijska vadba v osnovni šoli bratov Žvan v Gorjah — od 20. do 22. ure;

TOREK: splošna rekreacijska vadba v telovadnici CSUI na Jesenicah — od 20. do 22. ure;

SREDA: splošna rekreacijska vadba v TVD Partizan Jesenice — moški od 20. ure do 21.30;

interesa skupina KOŠARKA v telovadnici CSUI od 18. do 20. ure;

ČETRTEK: splošna rekreacijska vadba v TVD Partizan Jesenice — ženske od 20. ure do 21.30;

splošna rekreacijska vadba v telovadnici CSUI Jesenice od 20. do 22. ure;

splošna rekreacijska vadba v osnovni šoli bratov Žvan v Gorjah od 20. do 22. ure;

PETEK: interesna skupina ODOBJKA v telovadnici CSUI od 20. do 22. ure; drsanje v hali v Podmežakli od 20. do 22. ure — vstop možen samo z izkaznico za vstop v Železarno.

CELOTEDENSKA REKREACIJA: Kegljanje na asfaltu na kegljišču v Podmežakli po razporedu, ki so ga dobili vsi športni referenti v TOZD in delovnih skupnostih in je objavljen v Železarju.

Komisija za športno rekreacijo pri IO konference OOS ŽJ

RAZPIS RAZISKOVALNIH NALOG

Na podlagi četrtega člena pravilnika o organiziranju izvajanja programa dejavnosti Raziskovalne skupnosti občine Jesenice in sklepa samoupravnih organov skupščine Raziskovalne skupnosti občine Jesenice

OBJAVLJAMO

razpis raziskovalnih nalog za leto 1985 s področja

- energetskih virov,
- surovinskih virov,
- kmetijstva,
- varstva okolja,
- družboslovja.

Sodelujejo lahko:

- delavci v raziskovalnih organizacijah, ki so registrirane v razvidu raziskovalnih organizacij SRS,
- delavci v drugih organizacijah družbenega dela, ki opravljajo dela na področju raziskovalne dejavnosti, lahko pa tudi delovni ljudje in občani, organizirani v družbenih organizacijah in društvih, ki s svojimi programi prispevajo k uresničevanju raziskovalne dejavnosti.

Prijava naj vsebuje:

- naslov organizacije, ki predlaga svoje sodelovanje oziroma raziskovalno nalogo,
- naslov raziskovalne naloge,
- ime nosilca in izvajalcev raziskovalnega dela,
- izhodišče, cilj in namen dela,
- utemeljitev in uporabnost,
- časovni potek in finančni predračun.

Prijave sprejemamo do 5. novembra 1984 na naslov: RAZISKOVALNA SKUPNOST OBČINE JESENICE, Jesenice, Titova 65, p. p. 21.

ZAHVALA

Ob smrti drage mame in stare mame

ANE VOLČIČ

se zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za izrečena sožalja. Hvala tudi krajevni skupnosti in organizaciji ZB NOV Podmežakla, družbenopolitičnim organizacijam občine Jesenice in ostalim za pozornost, izrečena sožalja in cvetje. Zahvaljujemo se pevcem in pihalnemu orkestru Jeseniških železarjev za zapete in zaigrane žalostinke. Hvala za poslovilne besede tov. Lahovi in tov. Martelaku.

Posebno zahvalo izrekamo sodelavcem Bolnice Jesenice.

Hči Slava Bičec z družino in sin Mitja Volčič z družino.

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dragega moža, očeta, deda, pradedu, brata, strica in svaka

ROMUALDA ZUSSINO

upokojenca Železarne Jesenice se iskreno zahvaljujemo dr. Schmitzerjevi za obiske in zdravljenje na domu, patronažni sestri Barbari, internemu oddelku Bolnice Jesenice za nego in trud, da bi mu podaljšali življenje.

Zahvaljujemo se tudi vsem sorodnikom, prijateljem in znancem, sosedom iz Ceste 1. maja in Javornika za podarjeno cvetje, sindikalni organizaciji HVŽ za izkazano pozornost, delavcem MZS Kranj — podružnica Jesenice za venca, govorniku organizacije ZVVI za poslovilne besede, jeseniškim pevcem-upokojenecem za zapete žalostinke in vsem, ki ste ga spremili na njegovi zadnji poti.

Vsi njegovi

ZAHVALA

Ob boleči izgubi dobrega moža, očeta, deda in strica

MIRKA OZEBKA

se iskreno zahvaljujem vsem sorodnikom, sosedom, znancem in bivšim sodelavcem za pozornost, izrečena sožalja, podarjene vence in cvetje ter spremstvo na njegovi zadnji poti. Iskrena hvala pevcem za zapete žalostinke in govornikom za poslovilne besede.

Vsem in vsakomur posebej iskrena hvala.

Zalujoča žena Ana, sin z družino in ostalo sorodstvo

ZAHVALA

Vsem članom PGRČ se najlepše zahvaljujem za lepo darilo in prijetno tovariško srečanje ob odhodu v pokoj.

Pri delu in intervencijah jim želim veliko uspehov in sreče.

Obenem se občinskemu odboru ZB NOV Jesenice in krajevni organizaciji ZB NOV SAVA najlepše zahvaljujem za čestitki ob mojem življenjskem jubileju.

Jože Resnik

ZAHVALA

Občinskemu odboru ZB NOV Jesenice, krajevni organizaciji ZB NOV Žirovnica in vsem, ki so mi čestitali za rojstni dan, najlepša hvala.

Franc Prešeren

DEŽURNI TRGOVINI

V soboto, 6. oktobra, bošta na Jesenicah od 7. do 18. ure odprti trgovini:

EMONA MARKET — Prešernova 1/a in ROŽCA, sam. trgovina na Javorniku, O. Novaka 8.

DEŽURNA LEKARNA

V mesecu oktobru bo za občini Jesenice in Radovljica dežurna lekarna na Jesenicah.

REŠITEV KRIŽANKE IZ 38. ŠTEVILKE ŽELEZARJA

Letnica, ekrazit, nosan, Laert, Est, Kai, Lao, Tone Partljič, Padova, selen, CE, priliv, stek, elan, Rasima, EN, kura, Vladan, Arakan, klas, načitanost, lori, Alsen, Enare, Amaro, navje, KI, TT, klopotača, Ito, Watt, Jamajka, Atalos, Ilok, Enn, OD, nokota, Sara.

ČLANOM DU JAVORNIK — KOROŠKA BELA

Članski sestanek bo v soboto, 6. oktobra, ob 16. uri v prostorih doma društva na Javorniku, pot Otmarja Novaka 7. Vljudno vas vabijo odborniki!

UGANKARSKI SLOVARČEK

ANTRIM — pokrajina na severovzhodnem Irskem

AVLIDA — starogrško pristanišče na vzhodni obali Beocije

GOTT — priljubljen češki pevec popevk (Karel)

SARKOFAG — kamnita rakev

OBVESTILO BORCEM KOKRŠKEGA ODREDA

Občinski odbor Zveze združenj borcev NOV Jesenice obvešča vse borce Kokrškega odreda, da bo v petek, 5. oktobra, ob 19. uri v domu upokojenec na Selu v Žirovnici podelitev spominskih prtov. Spominske prte je ob 40-letnici obnove odreda v Dragi pripravil in podaril kolektiv tekstilne tovarne IBI iz Kranja.

Pričakujemo čim večje število borcev Kokrškega odreda.

PRIPOMBE

Kaj bomo gledali v kinu

KINO RADIO

5. oktobra, franc. barv. komedija NIKAR NOCOJ, DRAGA ob 17. in 19. uri, ob 21. uri ital. barv. akcij. film OBRAČUN NA ZLATI GALEJI.
6. oktobra, amer. barv. akcij. drama ROCKY II ob 17. in 19. uri.
7. oktobra, amer. barv. akcij. drama ROCKY II ob 17. in 19. uri.
8. oktobra, ital. barv. akcij. film OBRAČUN NA ZLATI GALEJI ob 17. in 19. uri.
9. oktobra, ital. barv. akcij. film OBRAČUN NA ZLATI GALEJI ob 17. in 19. uri.
10. oktobra, amer. barv. pust. film LOV ZA IZGUBLJENIM ZAKLADOM ob 17. in 19. uri.
11. oktobra, ZAPRTO!

KINO PLAVŽ

5. oktobra, amer. barv. akcij. drama ROCKY II ob 18. in 20. uri.
6. oktobra, franc. barv. komedija NIKAR NOCOJ, DRAGA ob 18. in 20. uri.
7. oktobra, amer. barv. pust. film VARUH DIVJINE ob 16. uri, ob 18. in 20. uri franc. barv. komedija NIKAR NOCOJ, DRAGA.
8. oktobra, nem. barv. erot. film LAŽNE HČERKE LAŽNEGA ZDRAVNIKA ob 18. in 20. uri.
9. oktobra, amer. barv. pust. film LOV ZA IZGUBLJENIM ZAKLADOM ob 18. in 20. uri.

10. oktobra, ZAPRTO!

11. oktobra, ital. barv. akcij. film OBRAČUN NA ZLATI GALEJI ob 18. in 20. uri.

KINO ŽIROVNICA

5. oktobra, amer. barv. glasb. film ANNIE ob 16. uri, ob 18. uri amer. barv. CS fant. film JEDIJEVA VRNITEV.

KINO DOVJE

7. oktobra, franc. barv. akcij. film ŽIVI OGENJ ob 20. uri.
11. oktobra, amer. barv. komedija DEKLETA S PLAŽE ob 20. uri.

KINO KRANJSKA GORA

5. oktobra, amer. barv. karatē film ŠTIRJE ASI ob 20. uri.
6. oktobra, franc. barv. akcij. film ŽIVI OGENJ ob 20. uri.
9. oktobra, amer. barv. CS fant. film JEDIJEVA VRNITEV ob 20. uri.

RAZSTAVNI SALON DOLIK JESENICE

V dneh od 6. do 17. oktobra je odprta razstava slik — tihožitij FRANCETA DOLINSKA, člana likovnega kluba DOLIK. Razstavo si lahko ogledate vsak dan, razen nedelj, praznikov in sobot popoldan, od 9. do 11. ure in od 16. ure do 18.30.

CENTER SREDNJEGA USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA JESENICE

ponovno razpisuje nalsednja prosta dela in naloge:

1. učitelj praktičnega pouka z osnovnim poklicem orodjar;
2. učitelj strokovnih metalurških predmetov.

Pogoji za sprejem:

Kandidati morajo poleg splošnih pogojev, ki jih predpisuje zakon o združenem delu in zakon o usmerjenem izobraževanju, izpolnjevati še naslednje pogoje:

pod 1. — da imajo višjo izobrazbo, stopnja VI, z osnovnim poklicem orodjar in tri leta delovnih izkušenj, strokovni izpit in pedagoško-andragoško izobrazbo; delovno razmerje sklepamo za nedoločen delovni čas;

pod 2. — da imajo visoko izobrazbo — stopnja VII — metalurške smeri, dve leti delovnih izkušenj, strokovni izpit in pedagoško-andragoško izobrazbo, delovno razmerje sklepamo za določen delovni čas.

Nastop dela takoj. Prijave z dokazili o izobrazbi pošljite v petnajstih dneh od objave razpisa na naslov: Svet Centra srednjega usmerjenega izobraževanja Jesenice, C. bratov Rupar 2, Jesenice.

Kandidati bodo pisno obveščeni v 15 dneh po sprejemu sklepa sveta Centra.

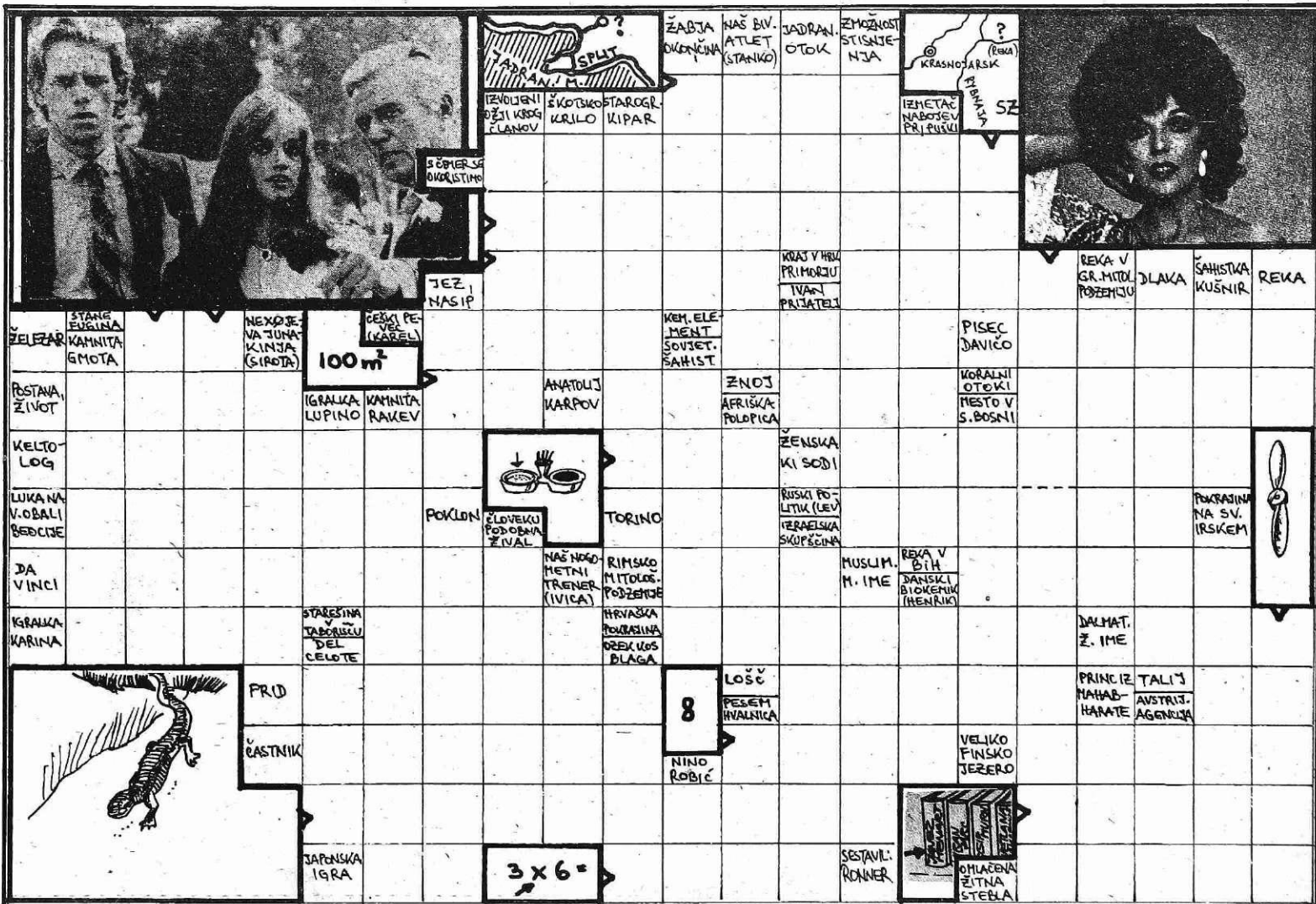
ABC Pomurka HTDO GORENJSKA, n. sol. o. — delovna skupnost za skupne zadeve Jesenice, Prešernova 16 — odbor za medsebojna razmeja DSSZ objavlja prosta dela in naloge

PRIPRAVNIKA S SREDNJO IZOBRAZBO

Pogoji:

- dokončana ekonomska srednja šola,
- delovno razmerje bo sklenjeno za nedoločen čas s polnim delovnim časom.

Pisne prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev naj kandidati v osmih dneh po objavi pošljejo na naslov: HTDO Gorenjka Jesenice, Prešernova 16, Jesenice, kadrovska služba.

I. ZVEZNA HOKEJSKA LIGA

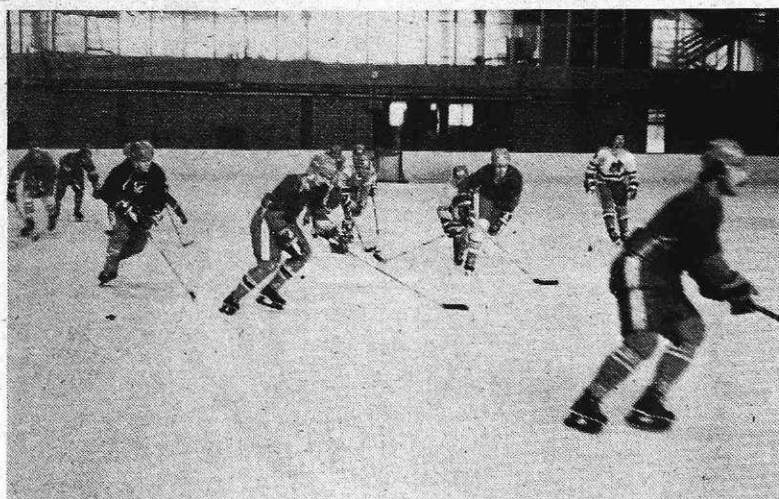
Sobota, 13. oktobra, ob 18,30 v športni dvorani v Podmežakli

HK JESENICE : HK VOJVODINA

Sreda, 17. oktobra, ob 18,30 v športni dvorani v Podmežakli

HK KRANJSKA GORA : HK CINKARNA Celje

Vodstvo obeh hokejskih kolektivov in igralci obeh moštev prosijo gledalca za športno ponašanje, še predvsem, ker so v letošnji sezoni zelo zaostreni disciplinski ukrepi za neredne na igriščih. Neodgovorno metanje predmetov na igrišče lahko celo povzroči, da bo tekmovalna komisija za določen čas zaprla igrišče oziroma prepovedala tekmovalce na domačem terenu.

S treninga jeseniških hokejistov (foto I. Kučina)

PRVO KOLO NAMIZNOTENIŠKE LIGE SRS

V Kranju je v prvem kolu namiznoteniške lige SRS I. B-zahod nastopilo sedem članskih ekip, med njimi tudi ekipa Jesenic v postavi: Robert Babič, Slavko Legat, Rudi Buh in Klemen Sovinc. Start v ligi je bil kar uspešen. Premagali so ekipo Save 5:4, Semedele 5:1, Kobariča 5:1 in Pirana 5:3, izgubili pa so z ekipama Izole 2:5 in Novega mesta 2:5. Uvrstili so se v prvo četverico, ki bo med seboj odigrala še tri kola. Zmagovalec bo v naslednji sezoni nastopal v I. A ligi SRS.

Začasni vrstni red po I. kolu je naslednji: 1. Novo mesto, 2. Izola, 3. Jesenice, 4. Piran, 5. Sava, 6. Semedela, 7. Kobarič.

Članice so imele svoje prvo tekmovalno v I. A ligi SRS v Izoli. Nastopilo je deset ekip. Ekipa Jesenic v postavi: Zora Zalokar, Mojca Aupič, Barbara Markež in Milana Strumbelj, je začela tekmovalno zelo dobro, žal pa je kmalu prišlo do neljubega športnega dejanja Zalokarjeve, ki je po svojem drugem porazu samovoljno zapustila tekmovalno

nje in odšla domov. To je vsekakor obsojajna vredna dejanja, ki nima primere v dolgoletni zgodovini jeseniškega namiznega tenisa.

Okrnjena ekipa se je zelo pošteno borila naprej in uspelo ji je osvojiti sedmo mesto. S tem se je uvrstila v skupino od 5. do 7. mesta, ki bo med seboj odigrala še tri kola.

Začasni vrstni red pa je naslednji: 1. Semedela, 2. Vesta, 3. Ilirija, 4. Triglav, 5. Soba, 6. Vrtojba, 7. Jesenice, 8. Petovica, 9. Muta, 10. Kemičar.

V članku v prejšnji številki Železarnja o uvrstitvi naših pionirjev v jakostne skupine SRS smo pozabili omeniti tudi lep uspeh mladega igralca Murve Elen Halilagića, ki je dosegel na kvalifikacijskem turnirju 9. do 16. mesta in se s tem uvrstil v tretjo jakostno skupino SRS. (S)

OBČINSKO PRVENSTVO V BALINANJU

Da je balinanje športna panoga, ki jo je potrebno jemati hudo resno, se je pokazalo na zadnjem občinskem prvenstvu. Ni manj-kalo »ta pravega provokiranja in blefiranja« posameznih igralcev ali celih ekip, kar je med udeleženci povzročilo pravo živčno vojno in sodnika, ki sta bila na igrišču nadzorovala potek balinarske igre, sta morala poseči tudi v moralno in športno etiko oziroma obnašanje posameznih tekmovalcev. Verjetno je še vedno prisotna miselnost, da je balinanje gostilniški šport in ker je bilo v Logu Ivana Krivca odprto tudi gostišče, so bili nekateri mnenja, da je »živčevanje« naspornika sestavni del balinarske partije.

Tekmovalje je potekalo od 8. do 18. ure. Predolgo. Verjetno bo potrebno v bodoče ekipe razdeliti in tekmovalce organizirati v dveh ali več nedeljah. Marsikomu je bilo žal, da ni prinesel s seboj malice, tako pa so si lahko vneti balinarji gasili le žejo s hmeljevim ali sadnim sokom. Marsikdo ne bo verjel, da je bil najboljši iskan artikel ČIPS. Tako so udeleženci ubili dve muhi na en mah: prijetno so združili s koristnim — balinanje in skrb za linijo. Sicer pa v določenih trenutkih, ko je zapihal vzhodni veter, kljub lakoti ne bi mogli jesti, ker so se v ozračje prithotapile »pojine« vonjave zvestih oboževalcev balinarskega športa — pujskov, da o sprehajalni poti kokiobi ob baliniških sploh ne govorimo. Škoda je le, da inšpekcijske službe niso prijavile ekipe za prvenstvo, ker bi moglo biti gorijski vozil lahko enkrat za vselej presekali.

Bila je tudi glasba. Ni bila v stilu Avsenikov, rocka ali vsaj Šifrerja. Bila je skozi srce paračoka glasba pujskov, ki so peli ali zadnjo sprevno arijo ali pa serenado svoji oboževalci.

Tako je tekmovalje potekalo v športnem vzdušju in res se moramo zahvaliti za fer in športno obnašanje skorajda vseh ekip. Vsa nesoglasja smo, upam, sproti reševali kar se da športno, če pa smo naredili kaj napaka, naj nam tekmovalci oprostijo. To je bilo šele drugo občinsko prvenstvo, ko bomo organizirali 15. ali 20., ga bomo, obljubljam, brez napak in spodrsiljavev.

In kdo so zmagovalci? To so sami »fejst fantje« iz Društva upokojencev Jesenice, ki so tekmovalje spremljali z zdravim šport-

nim humorjem. V kritičnih, že skorajda izgubljenih partijah jim je pomagala izkušnost, umirjenost, bistro oko in mirna roka, vse to, česar mnogi mlajši nasprotniki niso imeli. Čeprav jih je težilo breme ohranitve naslova občinskega prvaka preteklega leta, ko je nastopilo le pet ekip, so tudi v letošnji hudi konkurenci dokazali, da za pravega tekmovalca, v katerem bide zdrav športno in pošteno srce, leta sploh niso pomembna. Ekipo društva upokojencev so sestavljali: vodja ekipe 74-letni Rudolf Pančur in člani: 66-letni Ciril Uršič, 65-letni Alojz Tomažič, 61-letni Viktor Eleršič in 57-letni Anton Mavrič.

Komisija za množični šport in rekreacijo pri ZTKO Jesenice je v sodelovanju z balinarskim klubom Jesenice izvedla drugo občinsko prvenstvo v balinanju za vse občane jeseniške občine, starejše od 15 let v nedeljo, 30. septembra. Tekmovalna se je udeležilo 16 ekip — 15 moških in ena ženska.

REZULTATI: 1. Društvo upokojencev Jesenice, 2. Društvo upokojencev Zirovnica, 3. Spodnji Plavž 1, 4. TOZD Jeklovček, 5. Borovlje, 6. Tavčarjeva 2, 7. KS C. Tavčarja, 8. TOZD Valjarna žice in profilov, 9. Ilinden, 10. TOZD Valjarna debele pločevine, 11. Merkur, 12. Društvo upokojencev Javornik, 13. TOZD Jeklarina, 14. Aktiv žena Plavž, 15. Partizan Zirovnica in 16. Spodnji Plavž 2.

Po megletem in nič kaj prijetnem nedeljskem jesenskem jutru, je dopoldan v Logu Ivana Krivca posijalo sonce in toplo pozdravilo 80 balinarjev, ki so se ta dan zbrali na občinskem prvenstvu. 16 ekip iz občine je nestrno čakalo, da bi pomerilo svoje moči, sposobnosti, natančnost in prekanost z balinarsko kroglo in si tako prislužilo naslov občinskega prvaka.

Iz prijav in na zbranje je bilo razbrati, da balinanje ni le šport starejših ljudi — upokojencev. Prav nasprotno. Tudi tekmovalci, stari okoli 20 let, so se prav dobro kosali z malo ali pa mnogo starejšimi in pretkanjsimi nasprotniki.

Posebno priznanje zasluži ekipa aktivna žena Plavž, ki se je kot edina ženska ekipa enakovredno in športno borila z moškimi udeleženci in v končni uvrstitvi zasedla 14. mesto.

S. S.

PRVENSTVO ŽELEZARNE JESENICE V KOŠARKI ZA LETO 1984

Komisija za športno rekreacijo pri sindikatu Železarnje razpisuje prvenstvo v košarki za leto 1984.

Tekmovalo se bo po pravilih Košarkarske zveze Jugoslavije z dodatkom pravilnika o DSRI.

Ekipa šteje deset igralcev, ki se neomejeno menjajo. Igra se 2x10 minut. Ekipa ima pravico do enega time outa v 10 minutah.

Ekipa, ki ni prišla na dvoboj, je izgubila srečanje z rezultatom 10:0.

V primeru neodločenega rezultata se igra podaljšek tri minute.

Ekipa prijavitelj na sindikatu Železarnje Jesenice (tel. 3266) do petka, 5. oktobra, do 13. ure, ko bo v sejni sobi zbranje.

OB USTANOVITVI LOKOSTRELSKEGA KLUBA NA JESENICAH NEKAJ O LOKOSTRELSTVU

Po številu in kvaliteti lokostrelcev so najmočnejše ZDA, kjer jih je več kot osem milijonov, prav tako pa so ZDA pomembne pri izdelavi lokostrelske opreme. V Evropi sta v zadnjih desetih letih vodilni lokostrelski sili, tako zaradi kvalitete kot množičnosti, ZSSR in Poljska. Enotna pravila FITE omogočajo organiziranje turnirjev v posameznih deželah in organiziranje regionalnih ter svetovnih prvenstev. Veliko zmago je mednarodna zveza izbojevala leta 1972, ko je bila lokostrelska disciplina ponovno uvedena na olimpijske igre.

Lokostrelstvo je že bilo na olimpijskih igrah, in sicer leta 1900 v Parizu, 1904 v St. Louisu, 1908 v Londonu in 1920 v Antwerpnu. Od takrat do leta 1972 lokostrelstvo ni bilo olimpijska disciplina.

PRVI ZAČETKI LOKOSTRELSTVA PRI NAS

Prvi lokostrelski klub v Jugoslaviji je bil ustanovljen leta 1955 v Zagrebu z imenom Prvi strelčarski klub Zagreb, prva tekmovalna pa so bila že v letu 1956. Klubi v Novem Sadu in Reki so bili ustanovljeni 1964. leta. Jugoslovanska lokostrelska zveza je bila ustanovljena leta 1965, članica mednarodne zveze FITA pa je postala leta 1967. Lokostrelska zveza Jugoslavije združuje dve republiški zvezi, in sicer Zvezo lokostrelcev Slovenije in Strelčarski savez Hrvatske.

V Jugoslaviji je trenutno več kot 25 lokostrelskih klubov. Lokostrelska zveza Jugoslavije je članica Zveze za telesno kulturo Jugoslavije in Olimpijskega komiteja Jugoslavije.

Najaktivnejša med republiškimi zvezami, ki pa je žal tudi najmanjša, je Zveza lokostrelcev Slovenije, ki je bila ustanovljena leta 1977 in združuje lokostrelce klubov iz Ljubljane, Maribora, Kranja, Radovljice, Ljutomer, Mute, Velenja, Kamnika in Jesenic. Slovenski klubi so dali državni reprezentanci, ki je nastopila na MIS 79, celotno moško ekipo in eno od dveh lokostrelk. Rezultati slovenskih lokostrelcev niso znani samo znotraj naših meja. Poleg Postružnika so v zadnjem času pomembna še druga imena: Franc Oblak, Pavli Narth, Samo Kuder, Bojan Ploj, brata Podraž, družina Marinšek in

številni drugi. Zveza lokostrelcev Slovenije je edina v Jugoslaviji, ki sistematično razvija priljubljen lokostrelski disciplino Field in kaže tudi na tem področju velik napredek v množičnosti in kvaliteti.

Njena aktivnost pa ni omejena samo na področje vzgoje kvalitetnih lokostrelcev. Že pred nekaj leti si je začrtala cilj, da poveča zanimanje za lokostrelski šport. Seminarji, ki jih organizira tako za zvezo tabornikov kot za jugoslovansko zvezo so uspešni. Rezultat teh seminarjev je tudi vedno večje število sodelujočih tabornikov na tekmovalju za »zlato puščico«. Slovenska lokostrelska zveza je navezala stike z JLA, milico, Lovsko zvezo Slovenije, organi za SLO in družbeno samozastito ter drugimi.

LOKOSTRELSKA OPREMA

Izbira lokostrelske opreme je izredno pomembna, saj nepravilna odločitev lahko začetnika tako razočara, da ga odvrne od te lepe športne discipline. Prvo nepisano pravilo pri nakupu lokostrelske opreme je, da začetnik pri izbiri pomaga strokovnjak oziroma že izkušen lokostrellec. Le tako bo kupil opremo, ki bo primerna njegovemu znanju in kar je še pomembnejše, njegovim fizičnim karakteristikam: višini telesa, dolžini rok in moči in ne nazadnje obliki lokostrelstva, za katero se je odločil.

LOK

Lok je osnovni del opreme. Na osnovi njegove potisne sile in sposobnosti lokostrelca, koliko lahko napne lok, šele lahko nabavimo ustrezne puščice. Idealen je lok z lepljenimi kraki (les in steklena vlakna), obrnjenimi navzven ter z izrezanim jedrom, ki omogoča centralno nastavitve puščice v smeri tetiva — jedro loka.

Oblike lokov so se spreminile in v uporabi so trije osnovni modeli. Angleški dolgi lok (long bow) se uporablja predvsem za rekreativne in lovne namene. Lok z lepljenimi in navzven usmerjenimi kraki (izvedba iz turškega loka) se danes uporablja za vse vrste lokostrelskega športa in za vsa moderna tekmovalja, ki jih organizira FITA. Compound je posebna vrsta loka, ki ima na koncu krakov ekscentrično pritrjena kolesčka, ki pri polni napetosti zmanjšata držalno silo.

Ta nova vrsta loka, ki je po obliki in dolžini bistveno drugačen in krajši od običajnega loka, se danes v svetu, zlasti pa v Ameriki, vedno bolj uporablja za rekreativne, lovne in tekmovalne namene. Številne prednosti te vrste loka, velikost in bistveno manjša držalna potisna sila, so sprožile razmišljanja tudi pri mednarodni lokostrelski organizaciji o legalizaciji te vrste lokov.

Loki, zlasti tekmovalni, so navadno zlepljeni v enem kosu. V zadnjih letih pa izdelujejo zaradi lažjega transporta skoraj vse firme loki, ki jih je moč razstaviti v tri dele: jedro in spodnji ter zgornji krak. Sistemov za sestavljanje teh treh delov je več, vsi pa bolj ali manj ustrezajo namenu. Prednost loka, ki se ga da razstaviti, je tudi v tem, da na isto jedro lahko nastavite drug set krakov z večjo ali manjšo potisno silo. To je seveda bistveno ceneje kot dva loka, izdelana iz enega kosa.

Pri nakupu loka sta izredno pomembna dva faktorja: potisna sila in dolžina loka. Potisna sila (draw weight) je zlasti pomembna pri začetniku in priporočljivo je, da začne z lokom, ki ima potisno silo med 15 in 25 lbs. To mu omogoči predvsem koncentracijo pri obvladovanju osnovnih elementov pravičnega streljanja. Pri nakupu loka je potrebno poizkusiti več lokov različne potisne sile in izbrati tistega, ki ga bomo lažje držali napetega deset sekund, ne da bi se pri tem zaradi napora tresle roke.

Trenirani lokostrelci uporabljajo za FITA tekmovalna loka s potisno silo najmanj 38 lbs. Taka potisna sila se zagotavlja ustrezno parabolo puščice na 90 m. Za lov se uporabljajo loki z večjo potisno silo, tudi do 80 lbs, medtem ko je v Ameriki, kjer je lov legaliziran, določena minimalna potisna sila loka 45 lbs. Normalno se potisna sila loka meri pri poprečni napetosti, ki je 28 col. Za vsako povečanje ali zmanjšanje napetosti za eno colo, se zmanjša oziroma poveča potisna sila loka za dve lbs.

Primer: nek lok ima pri napetosti 28 col potisno silo 40 lbs. Če zvečamo napetost na 29 col, se bo potisna sila zmanjšala na 38 lbs. Dolžina loka je v prvi vrsti odvisna od namembnosti njegove uporabe (za lov manjši, za tekmovalja daljši), od velikosti lokostrelca ter dolžine njegovih rok. Ustrezna dolžina loka je odvisna tudi od tega, koliko lokostrellec lok napne (dolžina natega).

V razpredelnici je prikazano zlato pravilo te odvisnosti:

— lok dolžine 60—64 col (152 cm — 162 cm) ustreza dolžini natega 24 col (61 cm);
— lok dolžine 65—66 col (165 cm — 168 cm) ustreza dolžini natega 25—25 col (64 cm — 66 cm);
— lok dolžine 67—68 col (170 cm — 173 cm) ustreza dolžini natega 27—28 col (68 cm — 71 cm);
— lok dolžine 69—70 col (175 cm — 178 cm) ustreza dolžini natega 29 col (74 cm) in več.

Prav tako velja, da je daljši lok stabilnejši in preciznejši.

TETIVA

Tetiva mora biti pravilne dolžine in imeti mora zadostno število vlaken, da vzdrži vse pritiske in strese, ki se pojavljajo pri sprostitvi puščice. Tetive so danes izdelane iz dveh vrst materialov: dacrona in kevlarja. Tetive, izdelane iz dacrona, se uporabljajo večinoma za loka začetnikov, kevlar pa je vse bolj popularen pri vrhunskih tekmovalcih. Kupljena tetiva ima normalno dve označbi, in sicer dolžino loka, za katerega je namenjena in oznako potisne sile, ki jo še prenese brez nevarnosti, da poči in poškoduje lok in lokostrelca. V odvisnosti od potisne sile lo-

ka se uporablja za tetivo naslednje število vlaken (velja za dacronsko vlakna):

- 8 vlaken za lok potisne sile do 25 lbs (11 kp);
- 10 vlaken za lok potisne sile od 25 lbs do 35 lbs (11 kp — 16 kp);
- 12 vlaken za lok potisne sile od 35 lbs do 45 lbs (16 kp — 20 kp);
- 14 vlaken za lok potisne sile od 45 lbs do 55 lbs (20 kp — 25 kp).

Dolžina tetive določa pri loku višino osnovne razdalje med jedrom in tetivo, ki jo za večino kvalitetnih lokov določijo proizvajalci. Zato je nujno potrebno imeti tetivo ustrezne dolžine, kajti prekratka ali predolga tetiva onemogoča idealno delovanje loka, oziroma ga lahko poškoduje.

PUSČICA

Danes so na tržišču trije tipi puščic: lesene, iz steklenih vlaken in aluminijaste. Izdelujejo tudi puščice iz karbonskih vlaken in specialnega jekla. Pri puščici sta upogljivost in pravilna dolžina pomembnejši kot vrsta materiala, iz katerega je puščica izdelana. Kot smo že omenili, ima vsak lok označeno potisno silo v lbs pri 28 colah in na osnovi te potisne sile moramo izbrati ustrezno puščico. Puščice, izdelane iz istega materiala, se med seboj ločijo po debelini in težini. Debelina puščice določa njeno upogljivost, čim debelejša je puščica, tem manj je upogljiva in obratno. Za lok z majhno potisno silo uporabljamo puščico večje upogljivosti, za lok z večjo potisno silo pa puščico manjše upogljivosti. Vsaka vrsta puščic ima svojo vrsto oznake, ki ponazarja stopnjo upogljivosti in s tem omogoča lokostrelcu, da za svoj lok lahko izbere pravo puščico.

Tako imajo, na primer, puščice iz steklenih vlaken oznako od 1 do 14, lesene so označene s črkami od A — M, aluminijaste so označene s štirimestnimi števili (npr. 1014). Pri tem pomenita prvi dve številki premer puščice v colah, drugi dve pa debelino stene v colah.

Lesene puščice so najcenejše, vendar se v vlažnih pogojih kaj rade krivijo in postanejo neuporabne. Najboljše so izdelane iz ameriške cedrovine in impregnirane proti vlagi. Lesene puščice izbirajo navadno začetniki in lovci z lokom zaradi ugodne nabavne cene. Pravi ti dve kategoriji lokostrelcev poškodujeta oziroma izgubita največ puščic.

Puščice iz steklenih vlaken so nekoliko dražje od lesenih in so primerne za spretnete lokostrelce. Prednost teh puščic je v tem, da se ne krivijo, imajo pa to slabo lastnost, da počijo, če zadenejo trd predmet. V primerjavi z aluminijastimi so bistveno težje in jih zaradi tega tekmovalci v disciplini FITA ne uporabljajo.

Aluminijaste puščice so najkvalitetnejše in tudi najdražje. Uporabljajo jih izkušeni tekmovalci, predvsem zaradi majhnih tolerančnih razlik tako v teži kot upogljivosti. Najbolj znane so puščice tipa X7 ter XX75. Obe oznaki pomenita kvaliteto litine, iz katere je izdelana puščica.

V zadnjem času so začeli izdelovati tudi cenejše aluminijaste puščice, dostopne skoraj vsakemu lokostrelcu. Prednost aluminijaste puščice je tudi ta, da jo lahko zravnamo, če se skrivi.

Perje daje puščici smer leta. Imamo plastična in naravna peresa. V praksi se vse bolj uporabljajo plastična peresa različnih dimenzij. Odporna so in pri streljanju se ne izrabijo. Naravna peresa so primerna za puščice, ki jih uporabljajo začetniki in nekateri tekmovalci za dvoranska tekmovalja. Plastična peresa so priporočljiva za izkušene lokostrelce, saj zaradi svoje relativne trdnosti povzročajo sitnosti pri zapušcanju loka, zlasti še, če je nepravilno postavljeno ležišče puščice.

OSTALA LOKOSTRELSKA OPREMA

Med nujno lokostrelsko opremo sodita še ščitnik za prste in ščitnik za roko. Ločimo tri vrste ščitnikov za prste: triprstna rokavica, usnjena podložka za tri prste in mehanski sprožilec. Od teh treh zaščitnih sredstev je najbolj razširjena usnjena podložka (tab), ki omogoča najbolj čisto proženje tetive, ki ga omogoča taka narava.

Nekateri lokostrelci uporabljajo tudi naprstno ali zapestno zanko, ki po sproženju tetive zadrži lok v roki. Nujni opremljajo dodatno še ostalo opremo, ki omogoča prijetnejše streljanje z lokom in obenem tudi štiti našo opremo. Med to dodatno opremo lahko štejemo napenjalce tetive na lok (bow springer), ki omogoča enostavno napenjanje tetive in obenem štiti krake loka pred zvijetjem, kotno merilo sedla puščice in višine tetive, tulec za puščice in ščitnik za prste, ki preprečuje, da bi tetiva po sprožitvi zadela na svoji poti kak del oblačila.

V tabeli so prikazane ustrezne dimenzije za puščice iz steklenih vlaken.

Bow Wt.	26"	27"	28"	29"	30"	31"
20/30	3	3	3	5	5	—
35/40	3	3	5	7	8	9
40/45	5	7	7	8	8	9
45/50	7	7	8	9	9	10
50/55	7	8	9	10	10	11
55/60	8	9	10	11	11	11
60/65	9	10	11	11	11	—
65/70	10	11	11	11	—	—

OPREMA ZA ORGANIZIRANJE LOKOSTRELSKIH TEČAJEV

Namen ni zadovoljiti samo posameznikov, ampak tudi posamezna športna društva, taborniške odrede in sekcije, zato v nadaljevanju navajamo nujno opremo za organiziranje tečajev. Pripomniti moramo, da morajo posebno taborniški odredi dobro paziti na izbiro opreme in računati s tem, da imajo v svojih vrstah predvsem mladino. Tabele, ki jih navajamo, ne ustrezajo povsem njihovim potrebam. Izbrati si morajo nekoliko več lokov z manjšo potisno močjo in manj z večjo.

